

T.
Alkotmánybíróság!

Kérjük egyesítését a III/01522/2014. sz. ügyvel.

Személyes beadvány!

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügyszám: IV/1764-O/2014.	
Érkezett: 2014 OKT 21.	
Példány: 1	Kezelőiroda: P-1
Melléklet: 4 db	

Közvetlen alkotmányjogi panasza

[REDACTED]
indítványozóknak

képv.:

Dr. Dávid Eszter
ügyvéd

a 2014. évi XXXVIII. törvény egésze, ill. bent
megjelölt szakaszai, valamint a 2014. évi XL.
törvény, valamint a 2/2014. PJE határozat bent
megjelölt szakaszai ellen.

**KÉRJÜK A SZEMÉLYES ADATOK ZÁRTAN
KEZELÉSÉT!**

Budapest, 2014. október 21.

T. Alkotmánybíróság!

A [REDACTED] (meghatalmazások K/1-3 alatt csatolva) jogi képviselőként az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény („Abtv.”) 26.§ (2) bek.-e és 37. § (2) bek-e alapján az Abtv. 30. § (1) bek-e szerinti határidőben az alábbi

közvetlen alkotmányjogi panaszt

terjesztünk elő a 2014. évi XXXVIII. törvény („Törvény”) egésze és alább részletesen felsorolt szakaszai, valamint a 2014. évi XL. törvény („Elszámolási Törvény”) alább részletesen felsorolt szakaszai, valamint a 2/2014. PJE határozat („PJE” vagy „2/2014 PJE”) 2-3. pontjai ellen.

Kérjük a t. Alkotmánybíróságot, hogy

- **elsődlegesen** állapítsa meg a Törvény egészének és az Elszámolási Törvény 52.§-ának, továbbá a 2/2014 PJE 2. és 3. pontjainak alaptörvény-ellenességét, a Törvény egészét és az Elszámolási Törvény hiv. szakaszait, valamint a 2/2014. PJE 2-3. pontjait *ex tunc*, rendre a kihirdetésükre visszamenőleges hatállyal semmisítse meg, és rendelje el a kérelmezők alább megjelölt sz.a. folyamatban lévő egyedi ügyeiben a megsemmisített jogszabályok ill. jogegységi határozat alkalmazási tilalmát tekintettel a támadott szakaszok alábbiakban kifejtett alaptörvény-ellenességére;
- **másodlagosan** állapítsa meg a Törvény 1.§ (1) bek, (6)-(7) bek., 3.§, 4.§, 5-21. § (alábbiakban részletezett okok miatti) és az Elszámolási Törvény 52. §-ának alaptörvény-ellenességét, a Törvény 1. § (1) bek, (6)-(7) bek., 3.§, 4.§, 5-21. § és az Elszámolási Törvény 52. §-át, valamint a 2/2014. PJE 2-3. pontjait *ex tunc*, rendre a kihirdetésükre visszamenőleges hatállyal semmisítse meg, és rendelje el a kérelmezők alább megjelölt sz.a. folyamatban lévő egyedi ügyeiben a megsemmisített jogszabályok ill. jogegységi határozat alkalmazási tilalmát tekintettel a támadott szakaszok alábbiakban kifejtett alaptörvény-ellenességére.

Rögzítjük, hogy a Törvény hiv. szakaszainak alaptörvény-ellenessége mind az Elszámolási Törvény 52.§-ával történt módosítás előtti, mind a módosítás utáni állapotukban is megállapítható az alább részletesen kifejtettek szerint, így mindkét időállapot szerinti vizsgálatra, valamint a módosító jogszabályra is kiterjed az indítványunk, tekintettel arra is, hogy konkrét utólagos normakontroll iránti eljárásban az alkotmányossági vizsgálat időpontjában már hatálytalan rendelkezések vizsgálatának is helye van és azzal továbbá, hogy a már hatálytalan rendelkezések vonatkozásában csak az alaptörvény-ellenesség és ebből fakadó alkalmazási tilalom megállapítását kérjük, a megsemmisítést a hatályvesztés folytán való kizártság miatt nem.

Kérjük a t. Alkotmánybíróságot, hogy az Abtv. 58. §(2) bek.-e alapján együttes vizsgálat és elbírálás végett rendelje el jelen indítvánnyal megindított utólagos normakontroll iránti eljárás egyesítését a t. Alkotmánybíróság előtt folyamatban lévő, III/01522/2014. sz. ügyel, ill. egyéb, a Törvényt támadó utólagos normakontroll iránti ügyekkel tekintettel arra, hogy ezen ügyek tárgya egymással összefügg.

I.	Befogadhatóság	4
II.	Szabályozási környezet rövid bemutatása	7
A)	Az egyoldalú szerződésmódosítás szabályozása a speciális pénzügyi tárgyú törvényekben:	7
a)	2004/máj/1-én hatályos szabályok szerint:	8
b)	2005/jan/1-i módosítás	8
c)	2009/máj/3-i és a 2009/aug/1-i változások	8
d)	2010/jan/1-i változások - Árazási elvek törvényi szintre emelése	9
e)	2010/jún/11-i változások: új fogyasztási hitel törvény	10
f)	2010/dec/18-i változások - részletes ok-lista bevezetése a kamatmódosításokra	10
g)	2012/ápr/1-i változások - speciális szabályok a jelzáloghitel szerződésekre	11
h)	2014/jan/1-i változások - Az új Hpt. rendelkezései	12
B)	„Árfolyamrész”-re vonatkozó szabályok	13
a)	2004. május 1-jén hatályos szabályok szerint	13
b)	2005. január 1-jétől hatályos szabályok	14
c)	2010. június 11. és 2012. december 31-ig hatályos szabályok	14
d)	2010. november 27-től hatályos változások	15
e)	2014. január 1-jei változások – az új Hpt. rendelkezései	16
C)	«tisztességtelenség» jogszabályi kerete 2004-2014 között	17
a)	2004/máj/1-i állapot:	17
b)	2006/már/1-i változások - jogharmonizációs célú módosítás a magyar jogban	19
c)	2009/máj/22-i változások - Ptk. módosítása	19
d)	2014/már/15 - az Új Ptk. hatályba lépése	20
e)	2014/júl/26 – a Törvény hatályba lépése	20
D)	A Bírói gyakorlat alakulása a tisztességtelenség körében	21
a)	2001-től a 2/2012 PK véleményig	21
b)	A 2/2012 PK Véleményt követő időszak	22
III.	Közgazdasági háttér	24
A)	Árfolyamrész	24
B)	Egyoldalú szerződésmódosítás	25
IV.	Alaptörvény-ellenességek	28
A)	Jogállamiságból fakadó alkotmányos jogok, elvek sérelme	29
a)	Törvény 1. § (1) és (6)-(7) bek., 3. §, 4. § (1) bek. – Alaptörvény B) cikk (1) bek., jogbiztonság - visszamenőleges hatály	29
b)	Törvény 19. § és a teljes 6. alcím – Alaptörvény B) cikk (1) bek., felkészülési idő hiánya	36
c)	Törvény 3.§, 4. § (1) bek., 11. § (1) bek., 5-21. § - jogbiztonság, normavilágosság	38
d)	Törvény 1. § (1) bek., 3.§, 4.§ (1) és (2) bek., 6. §, 8.§ (1) és (4) bek., 9-10.§, és 11. § – Alaptörvény B) cikk (1) bek. és XXVIII cikk (1) bek., a jogállam és a bírósághoz való fordulás jogának hiánya	43
e)	Törvény 1. § (6)-(7) bek., 4. § – Alaptörvény B) cikk (1) bek., szerzett jogok	50
f)	Törvény 3, 4.§. 6. § valamint 8. § (7) bek., 13. § (2) bek., 15. § (2) bek. – Alaptörvény B) cikk (1) bek, joggal való visszaélés	51
	[törvényi vélelem és a látszat-per]	51
B)	2/2014. PJE 2. pont – Alaptörvény B) cikk (1) bek, C) cikk (1) bek. jogállamiság, hatalmi ágak megosztásának elve	54
C)	Bírói függetlenség sérelme	55
D)	Alapvető jogok sérelme	56
a)	Törvény 6. § (5) bek., 8.§ (5) bek., 10.§ – Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bek., a tisztességes eljárásból való jog sérelme	56
b)	Törvény 16. § - Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bek, jogorvoslatból való jog sérelme	59
c)	Törvény 4. §, 2/2014. PJE 2. pont - Alaptörvény XIII. cikk (1) bek., tulajdonhoz való jog sérelme	60
d)	Törvény 3.§, 4. § - Alaptörvény M. cikk. és XII. cikk (1) bek., vállalkozáshoz való jog sérelme	63
e)	Törvény 4. § – Alaptörvény B) cikk (1) bek., M) cikk., jogállamiság és szerződési szabadság sérelme	65
f)	Törvény 4.§ - Alaptörvény VI. cikk (1) bek., jó hírnévhez való jog sérelme	66
g)	Elszámolási Törvény 52. § (10) bek – Alaptörvény XV. cikk (2) bek. – diszkrimináció tilalma	67
h)	Alapjogi Charta sérelme, Alaptörvény Q. cikk	68
E)	Megsemmisítés hatálya	69
V.	Az Emberi Jogok Európai Egyezményének sérelme	69
a)	Tisztességes eljárásból való jog megsértése	70
b)	A tulajdonhoz való jog megsértése	72
VI.	Bizonyítási indítványok	74
VII.	Egyebek	75

I. BEFOGADHATÓSÁG

[Érintettség]

1. Rögzítjük, hogy a jelen alkotmányjogi panasz befogadhatóságának szempontjából a három indítványozó azonos megítélés alá esik, az alábbiakban előadottak mindhármukra vonatkoznak.
2. Az Abtv. 52. § (4) bek-e értelmében az alábbiakban igazolom, hogy az alkotmánybíróági eljárás feltételei fennállnak, e körben azonban elsődlegesen hivatkozom arra, hogy amennyiben a t. Alkotmánybíróság számára közhiteles forrásból megállapítható az indítványozó(k) érintettsége, úgy az érintettséget külön bizonyítás nélkül elfogadja. A Törvény, az itt támadott Törvényt módosító Elszámolási Törvény-szakaszok, valamint a PJE is egyértelműen pénzügyi intézményekre kötelezően alkalmazandó szabályokat fektet le. Az indítványozók mindhárman a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény („Hpt.”) 7.§ (1) bek-e szerinti pénzügyi intézmények [REDACTED] pénzügyi vállalkozások, amely a közhiteles cégjegyzékben nyilvántartott tevékenységi körök, valamint az MNB nyilvántartásai alapján egyértelműen megállapítható), így a Magyar Közlönyben közzétett és onnan megismerhető jogszabályokkal, ill. jogegységi határozattal való érintettségük további bizonyítás nélkül igazolt¹.
3. Rögzítjük, hogy az indítványozók érintettsége mind a Törvény egésze, mind a hiv. szakaszai vonatkozásában megállapítható, tekintettel arra, hogy a Törvény egésze a jogállamiság elvének részét képező – alkotmányjogi panasz alapjaként is figyelembe veendő aspektusai, azaz – a visszamenőleges hatály és felkészülési idő hiánya miatt alaptörvény-sértő, így a Törvény minden szakasza, az egész jogszabály együtt okoz az indítványozóknak jogsérelmet.

- személyes érintettség-

4. A személyes érintettség körében azt kell igazolnia az indítványozóknak, hogy a Törvény, valamint az Elszámolási Törvény, ill. a PJE hiv. szakaszai az indítványozók konkrét jogviszonyait érintik, és ezáltal az indítványozók (alap)jogsérelmet szenvednek.
5. Az indítványozók a Hpt. 7.§ (1) bek-e szerinti pénzügyi intézmények. A Törvény, a Törvény egyes szakaszait módosító Elszámolási törvény (és így annak támadott 52.§-a), valamint a PJE személyi hatálya kiterjed minden, Magyarországon működő, a Hpt. hatálya alá tartozó pénzügyi intézményre, így az indítványozókra is.
6. A Törvény támadott, alábbiakban hiv. szakaszai, valamint az ezen szakaszok közül egyeseket módosító Elszámolási Törvény 52.§-a, ill. a PJE 2-3 pontja a jelen indítvány későbbi részében található táblázatban bemutatottak szerint sérti indítványozóknak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bek. szerinti tisztességes eljáráshoz való jogát, az Alaptörvény XIII. cikke szerinti tulajdonhoz való jogát, az Alaptörvény M. cikke és XII. cikke által biztosított vállalkozáshoz való alapjogát, az Alaptörvény VI. cikk (1) bek. szerinti jó hírnévhez való jogát.
7. A Törvény támadott, alábbiakban hiv. szakaszai, ill. a PJE 2-3 pontja továbbá sérti az Alaptörvény B. cikk (1) bek-e szerinti jogállamiságot az alábbiakban kifejtettek szerint azzal, hogy visszaható hatályú jogalkotást valósít meg, valamint a Törvény nem biztosított a jogalanyoknak elégséges felkészülési időt. E két, a jogállamiság elvén belül kezelendő aspektus

¹ 6/2013. (III.1.) AB határozat, 50. bek.: „Ezeknek az indítványozóknak az esetében az Alkotmánybíróság ugyanabból a forrásból »tudomást szerzett« a panaszosok érintettségéről, amely forrásból az alkalmazandó jogot is »megismeri«. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint ilyen esetben az érintettség indítványozók általi bizonyítására nincs külön szükség, ugyanis az hiteles forrás, a Magyar Közlöny alapján igazolható.”

vonatkozásában alkotmányjogi panasz önállóan is benyújtható². A Törvény egésze, egyes szakaszai, valamint az ezen szakaszok közül egyeseket módosító Elszámolási Törvény 52.§-a, ill. a PJE 2-3 pontja továbbá a jogállamiságot egyéb, a jelen beadványban részletezett módokon is sértik. Ezen jogállamiság-sérelmekre alapított alkotmányjogi panasz is befogadható tekintettel arra, hogy ezekre az indítványozók nem önmagukban, hanem egyéb alapjogaik sérelme mellett hivatkoznak³.

8. Az indítványozók a támadott jogszabályi ill. jogegységi határozatbani rendelkezések miatt személyesen érintett, mivel e szabályok (i) reá nézve kötelezően alkalmazandóak, (ii) konkrét, esetenként már lezárt jogviszonyaikat (fogyasztókkal kötött kölcsönszerződéseket és abból eredő jogviszonyokat) érintenek és szabályoznak újra és (iii) alapjogsérelmet okoznak egyebek között azzal, hogy a Törvény 6.§-a szerinti per szabályainak alkalmazásával, azaz a per megindításával azok tisztességes eljáráshoz való, materiális és eljárásjogi vetületében vizsgált joguk sérül azáltal, hogy a perre vonatkozó szabályok a bírósághoz fordulás jogét kiüresítik és a polgári jogvita érdemi elbírálását megakadályozzák, valamint a fegyverek egyenlősége elvének érvényesülését is korlátozzák. (iv) Jogsérelmet okoznak továbbá is a Törvény és a PJE kötelezően alkalmazandó szabályai az indítványozóknak azzal is, hogy az alább bemutatottak szerint a magyar jogrendszerben korábban nem létező, új, az indítványozókra nézve hátrányos (*ad malam partem*) anyagi jogot alkotnak, amellyel korábban lezárt jogviszonyokat érintenek hátrányosan.

- közvetlen érintettség-

9. A Törvény (és az annak szabályait módosító Elszámolási Törvény 52.§-a), valamint a PJE támadott szakaszai közvetlenül alkalmazandóak az indítványozókra, a támadott jogszabályi rendelkezéseket nem lehet bíróság előtt megtámadni, ill. ellenük más úton sem kezdeményezhető jogorvoslat. A Törvény 3.§-a, amely a PJE 2. pontjával közel azonos tartalmú, közvetlenül, a jogszabály erejénél fogva teszi az indítványozók által alkalmazott egyes szerződéses kikötéseket tisztességtelenné és rendeli el az indítványozók számára egy másik (az Elszámolási Törvény) jogszabály szerinti elszámolás alkalmazását. A Törvény elévülésre vonatkozó 1.§ 6-7 bek-ei ugyanígy közvetlenül alkalmazandóak az indítványozók érintett jogviszonyaira. A Törvény 6. alcímében foglalt eljárási szabályok, valamint a 4. § vélelmet létesítő szabálya szerint *ipso iure*, az indítványozók pénzügyi intézmény mivoltából és ilyenekénti kölcsönadói pozíciójukból fakadóan, közvetlenül alkalmazandó, az indítványozók szerződéses kikötéseire a vélelem a Törvény hatálybalépésével alkalmazandó, a vélelem megdöntésére pedig szintén a Törvény kogens 6. alcímbeli rendelkezéseink alkalmazása útján van csak (elvileg) lehetőség. Összefoglalva, a támadott rendelkezések mind közvetlenül alkalmazandóak az indítványozó pénzügyi intézményekre. Igazolásul előadom, hogy az indítványozók mindhárman megindították a Törvény 6. alcíme szerinti pert, amely perek jelenleg is folyamatban vannak (jelenleg 16.Gf.40.610/2014, 16.Gf.40.572/2014. és 16.Gf.40.589/2014. ügyszámokon a Fővárosi Ítéltábla előtt). Kérem, hogy a t. Alkotmánybíróság, amennyiben a peres iratok megismerését szükségesnek látja, az az Alkotmánybíróság ügyrendjéről szóló Alkotmánybíróság 1001/2013. (II. 27.) AB Tü. határozata („Ügyrend”) 36. § (9) bek-e alapján keresse meg az eljárás bíróságot azok megküldése végett.

- aktuális érintettség-

10. Az indítványozók érintettsége aktuális, jelenvaló, tekintettel arra, hogy vonatkozásukban a támadott rendelkezések alkalmazása megkezdődött (v.ö. Törvény 6. alcím szerinti per, ill. 3. § szerinti *ipso iure* tisztességtelenség Törvény hatálybalépésével való beállta), illetve a jogszabály erejénél fogva egyértelműen olyan jogi helyzet áll fenn, amelyből egyértelműen következik,

² 1140/D/2006 AB határozat

³ v.ö. legutoljára 3033/2013. (II. 12.) AB határozat

hogy a jogséreلمe közvetlenül belátható időn belül bekövetkezik⁴, az indítványozók később érintetté fognak válni (elévülési szabályok)⁵.

[közvetlen hatályosulás]

11. Ahogy a közvetlen érintettség kérdésnél bemutattuk, az indítványozókra nézve a Törvény rendelkezései (valamint az annak rendelkezéseit módosító Elszámolási törvény 52. §-a) közvetlenül, bírói vagy egyéb jogalkalmazói aktus nélkül, illetve a jogalany indítványozók cselekvése nélkül⁶ kihatással vannak. A Törvény 3.§-a minden egyéb aktus nélkül tisztességtelenné teszi az indítványozók ún. árfolyamrésre vonatkozó szerződéses kikötéseit. Az elévülésre vonatkozó szakaszok [1. § (6)-(7) bek.] szintén *ipso iure*, jogalkalmazói aktus nélkül vonatkoznak minden indítványozók által kötött, a Törvény hatály alá tartozó kölcsönszerződésre. A 4.§ szerinti vélelem is *ipso iure* beáll. A 6. alcím szerinti polgári per szabályai azáltal vonatkoznak az indítványozókra jogalkalmazói aktus nélkül, hogy amennyiben meg kívánják indítani a 4. § szerinti vélelem megdöntésére irányuló pert, úgy csak ezen, 6. alcím szerinti szabályok alkalmazásával tehetik meg, rájuk az eljárásra vonatkozó szabályok az eljárás megindításával vonatkoznak. A polgári per keretei a később bemutatottak a szerint eleve úgy vannak megszabva, hogy azok a perekben felperesként eljáró indítványozók alapjogát mindenképpen sértik.
12. PJE a bíróságokra ítélezésük során kötelező erejű [Alaptörvény 25. cikk (3) bek.], az indítványozók jogviszonyaiknak elbírálása során egy esteleges perben mindenképpen alkalmazásra kerül, így a fentiekben bemutatott közvetlen érintettség az indítványozók és a PJE vonatkozásában is megállapítható. Abban az esetben, ha a jogegységi határozat túlterjeszkedik a jogértelmezés körén, és új jogot alkot, önálló jogszabályi tartalommal bír, az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint normaként⁷ viselkedik, és az Alkotmánybíróság ennek megfelelően kezeli, alkotmányossági kontrollt gyakorol felette [v.ö. Abtv. 37. §(1) bek. is].
13. A PJE az alábbiakban bemutatottak szerint új jogot alkotott, ezzel a hatalommegosztás alapvető alaptörvényi elvét megsértette, ezzel az indítványozóknak jogséreلمet okoz.

[alkalmazással megvalósult jogséreلم]

14. Kétségtelen, hogy az indítványozók jelen beadványban bemutatott jogséreلمei a Törvény (és az azt módosító Elszámolási Törvény) kapcsán a jogszabályok hatálybalépésével és alkalmazásával bekövetkeztek (továbbá a PJE alkalmazásának kötelező mivolta miatt a mindenképpen bekövetkeznek a PJE kapcsán is⁸.) A Törvény 3.§-a alapján a tisztességtelenné minősített szerződése kikötések érvénytelenné válnak, és elszámolási kötelezettséget vonnak maguk után, ezáltal sértve a jogállamiság elvét (visszamenőleges hatály és egyebek), a bírósághoz fordulás jogát valamint a tulajdonhoz való jogot. Az 1. § (6)-(7) bek-ei hatálybalépésükkel megváltoztatják, visszamenőlegesen az elévülés szabályait, ezzel sértve a visszamenőleges szabályozás tilalmát, a tulajdonhoz való jogot és a szerzett jogokra vonatkozó jogot. A 6. alcím szerinti per szabályai hatálybalépésüktől kezdődően sértik a potenciális felperesek tisztességes eljáráshoz való jogát, ezen jognak mind a materiális, mind eljárásjogi vetületét. A 4.§ (2) bek. alapján, a 6. alcím szabályait is figyelembe véve megvalósul a jóhírnévhez való jog séreلمe.

[jogorvoslat hiánya]

⁴ 33/2012. (VII. 17.) AB határozat)

⁵ v.ö. még 3244/2014. (X. 3.) AB határozat 19. bek.)

⁶ 3234/2012 (IX. 28.) AB határozat

⁷ 42/2005. (XI. 14.) AB határozat

⁸ 33/2012. (VII. 17.) AB határozat,)

15. Tekintettel arra, hogy a Törvény és az annak egyes szakaszait módosító Elszámolási törvény 52.§-a rendelkezései közvetlenül, bírósági eljárás nélkül alkalmazandóak, vonatkozásukban a jogorvoslat lehetősége fel sem merül. Tekintettel arra, hogy a Törvénynek az egyoldalú szerződésmódosítással kapcsolatos rendelkezései az alábbiakban bemutatottak szerint a bírósági eljárástól függetlenül, illetve éppen a bírósági eljárás szabályai maguk sértik az indítványozók alapjogait, tehát a jogszabály alkalmazásával szintén megvalósul a jogsérelem, jogorvoslat lehetősége fel sem merül. A Törvény 6.§-a szerinti bírósági eljárásban ugyanis sem a Vélelem Törvény hatályára, sem az elévülésre vonatkozó rendelkezések nem orvosolhatóak, ugyanígy maguk a bírósági eljárásra vonatkozó szabályok sem vizsgálhatóak felül, orvosolhatóak a magyar jogrendszer keretében elérhető jogorvoslati eszközök útján. A Törvény alapján elérhető „jogorvoslat” éppen a Törvény által felállított vélelem megdöntésére irányul, nem a Törvény szabályai elleni jogorvoslatként vehető figyelembe⁹.
16. A PJE a bíróságokra ítélezésük során kötelező erejű [Alaptörvény 25. cikk (3) bek.], jogorvoslat nem vehető igénybe az ellen, hogy a bíróság ítélezése során figyelembe veszi a reá az Alaptörvény alapján kötelező erejű – bár alaptörvény-ellenes tartalmú – jogegységi határozatot.

[alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés]

17. Az alábbiakban bemutatottak szerint a tisztességes eljáráshoz való jog (mind a materiális, mind az eljárásjogi vetületének), valamint a jogállamiság bizonyos aspektusainak, a hatalommegosztásnak illetve a többi bemutatott alapjognak olyan mértékű sérelméről, ill. korlátozásáról van szó, amely az indítványozóknak valójában ezen jogoktól való megfosztását eredményezik. Alapvető jelentőségű alkotmányossági kérdésről van szó azért is, mert nemcsak a magyar pénzügyi közvetítőrendszer jelentős részét, hanem többszázazres nagyságrendű kölcsönfelvevőt, ill. a rendezésen keresztül érintett többi adófizető állampolgárt, tehát összességében Magyarország lakosságának nagy részét érintő kérdésekről van szó. Kiemeljük, hogy az alapvető fontosságot igazolja az is, hogy a Törvényt támadó egyéb indítványokkal megindult eljárásokban az eltelt egy hónapban megszólalt az Igazságügyi Minisztérium, a Bankszövetség, egy pénzintézet, egy fogyasztói szervezet, valamint több neves jogász tartotta szükségesnek a t. alkotmánybírósághoz való beadvány benyújtását.
18. Releváns, hogy sem a Törvény, sem a PJE, sem az Elszámolási Törvény 52.§-a vonatkozásában nem hozott még a t. Alkotmánybíróság érdemi döntést, továbbá az is, hogy a jelen beadványban felvetett jogsérelmek, ill. a támadott jogszabályhelyek és a sérült alaptörvényi szakaszok közötti alkotmányossági összefüggés csak részben esnek egybe a t. Alkotmánybíróság előtt a Törvénnyel kapcsolatban folyamatban lévő egyéb konkrét utólagos normakontroll iránti eljárásokban felvetett alkotmányossági összefüggésekkel, így *res iudicata*-ról ezen ügyekben való határozathozatal esetén sem beszélhetünk a jelen indítvánnyal megindított eljárásban.
19. Mindazonáltal **kérjük** a t. Alkotmánybíróságot, hogy az Abtv. 58. §(2) bek.-e alapján együttes vizsgálat és elbírálás végett rendelje el jelen indítvánnyal megindított utólagos normakontroll iránti eljárás egyesítését a t. Alkotmánybíróság előtt folyamatban lévő, III/01522/2014. sz. ügygel, tekintettel arra, hogy ezen ügyek tárgya egymással összefügg.

II. SZABÁLYOZÁSI KÖRNYEZET RÖVID BEMUTATÁSA

A) Az egyoldalú szerződésmódosítás szabályozása a speciális pénzügyi tárgyú törvényekben:

⁹ v.ö.: 33/2012. (VII. 17.) AB határozat Indokolás, 60 bek.: „A kógens jogszabályt kényszerűen alkalmazó bírósági határozat nem tekinthető az érintettek panaszban előadott jogsérelmének hatékony orvoslására szolgáló, arra alkalmas jogorvoslatnak.”

a) **2004/máj/1-én hatályos szabályok szerint:**

20. Magyarország EU csatlakozásával kapcsolatban módosítani kellett a Hpt. (1996. évi CXII tv. a „Hpt.”) fogyasztási kölcsönre vonatkozó szabályait, ezért a 2000.évi CXXIV. tv. már az EU-s csatlakozás előtt 2001/jan/1-től a fogyasztói hitelre vonatkozó jogi és közigazgatási előírásainak összehangolásáról szóló 87/102/EGK tanácsi irányelvnek megfelelő szabályozást vezetett be a későbbi jogharmonizációs kötelezettségek teljesítése céljából.¹⁰ A módosított, EU-s szabályokhoz közelítő szabályozás tehát 2001/jan/1-től jelen volt a magyar jogrendben.
21. Hpt. 210.§ (3): *„A kamatot, díjat vagy egyéb szerződési feltételt csak akkor lehet egyoldalúan, az ügyfél számára kedvezőtlenül módosítani, ha szerződés ezt - külön pontban - a pénzügyi intézmény számára meghatározott feltételek, illetve körülmények esetére egyértelműen lehetővé teszi.”*(aláhúzás tőlem)
22. Hpt. 213.§ (1) d.) pontja: *„Semmis az a fogyasztási kölcsönszerződés, amelyik nem tartalmazza [...] azon feltételeknek, illetőleg körülményeknek a részletes meghatározását, amelyek esetében a hiteldíj megváltoztatható, vagy ha ez nem lehetséges, az erről szóló tájékoztatást”.*
23. Az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó szabályok mögötti törvényi indoklás szerint *„A fogyasztók érdekeit szolgálja a folyamatos tájékoztatási kötelezettség előírása a pénzügyi intézmény részére, mely keretében a pénzügyi intézmény köteles ügyfelét évente legalább egyszer, valamint a szerződés lejártakor tájékoztatni”*¹¹. Az indoklás kiemeli, hogy a törvényi előírások alapján *„az ügyfél jobban tájékozódik az általa kért hitel tényleges költségeiről, és a hitelintézetek által különböző feltételekkel ajánlott hitelek költségei összehasonlítható válnak. A Javaslat előírja továbbá a hitel egyéb feltételeiről való tájékoztatási kötelezettséget azzal, hogy részletesen felsorolja azokat az információkat, amelyeket a kölcsönszerződésnek minimálisan az ügyfél érdekében tartalmaznia kell.”*¹²
24. A **Hpt. 2004/máj/1-i szabályozása** a fogyasztók érdekeinek figyelembe vétele céljából azt írta elő a pénzügyi intézmények számára, hogy (i) **tájékoztatassák** a fogyasztót a kamatemelés lehetőségéről, továbbá (ii) **határozzák meg részletesen** a módosítási körülményeket, vagy ha ez nem lehetséges az erről szóló tájékoztatást. (törvényi teszt).

b) **2005/jan/1-i módosítás**

25. 2005/jan/1-vel a jogalkotó a fogyasztói és lakossági ügyfél definíciók különbözősége érdekében a Hpt. 213.§ (1) d.) pontjába foglalt fogyasztási kölcsönre vonatkozó szabályokat annyiban módosította, hogy a tájékoztatási kötelezettséget kiterjesztette a „lakossági” üzletfelekre is: *„Semmis az a fogyasztási, lakossági kölcsönszerződés, amelyik nem tartalmazza [...] azon feltételeknek, illetőleg körülményeknek a részletes meghatározását, amelyek esetében a hiteldíj megváltoztatható, vagy ha ez nem lehetséges, az erről szóló tájékoztatást”.* (kiemelés tőlem) A módosítás jogszabálynak való megfelelés körében a törvényi teszt tehát nem változott.

c) **2009/máj/3-i és a 2009/aug/1-i változások**

26. **2009/máj/3-i** hatállyal a Hpt. 213.§ (1) d.) pontját a jogalkotó akként változtatta meg, hogy a feltételek és körülmények részletes meghatározását írta csupán elő, és elhagyta a tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó rendelkezést. A 2009/máj/3. után kötött szerződésekre alkalmazandó Hpt. 213.§ (1) d.) pont szerint: *„Semmis az a fogyasztási, lakossági kölcsönszerződés, amelyik*

¹⁰ A 2000. évi CXXIV tv. 126-132. §-hoz fűzött indoklás

¹¹ A Hpt. 203-211.§-hoz fűzött indoklás - in: CompLex Kommentár;

¹² A Hpt. 212-214.§-hoz fűzött indoklás - in: CompLex Kommentár;

nem tartalmazza [...] azon feltételeknek, illetőleg körülményeknek a részletes meghatározását, amelyek esetében a hiteldíj megváltoztatható”.

27. **2009/aug/1-i** hatállyal módosításra került a Hpt. 210.§ (3) bek-e. A jogalkotó előírta az ügyfél tényleges értesítését a kedvezőtlen változásokról, továbbá kötelezően előírta, hogy az ügyfél ingyenesen felmondhassa a szerződést (Hpt. 210.§ (5) bek.), amennyiben a módosítást nem kívánta elfogadni, valamint korlátozta a módosítás lehetséges okait a kamatra/díjra ténylegesen hatást gyakorló körülményekre. A módosított Hpt. 210.§ (3) bek. továbbá rendelkezett a módosításra okot adó körülmények kedvező változása esetén a kamat és díjak csökkentéséről. A módosított Hpt. 210.§ (3) szerint: *„Fogyasztóval, vagy mikrovállalkozással kötött kölcsönszerződésben, vagy pénzügyi lízingszerződésben kizárólag a kamatot, díjat, vagy költséget lehet egyoldalúan - az ügyfél számára kedvezőtlenül - módosítani abban az esetben, ha a szerződés a módosítandó kamat-, díj- vagy költségelemre kihatással bíró ok-okozati feltételek megváltozása esetére ezt lehetővé teszi. Annak bizonyítása, hogy a módosítást a szerződés lehetővé teszi, a pénzügyi intézményt terheli. Ha a feltétel változása a kamat-, díj- vagy költségelem csökkentését teszi indokolttá, azt is érvényesíteni kell. Ugyanazon feltétel változása csak egy kamat-, díj- vagy költségelem változását indokolhatja.”*
28. **2009/máj/3-tól** az egyoldalú szerződésmódosítás törvényi megfelelésének tesztje szerint a pénzügyi intézmény köteles a (i) **módosítás feltételeiről, illetve annak körülményeiről a fogyasztót tájékoztatni**, amely körülményeknek és feltételeknek (ii) **ténylegesen** okozati összefüggésben kellett állnia a módosítással, egyben (iii) **felmondási jogot** kellett biztosítani a fogyasztónak, valamint a (iv) körülmények kedvező változását is figyelembe kellett venni a kamat-, díj meghatározásakor.

d) 2010/jan/1-i változások - Árazási elvek törvényi szintre emelése

29. **2010/jan/1-vel átfogó módosítás történt az egyoldalú kamat/díj/költség változtatási jogra vonatkozó Hpt. 210.§-ban foglalt rendelkezések körében, illetve módosítás előírta az ún. árazási elvek megalkotását.** Kiemelendő azonban, hogy az árazási elvek használata és azok hatósági ellenőrzése nem csak 2010-től gyakorlat a pénzügyi intézmények körében, hanem -- ahogy lent igazolásra kerül -- már a jelen perben vizsgált időszak egészében megtörtént a hatósági ellenőrzés az egyes kamatemelések körében. A 2010/jan/1-e után kötött hitelszerződésekre az alábbi szabályozás volt már érvényben:

„Hpt. 210.§ (3) Fogyasztóval kötött kölcsönszerződésben vagy pénzügyi lízingszerződésben az ügyfél számára kedvezőtlenül kizárólag a kamatot, díjat vagy költséget lehet egyoldalúan módosítani. Egyéb feltétel, ideértve az egyoldalú módosításra okot adó körülmények felsorolását is, egyoldalúan nem módosítható az ügyfél számára kedvezőtlenül. Az egyoldalú módosítás jogát a hitelező akkor jogosult gyakorolni, ha a módosításra okot adó objektív körülmények tételes meghatározását a szerződés tartalmazza, valamint a hitelező árazási elveit írásban rögzítette.

(4) Az árazási elveknek tartalmazniuk kell legalább a következőket:

- a) valamely kamat, díj vagy költség módosítása a szerződésekben foglalt és az adott kamat, díj vagy költség mértékére ténylegesen hatást gyakorló ok alapján történhet;
- b) ha valamely feltétel változása a kamat-, díj- vagy költségelem csökkentését teszi indokolttá, azt is érvényesíteni kell;
- c) az adott kamat-, díj- vagy költségelemre kihatással bíró ok-okozati feltételeket együttesen, tényleges hatásuk arányában kell figyelembe venni;
- d) díjat vagy költséget évente legfeljebb a Központi Statisztikai Hivatal által közzétett előző évi éves fogyasztói árindex mértékében lehet emelni.

(5) Az árazási elvek megfelelőségét, valamint az árazási elvek alkalmazásának gyakorlatát a Felügyelet ellenőrzi. Az ellenőrzés során a Felügyelet figyelembe veszi a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi

XLVII. törvény hatálya alá tartozó, a Felügyelet által is elfogadott magatartási kódex rendelkezéseit.”

30. 2010/jan/1-től az egyoldalú módosításra akkor volt lehetőség, ha az (i) objektíven a kamatra/díjra/költségekre ható (ii) körülmények és feltételek felsorolásán túl a (iii) pénzügyi intézmény az árazási elveit írásban rögzítette, és (iv) a kedvezőtlen változás esetére a fogyasztónak felmondási jogot biztosított (törvényi teszt).
31. Relevanciával bír, hogy a szimmetria, a ténylegesség és arányosság, és ok-okozatiság követelményének teljesülését a speciális jogszabály (Hpt.) nem szerződéses szinten határozta meg, hanem az árazási elvek szintjén.

e) 2010/jún/11-i változások: új fogyasztási hitel törvény

32. 2010/jún/11-i hatállyal a Hpt. 213.§-a hatályon kívül helyezésre került. Helyette a fogyasztási hitelről szóló 2009. évi CLXII. tv. tartalmazott részletes szabályokat a fogyasztási hitel kötelező tartalmi elemeire vonatkozóan. Az egyoldalú szerződésmódosításról maga a törvény azonban nagyon szűkszavúan rendelkezik és annak 16.§ 7.) pontjában, ill. a 16.§ (2) bek-ben mindössze az azokról való tájékoztatást emeli ki: „A hitelszerződés - a (4) bekezdésben meghatározott eltéréssel - egyértelműen és tömören tartalmazza: [...] 7.) a hitelkamatot és a hitelkamat feltételeit, esetlegesen a vonatkozó referencia-kamatlábát, valamint a hitelkamat módosításának gyakoriságát, feltételeit és eljárási szabályait [...] (2) Ha az (1) bekezdés 7. pontja szerinti egyes hitelkamatok alkalmazásának feltételei eltérnek egymástól, a hitelkamat módosításának gyakoriságára, feltételeire és eljárási szabályaira vonatkozó tájékoztatást valamennyi hitelkamat tekintetében meg kell adni.” A Hpt. ezen módosítása a törvényi tesztet nem érintette.

f) 2010/dec/18-i változások - részletes ok-lista bevezetése a kamatmódosításokra

33. A magyar jogszabályok a 275/2010. kormányrendelet hatálybalépéséig nem tartalmaztak arra vonatkozó részletes előírásokat, hogy a pénzügyi intézmények milyen feltételek mellett és milyen körülmények esetén emelhetnek kamatot. A kormányrendelet azonban már előírta, hogy milyen esetekben nem minősül tisztességtelennek a kamatemelés:

„A pénzügyi intézmény a fogyasztóval kötött, lakáscélú hitel- és kölcsönszerződés vagy pénzügyi lízingszerződés kamatát az ügyfél számára kedvezőtlenül kizárólag a kamat mértékére ténylegesen hatást gyakorló, az alábbi feltételek bekövetkezése esetén módosíthatja:

a) a hitelező (2) bekezdés szerinti forrásköltségeinek, forrásszerzési lehetőségeinek kedvezőtlen változása,

b) a hitelkockázat (4) bekezdésben meghatározott változása,

c) a hitelező adott tevékenységének költségeit növelő, a hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződés szerinti jogviszonyokat szorosan és közvetlenül érintő jogszabályváltozás.

(2) A forrásköltségek, forrásszerzési lehetőségek kedvezőtlen változása az alábbi események közül legalább egynek a bekövetkezését jelenti:

a) jegybanki alapkamat emelkedése,

b) bankközi pénzügyi kamatlábak emelkedése,

c) a hitelező lekötött ügyfélbetétei kamatának emelkedése,

d) a refinanszírozást biztosító, nyilvánosan kibocsátott értékpapír kamatának emelkedése,

e) a pénzügyi intézmény hitelezési vagy lízingtevékenysége refinanszírozásúul szolgáló hitel-, kölcsönszerződések költségének bizonyítható növekedése.

(3) A kamat mértékének százalékban kifejezett növekedése nem haladhatja meg a (2) bekezdésben meghatározott feltételek változásának együttes hatása alapján meghatározott mértéket, figyelembe véve a hitelező forrásszerkezetét és annak változását.

(4) A kamat ügyfél számára kedvezőtlen módosítására a hitelkockázat változásai esetén is sor kerülhet:

a) a hitelező eszközminősítési vagy belső adósmínősítési szabályzata alapján az adott ügyfél, illetve a hitelügylet magasabb kockázati kategóriába történő átsorolása esetén, ha az átsorolásra a kölcsön összegében vagy a fedezetül szolgáló ingatlan értékében bekövetkezett legalább 10%-os változás miatt került sor, feltéve, hogy ez a változás a kölcsön visszafizetését jelentős mértékben veszélyezteti, vagy

b) a hitelező eszközminősítési vagy belső adósmínősítési szabályzata alapján azonos kockázati kategóriába tartozó hitelügyletek, illetve ügyfelek kockázatának növekedése esetén, ha a kockázat növekedése az adott kockázati kategóriában az értékvesztés, és ezáltal az alkalmazott kockázati felár mértékének emelését teszi indokolttá.

(5) A (4) bekezdés a) pontja alapján a pénzügyi intézmény nem módosíthatja a devizában nyújtott és forintban törlesztett hitel kamatának mértékét az ügyfél számára kedvezőtlenül, ha a kölcsön forintban meghatározott összege az árfolyamváltozás miatt emelkedik.

(6) A (4) bekezdés b) pontja alapján a pénzügyi intézmény nem módosíthatja a kamat mértékét az ügyfél számára kedvezőtlenül, ha a fogyasztó nem esett 30 napon túli fizetési késedelembe.”

34. **2010/dec/18-i** hatállyal a kormányrendelet tehát meghatározta, hogy pénzügyi intézmények milyen okokból és módon módosíthatják a kamatokat. **Az egyoldalú szerződésmódosítás körében** tehát lakáscélú hitelek esetében a kamatmódosítások akkor feleltek meg a jogszabályi előírásoknak, ha azok megfeleltek a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendeletben előírt ok-listának.

35. Relevanciával bír ugyanakkor, hogy a 275/2010. Korm. rendelet tárgyi hatálya (1.§ (1) bek.) a csak a lakáscélú lízingszerződéseik körben terjed ki, azonban az ott meghatározott okok az egyéb, indítványozók által alkalmazott szerződéses rendelkezések tekintetében is tisztességesnek minősülnek.

g) 2012/ápr/1-i változások - speciális szabályok a jelzáloghitel szerződésekre

36. 2012/ápr/1-i hatállyal az ingatlanra alapított jelzálog alapú hitelszerződések kamatképzéseire új rendelkezések kerültek bevezetésre a Hpt. 210/B.§ alatt, eszerint:

„(1) Fogyasztóval, ingatlanon alapított jelzálogjog - ideértve az önálló zálogjogként alapított jelzálogjogot is - fedezete mellett kötött kölcsönszerződésre (a továbbiakban: jelzáloghitel-szerződés) a 210. § (3)-(5), (6)-(7) és (9) bekezdésétől eltérően a (2)-(10) bekezdésben foglaltakat kell alkalmazni.

(2) Jelzáloghitel-szerződés esetén a pénzügyi intézmény a fogyasztó szerződésszerű teljesítése esetén nem számíthat fel a kamaton felül rendszeresen fizetendő kamat jellegű díjat vagy költséget, és a szerződés megkötésekor nem kínálhat korlátozott időtartamra kedvezményes kamatot.

(3) A jelzáloghitel-szerződés megkötésekor a pénzügyi intézménynek - ha jogszabály másként nem rendelkezik - a kamat változását az alábbi módszerek egyikével kell meghatároznia:

a) referencia-kamatlához kötve, vagy

b) a kamat mértéke a kölcsönszerződésben meghatározott 3 éves, 5 éves vagy 10 éves kamatperiódusok alatt rögzített.

(4) A kamaton felül nem rendszeresen fizetendő egyéb díjat, költséget a pénzügyi intézmény már megkötött szerződések vonatkozásában évente legfeljebb a Központi Statisztikai Hivatal által közzétett előző évi éves fogyasztói árindex mértékében emelheti.

(5) A (3) bekezdés a) pontjában meghatározott esetben a fogyasztó által fizetendő kamat és a referenciakamat különbségét (a felárat) a pénzügyi intézmény egyoldalúan a fogyasztó számára kedvezőtlenül kizárólag az alábbi esetekben módosíthatja:

a) a fogyasztó egyhavi törlesztőrészlettel 45 napot meghaladó fizetési késedelembe esik, vagy

b) a fogyasztó a fedezetül szolgáló ingatlanra kötött, a pénzügyi intézményre engedményezett vagyonbiztosítást a pénzügyi szolgáltató postai úton vagy más, a szerződésben meghatározott közvetlen módon történő értesítése ellenére legalább két hónapon keresztül nem fizeti.

(6) Az (5) bekezdésben meghatározott feltételek változásának felárra gyakorolt hatását a pénzügyi intézmény belső szabályzatában rögzíti.

(7) A (3) bekezdés a) pontjában meghatározott esetben a referencia-kamatláb

a) forinthatelnél a 3 havi, a 6 havi vagy a 12 havi BUBOR, vagy a lakáscélú állami támogatásokról szóló kormányrendeletben meghatározottak szerint az Államadósság Kezelő Központ Zrt. által havi rendszerességgel közzétett 3 éves vagy 5 éves állampapír átlaghozam,

b) euróhitelnél és euró alapú hitelnél a 3 havi, a 6 havi vagy a 12 havi EURIBOR,

c) svájci frank hitelnél és svájci frank alapú hitelnél a 3 havi, a 6 havi vagy a 12 havi CHF LIBOR.

(8) Referencia-kamatlábhoz kötött jelzáloghitel-szerződés esetén a kamat mértékét a választott referencia-kamatláb futamidejének megfelelő időközönként kell a fordulónapot megelőző hónap utolsó munkanapja előtt 2 nappal érvényes referencia-kamatlábhoz igazítani.

(9) A (3) bekezdés b) pontjában meghatározott kamatozás esetén az új kamatperiódusokban alkalmazott kamat mértékét annak hatálybalépését megelőzően legalább kilencven nappal hirdetményben közzé kell tenni. A módosításról és a módosítást követően várhatóan fizetendő törlesztőrészletről az érintett ügyfeleket postai úton vagy más, a szerződésben meghatározott közvetlen módon értesíteni kell. A közvetlen értesítés elküldésének legalább 90 nappal meg kell előznie a módosítás hatálybalépését. A módosítással kapcsolatos tájékoztatást elektronikus kereskedelmi szolgáltatás nyújtása esetén az ügyfelek számára folyamatosan és könnyen hozzáférhető módon, elektronikusan is elérhetővé kell tenni.

(10) A (3) bekezdés b) pontjában meghatározott kamatozás esetén az új kamatperiódus kezdetét megelőző kilencven nap alatt - a 210. § (10) bekezdésben meghatározott eltéréssel - az ügyfél jogosult a szerződés díjmentes felmondására. Az ügyfél felmondása hatályát veszti, ha a kamatperiódus végéig a felmondással érintett szerződésből eredő tartozás teljes összegét a hitelező részére nem fizeti meg."

37. 2012/ápr/1-i hatállyal a jogalkotó az ingatlan-jelzálog alapú hitelszerződések esetén részletesen meghatározta a kamatkikötés és módosítás feltételeit, így a pénzügyi intézmények kamatmódosítási kikötéseit a törvény maga szabályozta, amelyet a pénzügyi intézmények ezen szerződések tekintetében kötelesek voltak átemelni a szerződéses rendelkezéseikbe.

h) 2014/jan/1-i változások - Az új Hpt. rendelkezései

38. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. tv. („Új Hpt.”) a korábbi Hpt.-t hatályon kívül helyezte. Az új törvény a jelenleg hatályos szabályozásra -- így különösen a 275/2010. Kormányrendeletre -- tekintettel a korábbi Hpt.-beli szabályokat akként vette át, hogy a jelzáloghitel szabályainak megismétlése mellett (280.§) a jogfejlődés szerint előírtakat összefoglalva mindössze rögzíti a 279.§-ban:

„(4) Fogyasztóval kötött kölcsönszerződésben vagy pénzügyi lízingszerződésben az ügyfél számára kedvezőtlenül kizárólag a kamatot, díjat vagy költséget lehet egyoldalúan módosítani. Egyéb feltétel, ideértve az egyoldalú módosításra okot adó körülmények felsorolását is, egyoldalúan nem módosítható az ügyfél számára kedvezőtlenül. Az egyoldalú módosítás jogát a hitelező akkor jogosult gyakorolni, ha a módosításra okot adó objektív körülmények tételes meghatározását a szerződés tartalmazza, valamint a hitelező árazási elveit írásban rögzítette.

(5) Az árazási elveknek tartalmazniuk kell legalább a következőket:

a) valamely kamat, díj vagy költség módosítása a szerződésekben foglalt és az adott kamat, díj vagy költség mértékére ténylegesen hatást gyakorló ok alapján történhet;
b) ha valamely feltétel változása a kamat-, díj- vagy költségelem csökkentését teszi indokolttá, azt is érvényesíteni kell;

c) az adott kamat-, díj- vagy költségelemre kihatással bíró ok-okozati feltételeket együttesen, tényleges hatásuk arányában kell figyelembe venni;

d) díjat vagy költséget évente legfeljebb a Központi Statisztikai Hivatal által közzétett előző évi éves fogyasztói árindex mértékében lehet emelni.

(6) Az árazási elvek megfelelőségét, valamint az árazási elvek alkalmazásának gyakorlatát a Felügyelet ellenőrzi. Az ellenőrzés során a Felügyelet figyelembe veszi a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény hatálya alá tartozó, a Felügyelet által is elfogadott magatartási kódex rendelkezéseit.

(7) A fogyasztóval kötött deviza alapú hitel- vagy kölcsön-szerződések esetében a pénzügyi intézmény kizárólag azokat a költségeket és díjakat számíthatja fel devizában, amelyek az adott szerződés teljesítésének és fenntartásának érdekében a devizaforrás megszerzésével közvetlenül kapcsolatban állnak, ideértve a kamat jellegű kezelési költséget és a deviza alapú hitel- vagy kölcsöntartozás mindenkori összegéhez igazodó hitelfedezeti biztosítási szolgáltatással kapcsolatos költséget, ha a hitelintézetet terhelő biztosítási díj is deviza alapú. Nem számolható fel a fogyasztó számára devizában a szerződéskötéssel, a levelezéssel, a kimutatások és igazolások előállításával, az ügyfelek látogatásával, a hitel monitoringgal, a felmondással, a fedezet értébecslésével és cseréjével, a szerződés módosításával, a nem a deviza alapú hitel- vagy kölcsöntartozás mindenkori összegéhez igazodó hitelfedezeti biztosítási szolgáltatással, továbbá a hitelszerződés ügyintézésével és a kapcsolódó hitelszámla lezárásával kapcsolatos díj és költség.

(8) A (4) bekezdésben meghatározott szerződések esetén kamatot, díjat vagy költséget érintő, egyoldalú, az ügyfél számára kedvezőtlen módosítást - referencia-kamatlábhöz kötött kamatnál a referencia-kamatláb változásából eredő kamatváltozás, valamint az állami kamattámogatással nyújtott lakáskölcsön kivételével - a módosítás hatálybalépését megelőzően legalább hatvan nappal hirdetményben közzé kell tenni. A módosításról és a módosítást követően várhatóan fizetendő törlesztő részletről - referencia-kamatlábhöz kötött kamatnál a referencia-kamatláb változásából eredő kamatváltozás, valamint az állami kamattámogatással nyújtott lakáskölcsön kivételével - az érintett ügyfeleket postai úton vagy más, a szerződésben meghatározott tartós adathordozón értesíteni kell. A módosítással kapcsolatos tájékoztatást elektronikus kereskedelmi szolgáltatás nyújtása esetén az ügyfelek számára folyamatosan és könnyen hozzáférhető módon, elektronikus úton is elérhetővé kell tenni.

(9) A (8) bekezdésben meghatározott közvetlen értesítés feladási időpontjának legalább 60 nappal meg kell előznie a módosítás hatálybalépését."

39. Az új Hpt. tehát egységesítette a korábbi szabályozást, de új törvényi előírást a jogszabályi megfelelés körében nem tartalmaz, ÁSZF-k módosítását nem igényelte.

B) „Árfolyamrás”-re vonatkozó szabályok

a) **2004. május 1-jén hatályos szabályok szerint**

40. 2004. május 1-je és 2010. november 27-e között a Hpt. nem tartalmazott semmilyen rendelkezést, illetve korlátozást arra nézve, hogy deviza-alapú kölcsönök esetén a kölcsön folyósítása és törlesztése során milyen árfolyamon köteles a pénzügyi intézmény a fogyasztóval elszámolni. Mindebből következően, jogi szabályozása hiányában a jogalkotó a deviza-alapú hitelek elszámolását nem kívánta korlátozni. Tekintettel arra, hogy a pénzügyi intézmény és ügyfelei között létrejött hitel- és kölcsönszerződések alapján a felek között a mellérendeltség és egyenjogúság elvén alapuló magánjogi jogviszony jött létre, a felek a polgári anyagi jog által

biztosított diszpozitivitás elve alapján – a jogszabályi keretek között – szabadon határozták meg a szerződés tartalmát. Amennyiben tehát jogszabály nem korlátozta sem a deviza-alapú hitelek nyújtását, sem az ilyen hitelek folyósítása és törlesztése során alkalmazható árfolyamot nem határozta meg, a felek magánautonómiájuk körében szabadon állapodhattak meg az alkalmazandó árfolyamokról. Mindezek alapján 2010. november 27-ig az indítványozók jogszabály tiltó rendelkezései hiányában, jogszerűen alkalmazott a vizsgált fogyasztó kölcsönszerződések folyósítása és törlesztése során deviza vételi és eladási árfolyamot. Összefoglalóan, az indítványozók ezen időszak és a későbbi időszakok alatt is a jogszabályokkal összhangban lévő, tisztességes szerződési feltételeket alkalmaztak.

b) 2005. január 1-jétől hatályos szabályok

41. A 324/2004 (XII.6.) Korm. rendelet 5.§-a 2005. január 1-jétől módosította a betéti kamat, az értékpapírok hozama és a teljes hiteldíj mutató számításáról és közzétételéről szóló 41/1997 (III.5.) Korm. rendeletet („**régi THM rendelet**”) és beiktatta a 11/B.§-t.

„11/B. § (1) Deviza alapú kölcsönök esetén a 10. §-ban meghatározott képleteknél az ügyfél által teljesített fizetéseket forintban kell számításba venni

a) a szerződésben rögzített THM számításánál a pénzügyi intézménynél alkalmazott, a szerződés megkötését megelőző 10. napnál nem régebbi devizaárfolyam,

b) a 13. § (1) bekezdésében meghatározott helyeken és a hirdetésben szereplő THM számításánál a pénzügyi intézménynél alkalmazott, a tárgynegyedévet megelőző hónap 1. munkanapján érvényes devizaárfolyam figyelembevételével.

(2) Az (1) bekezdésben foglalt rendelkezést nem kell alkalmazni, ha mind a kölcsön folyósítása, mind a törlesztése a kölcsön devizanemében történik. Ebben az esetben a forintban felmerülő költségeket a THM meghatározásakor a kölcsön devizanemében kell figyelembe venni az (1) bekezdés a) vagy b) pontja alapján meghatározott devizaeladási árfolyamon.

(3) Deviza alapú kölcsönök esetén a szerződésben és a 13. § (1) bekezdésében meghatározott helyeken fel kell tüntetni, hogy a THM meghatározása a forint fizetések vagy a kölcsön devizanemében teljesített fizetések alapján történt-e, továbbá a fizetések más devizanemre történő átszámításánál figyelembe vett devizaárfolyam érvényességének napját.”

42. Az idézett jogszabályi rendelkezés alapján megállapítható, hogy a régi THM rendelet 2005. január 1-jei módosítását követően sem tiltotta és nem korlátozta különmemű árfolyam alkalmazását, mindösszesen annyit határozott meg, hogy a THM számítása során a pénzügyi intézmény által alkalmazott devizaárfolyamot kell figyelembe venni. Megszorítás hiányában devizaárfolyamnak tekinthető a pénzügyi intézmény deviza vételi, eladási és középárfolyama is. A devizaárfolyam szűkítő értelmezését zárja ki az idézett 11/B.§ (2) bek. is azzal, hogy devizában folyósított és törlesztett hitelek esetén a forintban felmerülő költségekre a jogalkotó *expressis verbis* deviza eladási árfolyamot rendel alkalmazni, ezzel jogszerűnek ismerve el különmemű árfolyamok létét és alkalmazását.

c) 2010. június 11. és 2012. december 31-ig hatályos szabályok

43. Releváns, hogy a jogalkotó a deviza-alapú és a devizahitel fogalmát első alkalommal a 83/2010 (III.25.) Korm. rendelet („**új THM rendelet**”) útján iktatta a magyar jogrendszerbe és ezen hiteltípusok definiálásával együtt leszűkítette a THM számítása során alkalmazható árfolyam körét.
44. Mindezek alapján az új THM rendelet 2.§ (1) bek. az alábbiak szerint határozza meg a devizahitel és a deviza-alapú hitel fogalmát.

„E rendelet alkalmazásában:

1. devizahitel: forinttól eltérő pénznemben folyósított és törlesztett hitel;

2. deviza alapú hitel: devizában nyilvántartott, de forintban folyósított vagy törlesztett hitel.”

45. A fenti definíciókra figyelemmel az új THM rendelet 6.§ (1) - (4) bek tartalmaz a magyar jogrendszerben első alkalommal megszorító rendelkezést a deviza-alapú hitel esetén alkalmazható árfolyamra. A hiv. § értelmében deviza-alapú hitel esetén a THM számításánál a devizában teljesített fizetések esetén – a korábbi szabályozás szerinti bármely devizaárfolyam helyett – kizárólag a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza középárfolyamát lehet alapul venni.

„(1) Deviza alapú hitel esetén, ha a folyósítás és a törlesztés is forintban történik, az 1. mellékletben meghatározott képletnél a hitelező és a fogyasztó által teljesített fizetéseket forintban kell számításba venni a hitelrészletet a hitelező által az adott ügyletre folyósításnál alkalmazott, a törlesztőrészletet és a díjfizetést a törlesztésnél alkalmazott

a) a szerződésben a szerződés megkötését megelőző 30. napnál nem régebbi devizaárfolyam,

b) a kereskedelmi kommunikációban a tárgynegyedévet megelőző hónap 1. munkanapján érvényes devizaárfolyam figyelembevételével.

(2) Deviza alapú hitel esetén, ha a folyósítás vagy a törlesztés devizában történik, az 1. mellékletben meghatározott képletnél a devizában teljesített fizetéseket forintban kell számításba venni a szerződésben 30 napnál nem régebbi, a kereskedelmi kommunikációban a tárgynegyedévet megelőző hónap 1. munkanapján érvényes, a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza-középárfolyama figyelembevételével.

(3) Devizahitel esetén a forintban fizetendő díjakat a THM meghatározásakor a hitel devizanemében kell számításba venni a szerződésben 30 napnál nem régebbi, a kereskedelmi kommunikációban a tárgynegyedévet megelőző hónap 1. munkanapján érvényes, a hitelező által az adott ügyletnél a díjfizetésre alkalmazott devizaárfolyam figyelembevételével.

(4) Devizahitel és deviza alapú hitel esetén a szerződésben fel kell tüntetni, hogy a THM meghatározása a forint fizetések vagy a kölcsön devizanemében teljesített fizetések alapján történt-e, továbbá a fizetések más devizanemre történő átszámításánál figyelembe vett devizaárfolyam érvényességének napját.”¹³

46. Mindezek alapján tény, hogy a jogalkotó azt a deviza-alapú és a devizahitel fogalmának jogszabályi rögzítésével a 2010. június 11-én hatályos jogszabályok alapján sem határozta meg, hogy a kölcsön folyósítása és törlesztése során milyen árfolyamot köteles a pénzügyi intézmény alkalmazni. A jogalkotó mindösszesen a THM számítása és a THM számítása során alapul veendő árfolyam tekintetében határozott meg a korábbi szabályozáshoz képest korlátozásokat, és rendelte el a THM számítása során MNB hivatalos devizaárfolyam alkalmazását, azonban az új THM rendelet megalkotásakor sem tekintette a jogalkotó sem jogellenesnek, sem tisztességtelennek deviza vételi és eladási árfolyam alkalmazását.

d) 2010. november 27-től hatályos változások

47. 2010. november 27. napján lépett hatályba a Hpt. 2010. évi XCVI. törvény 1.§-val módosított 200/A.§-a, mely első alkalommal rendelkezik a deviza-alapú hitelek esetében alkalmazható árfolyamokról.

¹³ Az új THM rendelet 6.§ (2) és (4) bek-ét a 337/2012 (XII.4.9 Korm. rendelet 3.§ a) és b) pontja módosította, azzal, hogy a „szerződés” szövegrész helyébe „hitelszerződés” szövegrész lépett.

„(1) Ha pénzügyi intézmény a fogyasztóval devizában nyilvántartott vagy devizában nyújtott és forintban törlesztett (a továbbiakban: deviza alapú) lakáscélú hitel- vagy kölcsönszerződést vagy pénzügyi lízingszerződést kötött, akkor

a) a kölcsön folyósításakor a kölcsön,

b) a havonta esedékessé váló törlesztőrészlet, valamint

c) a devizában megállapított bármilyen költség, díj vagy jutalék

forintban meghatározott összegének kiszámítása - ha a pénzügyi intézmény nem határoz meg saját deviza-középárfolyamot - a Magyar Nemzeti Bank által megállapított és közzétett, hivatalos devizaárfolyam alapján történik.

(2) Ha a pénzügyi intézmény meghatároz saját deviza-középárfolyamot, akkor az (1) bekezdés a)-c) pontjaiban felsoroltak forintban meghatározott összegének kiszámítása a pénzügyi intézmény választása szerint

a) a pénzügyi intézmény által megállapított és közzétett, saját deviza-középárfolyama vagy

b) a Magyar Nemzeti Bank által megállapított és közzétett hivatalos devizaárfolyam alapján történik.

(3) A pénzügyi intézmény az (1) bekezdésben foglaltak alapján elvégzett átváltással és számítással összefüggésben külön költséget, díjat vagy jutalékot nem számíthat fel.

(4) E § rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni arra az esetre is, ha a törlesztőrészlet fizetése nem havi rendszerességgel történik, valamint ha a fogyasztó a fennálló teljes tartozását (vagy annak egy részét) elő-, illetve végtörleszti.

(5) E § rendelkezéseit nem kell alkalmazni arra az esetre, ha a törlesztőrészlet fizetésére devizában kerül sor.”

48. A teljesség kedvéért megjegyzem, hogy 2011. szeptember 29-én a 2011. évi CXXI. törvény 4.§ (2) ek.-e beiktatta a Hpt.-be a 200/B.§-t¹⁴, mely az ott meghatározott hitelek végtörlesztése esetén alkalmazandó árfolyamokat rögzíti. A végtörlesztés forint összegét svájci frank esetén 180 HUF/CHF, euró esetén 250 HUF/EUR, japán jen esetén 200 HUF/EUR árfolyamon kell meghatározni. Erre figyelemmel módosult a Hpt. 200/A.§. (4) bek-e is:

„E § rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni arra az esetre is, ha a törlesztő részlet fizetése nem havi rendszerességgel történik, valamint ha a fogyasztó a fennálló teljes tartozását (vagy annak egy részét) elő-, illetve végtörleszti.”

49. A végtörlesztésre vonatkozó rendelkezésekből ugyancsak okszerűen következik, hogy a jogalkotó a deviza-alapú hitelek elszámolása során alkalmazandó árfolyamok kérdését (i) 2010. november 27-e előtt nem tekintette jogszabályi szinten rendezendő kérdésnek és azt a felek magánautonómiájára bízta, (ii) 2010. november 27-ét követően az egyes pénzügyi műveletek, illetve hiteltípusok tekintetében az általános (MNB hivatalos devizaárfolyam) szabályokhoz képest *lex specialis* rendelkezéseket határozott meg.

e) 2014. január 1-jei változások – az új Hpt. rendelkezései

50. A 2014. január 1-jén hatályba lépett, a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXVII. törvény („új Hpt.”) 278. § (1) bek. rögzíti a hitel- és kölcsönszerződések üzletszabályzatának kötelező tartalmi elemeit:

„A hitel- és a kölcsönszerződés általános szerződési feltételeit magában foglaló üzletszabályzatnak tartalmaznia kell legalább

a) a pénzügyi intézmény teljes nevét, a tevékenységi engedély számát és dátumát,

b) azt, hogy változtatható-e, és ha igen, milyen módon a kamat,

c) a kamatszámítás módját,

d) az egyéb díjakat és költségeket,

¹⁴ A Hpt. 200/B.§-a 2012. március 31-én hatályát veszítette

- e) a szerződést biztosító mellékkötelezettségeket,
 - f) a központi hitelinformációs rendszerről szóló törvényben meghatározott központi hitelinformációs rendszerrel (a továbbiakban: KHR) kapcsolatos adatkezelési szabályokat, a jogorvoslati lehetőségekre való figyelemfelhívással együtt,
 - g) deviza alapú jelzáloghitel-szerződés esetén a 267. §-ban foglaltaknak megfelelően kiválasztott és alkalmazott számítási módot, továbbá azt az adatot, hogy a forintban meghatározott összeg kiszámítására mely időpontban kerül sor.
- (2) Az (1) bekezdés g) pontját alkalmazni kell deviza alapú pénzügyi lízingszerződés esetén is.”

51. Az új Hpt. 267. § (1) bek.-e a Hpt. fentebb idézett 200/A.§-val lényegében azonos rendelkezéseket ültetett át.

„Ha pénzügyi intézmény devizában nyilvántartott vagy devizában nyújtott és forintban törlesztett (a továbbiakban: deviza alapú) jelzáloghitel-szerződést vagy lakáscélú pénzügyi lízingszerződést kötött, akkor

- a) a kölcsön folyósításakor a kölcsön,
 - b) a havonta esedékessé váló törlesztőrészlet, valamint
 - c) a devizában megállapított bármilyen költség, díj vagy jutalék
- forintban meghatározott összegének kiszámítása - ha a pénzügyi intézmény nem határoz meg saját deviza-középfolyamot - a jegybanki feladatkörében eljáró MNB által megállapított és közzétett, hivatalos devizaárfolyam alapján történik.

(2) Ha a pénzügyi intézmény meghatároz saját deviza-középfolyamot, akkor az (1) bekezdés a)-c) pontjában felsoroltak forintban meghatározott összegének kiszámítása a pénzügyi intézmény választása szerint

- a) a pénzügyi intézmény által megállapított és közzétett, saját deviza-középfolyama vagy
 - b) az MNB által megállapított és közzétett hivatalos devizaárfolyam
- alján történik.

(3) A pénzügyi intézmény az (1) bekezdésben foglaltak alapján elvégzett átváltással és számítással összefüggésben külön költséget, díjat vagy jutalékot nem számíthat fel.

(4) Az (1)-(3) bekezdés rendelkezéseit kell alkalmazni arra az esetre is, ha a törlesztőrészlet fizetése nem havi rendszerességgel történik, valamint ha a fogyasztó fennálló tartozásának egy részét vagy a teljes összegét előtörleszti.

(5) E § rendelkezéseit nem kell alkalmazni arra az esetre, ha a törlesztőrészlet fizetésére devizában kerül sor.

(2) Az (1) bekezdés g) pontját alkalmazni kell deviza alapú pénzügyi lízingszerződés esetén is.”

52. Mindezek alapján megállapítható, hogy a jogalkotó az új Hpt.-be a 2010. november 27-e óta hatályos rendelkezéseket ültette át és változatlanul kógens módon írja elő deviza-alapú hitelek esetén MNB hivatalos devizaárfolyam vagy a pénzügyi intézmény saját deviza középfolyamának alkalmazását.

53. Összefoglalva kétség nélkül megállapítható, hogy a jogalkotó az ún. árfolyamrés intézményét, azaz a különmű árfolyamok alkalmazását kölcsönszerződésekben nem minősítette jogszabálysértőnek általánosságban, ahol korlátozni kívánta, ott külön jogszabályi rendelkezéseket alkotott, amelyek a speciális szabályok hatálybalépésétől *ex nunc* kötelezőek, visszamenőleges hatályuk nem volt.

C) «tisztelettelenség» jogszabályi kerete 2004-2014 között

- a) 2004/máj/1-i állapot:

54. A magyar jog már az EU-hoz való csatlakozás előtt megkezdte azt a harmonizációs munkát, amellyel a magyar tisztességtelenségi szabályokat az EU jog gyakorlatához, szabályaihoz igazította. Az EU jogban, illetve a legtöbb európai állam jogában meglévő alapelvek tehát már 2004 előtt is fellelhetők voltak a hazai jogrendünkben.

55. A Ptk. 209/B.§:

„(1) *Tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződés kikötése, ha a jóhiszeműség követelményének megsértésével a feleknek a szerződésből eredő jogosultságait és kötelezettségeit egyoldalúan és indokolatlanul az egyik fél hátrányára állapítja meg.*

(2) *Egyoldalúan és indokolatlanul hátrányos a jogosultságok és kötelezettségek meghatározása különösen, ha*

a) *a szerződésre irányadó lényeges rendelkezéstől jelentősen eltér; vagy*

b) *összeegyeztethetetlen a szerződés tárgyával, illetve rendeltetésével.*

(3) *A feltétel tisztességtelen voltának megállapításakor vizsgálni kell a szerződéskötéskor fennálló minden olyan körülményt, amely a szerződés megkötésére vezetett, továbbá a kikötött szolgáltatás természetét, az érintett feltételnek a szerződés más feltételeivel vagy más szerződésekkel való kapcsolatát.*

(4) *Külön jogszabály meghatározhatja azokat a feltételeket, amelyek a fogyasztói szerződésben tisztességtelennek minősülnek, vagy amelyeket az ellenkező bizonyításáig tisztességtelennek kell tekinteni.*

(5) *A tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a szolgáltatást és ellenszolgáltatást meghatározó szerződési kikötésre, ha annak szövegezése egyértelmű és mindkét fél számára érthető.*

(6) *Nem minősülhet tisztességtelennek a szerződési feltétel, ha azt jogszabály állapítja meg vagy jogszabály előírásának megfelelően határozzák meg.”* (aláhúzás tőlem)

56. A Ptk. tehát az általános európai tisztességtelenségi elveket már 2004. előtt ismerte. A kikötés tisztességtelensége tehát a Ptk. 209.§/B alapján akkor állapítható meg, ha a jogok és köteleességek szerződésbeli egyensúlya felborul, ezen belül is különösen, ha a szerződés lényeges elemeire vonatkozó diszpozitív rendelkezésekről eltér, vagy azokkal összeegyeztethetetlen. A tisztességtelenség vizsgálatánál azonban a Ptk. már ekkor előírta, hogy az adott szerződéses rendelkezést nem annak kiragadott formájában, hanem annak az egész szerződésben elfoglalt helyét értékelve kell vizsgálni. Végül az európai szabályokhoz hasonlóan a Ptk. is kivette a tisztességtelenség köréből azokat a szerződéses kikötéseket, amelyek a főszolgáltatást (ellenszolgáltatást) határozzák meg, továbbá amelyeket jogszabály határoz meg, vagy annak megfelelnek.

57. A Ptk. mellett kiemelt jelentőséggel bírt a 93/13/EGK Irányelv a magyar jogba átültető 18/1999 (II.15.) Korm. rendelet a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről. A rendelet két listát tartalmaz. Az 1. § (1) bekezdése azokat a szerződési feltételeket tartalmazza, amelyek fogyasztói szerződésben tisztességtelennek tekintendők (ún. fekete lista). A 2. § az ún. szürke listát tartalmazza, azaz azokat a kikötéseket, amelyek ellenkező bizonyításig tisztességtelennek minősülnek (pl. azért mert megfelelő többletjogot biztosít a fogyasztó számára a vele szerződő fél, vagy többlet kötelezettséget vállal vele szemben).

58. A 18/1999 (II.15.) Korm. rendelet rendelkezései közül a jelen perbeli szabályozási kör szempontjából a 2.d.) pontja szerinti -- szürke listás -- rendelkezés bír különös relevanciával: *A fogyasztó és a gazdálkodó szervezet közötti szerződésben az ellenkező bizonyításáig tisztességtelennek kell tekinteni különösen azt a szerződési feltételt, amely [...] d) lehetővé teszi, hogy a gazdálkodó szervezet a szerződést egyoldalúan, a szerződésben meghatározott alapos ok nélkül módosítsa, különösen, hogy a szerződésben megállapított pénzbeli ellenszolgáltatás mértékét megemelje, vagy lehetővé teszi, hogy a gazdálkodó szervezet a szerződést egyoldalúan,*

a szerződésben meghatározott alapos okkal módosítsa, ha ilyen esetben a fogyasztó nem jogosult a szerződéstől azonnali hatállyal elállni, vagy azt felmondani”. Releváns, hogy az indítványozók a szerződés megszüntetésének lehetőségét ezen esetekre biztosították általános szerződési feltételeikben.

b) 2006/már/1-i változások - jogharmonizációs célú módosítás a magyar jogban

59. A 2006. évi III.tv. átfogóan módosította az egyes fogyasztóvédelmi tárgyú törvényeket, jogszabályokat a jogharmonizáció céljából. A törvény áttekinthetőbbé tette a tisztességtelenség Ptk.-beli szabályozását kiegészítve az eu jog által javasolt vizsgálati kör módosításával és a *treu und glauben* elvével; és módosította a 18/1999 (II.15.) Korm. rendelet egyes rendelkezéseit.

60. A fogyasztói szerződésben szereplő egyoldalú kikötések tisztességtelensége körében a Ptk. 2006/már/1-től hatályos 209.§-a szerint:

„(1) Tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.

(2) A feltétel tisztességtelen voltának megállapításakor vizsgálni kell a szerződéskötéskor fennálló minden olyan körülményt, amely a szerződés megkötésére vezetett, továbbá a kikötött szolgáltatás természetét, az érintett feltételnek a szerződés más feltételeivel vagy más szerződésekkel való kapcsolatát.

(3) Külön jogszabály meghatározhatja azokat a feltételeket, amelyek a fogyasztói szerződésben tisztességtelenségnek minősülnek, vagy amelyeket az ellenkező bizonyításáig tisztességtelenségnek kell tekinteni.

(4) A tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre.

(5) Nem minősülhet tisztességtelenségnek a szerződési feltétel, ha azt jogszabály állapítja meg, vagy jogszabály előírásának megfelelően határozzák meg.” (aláhúzás tőlem)

61. A Ptk. 2006/már/1-től hatályos 209.§-a láthatóan alig tér el a korábban már lefektetett elvektől. Egyértelműsítésre került, hogy a korábbi „jóhiszeműség” itt nem a dologi jogban ismert elvre, hanem a Ptk. 4.§(1) bek.-ben hivatkozott generálklauzulára kívánt utalni, de a főbb vizsgálati szempontok (értékegyensúly, vizsgálat szerződéses-rendszerbe történő elhelyezése stb.) változatlanok maradtak.

62. A 2006/már/1-i jogharmonizációs törvény a 18/1999 (II.15.) Korm. rendelet-et is módosította a fogyasztási szerződésre való kifejezett utalással. A jelen perben releváns szakasz 2.§ (d) pont az alábbiak szerint került megállapításra: „A fogyasztói szerződésben az ellenkező bizonyításáig tisztességtelenségnek kell tekinteni különösen azt a szerződési feltételt, amely [...] lehetővé teszi, hogy a fogyasztóval szerződő fél a szerződést egyoldalúan, a szerződésben meghatározott alapos ok nélkül módosítsa, különösen, hogy a szerződésben megállapított pénzbeli ellenszolgáltatás mértékét megemelje, vagy lehetővé teszi, hogy a fogyasztóval szerződő fél a szerződést egyoldalúan, a szerződésben meghatározott alapos okkal módosítsa, ha ilyen esetben a fogyasztó nem jogosult a szerződéstől azonnali hatállyal elállni, vagy azt felmondani;”

c) 2009/máj/22-i változások - Ptk. módosítása

63. 2009/máj/22-i hatállyal a Ptk. 209.§ módosításra került. A jogalkotó ekkor emelte át az EU jognak az érthető és világos megfogalmazás elvére vonatkozó kritériumát, ezzel megteremtve az átláthatóság (transzparencia) tesztjének az alkalmazását. Relevanciával bír, hogy az EU jog szerinti transzparencia a később bemutatottak szerint nem azonos a 2014. évi XXXVIII. törvény

és az annak alapjául szolgáló 2/2014. PJE határozatban meghivatkozott 2/2012. PK. véleményben kifejtettekkel. A Ptk. 2009/máj/22-i hatályos szövege szerint:

(1) Tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg.

(2) A feltétel tisztességtelen voltának megállapításakor vizsgálni kell a szerződéskötéskor fennálló minden olyan körülményt, amely a szerződés megkötésére vezetett, továbbá a kikötött szolgáltatás természetét, az érintett feltételnek a szerződés más feltételeivel vagy más szerződésekkel való kapcsolatát.

(3) Külön jogszabály meghatározhatja azokat a feltételeket, amelyek a fogyasztói szerződésben tisztességtelennek minősülnek, vagy amelyeket az ellenkező bizonyításáig tisztességtelennek kell tekinteni.

(4) Az általános szerződési feltétel és a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta feltétel tisztességtelenségét önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem világos vagy nem érthető.

(5) A tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre, ha azok egyébként világosak és érthetőek.

(6) Nem minősülhet tisztességtelennek a szerződési feltétel, ha azt jogszabály állapítja meg, vagy jogszabály előírásának megfelelően határozzák meg.”(kiemelés tőlem)

d) 2014/már/15 - az Új Ptk. hatályba lépése

64. 2014/már/15-én lépett hatályba a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény („Új Ptk.”). Az új Ptk. a korábbi szabályozáson nem változtatott, hanem azt módosítás nélkül átvette (6: 102-103.§§) és egységesítette azáltal, hogy a korábbi 18/1999 (II.15) Korm. rendelet szövegét annak hatályon kívül helyezése mellett az új, Ptk. 6:104.§-ba emelte át.

e) 2014/júl/26 – a Törvény hatályba lépése

65. 2014/júl/26-án lépett hatályba a Törvény, amely az ún. árfolyamrésre vonatkozó kikötések kapcsán az alábbi speciális tisztességtelenségi szabályt vezetett be:

3. § (1) A fogyasztói kölcsönszerződésben - az egyedileg megtárgyalta szerződési feltétel kivételével - semmis az a kikötés, amely szerint a pénzügyi intézmény a kölcsön-, illetve a lízingtárgy megvásárlásához nyújtott finanszírozási összeg folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendeli.

(2) Az (1) bekezdés szerinti semmis kikötés helyébe - a (3) bekezdésben meghatározott kivétellel - mind a folyósítás, mind pedig a törlesztés (ide értve a törlesztőrészlet és a devizában megállapított bármilyen költség, díj vagy jutalék fizetését) tekintetében a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyamának alkalmazására irányuló rendelkezés lép.

66. Ezzel a Törvény az addigi általános tisztességtelenségi szabályok helyett (amelyek alapján a bíróság döntötte el polgári perben, hogy egy árfolyamrésre vonatkozó kikötés tisztességtelen-e vagy sem) újonnan megalkotott szabályával – visszamenőleges hatállyal – tisztességtelenség okén semmisnek minősített minden, a Törvény hatálya alá tartozó kölcsönszerződésben megtalálható árfolyamrésre vonatkozó általános szerződési feltételt.

67. A Törvény az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó rendelkezése tisztességtelensége kapcsán az alábbi speciális szabályokat vezette be:

4. § (1) Az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét tartalmazó fogyasztói kölcsönszerződés vonatkozásában vélemezni kell, hogy tisztességtelen az annak részét képező egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést lehetővé tevő szerződéses kikötés - az egyedileg megtárgyalt feltétel kivételével -, tekintettel arra, hogy az nem felel meg:

a) az egyértelmű és érthető megfogalmazás elvének: annak tartalma a fogyasztó számára nem világos, nem érthető;

b) a tételes meghatározás elvének: az egyoldalú szerződésmódosítás feltételei nem tételesen meghatározottak, vagyis az ok-lista hiányzik, vagy van ok-lista, de az csak példálózó jellegű felsorolást tartalmaz;

c) az objektivitás elvének: az egyoldalú módosítás feltételei nem objektív jellegűek, vagyis a fogyasztóval szerződő félnek módja van a feltétel bekövetkeztét előidézni, abban közrehatni, a módosításra okot adó változás mértékét befolyásolni;

d) a ténylegesség és arányosság elvének: az ok-listában meghatározott körülmények ténylegesen nem, vagy nem a körülmények változásának mértékében hatnak a kamatra, költségre illetve díjra;

e) az átláthatóság elvének: a fogyasztó nem láthatta előre, hogy milyen feltételek teljesülése esetén és milyen mértékben kerülhet sor további terhek rá történő áthárítására;

f) a felmondhatóság elvének: a szerződésmódosítás bekövetkezése esetére nem biztosítja a fogyasztó számára a felmondás jogát vagy

g) a szimmetria elvének: kizárja, hogy a fogyasztó javára bekövetkező feltételváltozás hatása a fogyasztó javára érvényesítésre kerüljön.

(2) Az (1) bekezdés szerinti szerződéses kikötés semmis, ha a pénzügyi intézmény a 8. § (1) bekezdés szerinti határidőben nem kezdeményezte a polgári peres eljárás lefolytatását vagy a bíróság a keresetet elutasítja vagy a pert megszünteti.

(3) A (2) bekezdésben foglalt esetben a pénzügyi intézménynek a fogyasztóval külön törvény szerint meghatározott módon kell elszámolnia.

11. § (1) A bíróság az eljárásban kizárólag azt vizsgálja, hogy a pénzügyi intézmény által tisztességesnek tartott szerződéses kikötés a 4. § (1) bekezdése szerint tisztességes-e.

68. A Törvény – visszamenőleges hatállyal – vélelmet állított fel, amely szerint a Törvény 4.§ (1) bek a)-g) pontjaiban szereplő elveknek nem felelnek meg a Törvény hatálya alá tartozó kölcsönszerződésekben alkalmazott egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó rendelkezések, emiatt – a vélelem megdöntésének hiányában – ezen kikötéseket tisztességtelennek kell tekinteni. A Törvény 11. § (1) bek-e rögzíti továbbá, hogy a vélelem megdöntésére irányuló perben az eljáró bíró a tisztességtelenség fennállásának megítélése során kizárólag a Törvény 4. §(1) bek-e szerinti feltételek fennállását vizsgálhatja. Ezzel jelentősen megváltoztatta a pénzintézetek által fogyasztói kölcsönszerződésekben alkalmazott egyoldalú szerződésmódosítási jogra vonatkozó kikötések tisztességtelenségének megítélésre vonatkozó jogszabályi környezetet.

D) A Bírói gyakorlat alakulása a tisztességtelenség körében

a) 2001-től a 2/2012 PK véleményig

69. A tisztességtelenség megítélése körében a bíróságok gyakorlata ezen időszakban a Ptk. egyes rendelkezésein, a 18/1999. (II.15.) Korm. rendelet rendelkezésein és az EU jog iránymutatásain alapult.
70. A Kúria (Legfelsőbb Bíróság) a Ptk.-ban lefektetett elveket számos esetben értékelte és alkalmazta, azokon túl nem terjeszkedett:

- Kiemelt szerepet kapott a tisztességtelenség megítélésében az ÁSZF-t használó személy részére történő **egyoldalú indokolatlan előny biztosítása**,¹⁵
- Az indokolatlan előny biztosításának egy alternatív megközelítése, a szerződéses felek **jogainak és kötelezettségeinek arányosságának/egyensúlyának hiánya**,¹⁶
- Az értékegyensúly/arányosság megítélésekor nemcsak az adott szerződéses rendelkezést, hanem a **szerződéskötéskor fennálló minden körülményt, a szolgáltatás természetét és a szerződés más feltételeit, illetve más szerződésekkel való kapcsolatát** is vizsgálni kell;¹⁷
- A fogyasztótól elvárható **előreláthatóság** is vizsgálandó a tisztességtelenség megítélésében;¹⁸

71. Külön kiemelendő a Kúria BH2012.41.sz. döntése, amelyben a Kúria a perbeli egyoldalú kölcsönszerződés-módosításokkal foglalkozott és *expressis verbis* kimondta, hogy amennyiben az adott rendelkezés a jogszabályban (Hpt.) lefektetett követelménynek megfelel, annak tisztességtelensége a Ptk. 209.§ (6) bek. alapján nem vizsgálható: „Épp a fogyasztói érdekek érvényesülése, a perbeli jogviszonyok sajátos jellege miatt szabályozza a Hpt. azt, hogy mikor kerülhet sor egyoldalú szerződésmódosításra.[...] **Annak a megítélésénél tehát, hogy egy fogyasztóval kötött - nem lakáscélú - kölcsönszerződés esetén milyen feltételek mellett kerülhet sor az ügyfél számára kedvezőtlenül a kamat, a díj és a költség egyoldalú módosítására a pénzügyi intézmény részéről, a fent kifejtettekből következően nem a Ptk. hanem a Hpt. 210.§ (3) és (4) bekezdésének rendelkezéseiből kell kiindulni.**”(aláhúzás tőlem) A Kúria a fogyasztói érdekek érvényesülés szempontjából rögzítette: „A perbeli szerződés típus esetében ugyanis a szerződés egyoldalú, az ügyfélre hátrányos módosításának feltételeit a Ptk.-hoz viszonyítva lex specialisnak minősülő jogszabály, a Hpt. határozza meg, feltehetőleg szem előtt tartva nemcsak azt, hogy a kölcsön, hitel [...] tipikusan hosszútávra jönnek létre [...] hanem azt is, hogy a szerződő feleken kívül álló, előre nem kalkulálható tényezők, körülmények a más típusú polgári jogi szerződésekhez képest általában nagyobb gyakorisággal, jelentősebb hatást kifejtve fordulnak elő e szerződések esetén.” (aláhúzás tőlem) Legvégül kiemelendő az is, hogy maga a Kúria ismerte el ugyanebben a döntésében, hogy „a változás tényleges bekövetkeztét, a kamatra, a díjra, a költségre kiható mértékét ésszerűen még egy professzionális gazdasági szereplő sem láthatta előre.”
72. Összegezve tehát a hazai bíróságok gyakorlatát, egészen 2012-ig elfogadott tény volt, hogy a tisztességtelenség vizsgálata a Ptk 209.§ (1) bekezdés szerinti általános kritériumon (értékegyensúly) alapul, de a **jelen per tárgyát képező és a Hpt kötelező szabályai alá eső szerződéses rendelkezések a Ptk 209.§ (6) bek alapján nem képezhetik tárgyát a tisztességtelenségi vizsgálatnak.**

b) A 2/2012 PK Véleményt követő időszak

73. A joggyakorlatban a tisztességtelenség -- ezen belül is különösen a fogyasztói kölcsönszerződéseket érintő tisztességtelenség -- körében a legnagyobb zavart a 2/2012. (XII.10.) PK vélemény („PK Vélemény”) kinyilvánítása jelentette. A Kúria a PK Véleményében részben összefoglalta a már meglévő elveket, és részben kitágította azok alkalmazhatóságának időbeli hatályát és az árazási elvekre vonatkozó Hpt. rendelkezéseknek a szerződéses jogviszonyokba való beemelésével a tárgyi hatályát. Tekintettel azonban arra, hogy az elvek összegyűjtése és látszólagos kiterjesztő értelmezése a bíróságok nagy részében nagyon

¹⁵ EBH2001.436; EBH2009.2037

¹⁶ EBH2005.1333, BH2006.19

¹⁷ BH2009.323; BDT2012.2723

¹⁸ BH2012.41.

különböző értelmezést váltott ki, és számos helyen kifejezetten *contra legem* határozatok meghozatalával járt, a joggyakorlat áttekinthetetlenné vált. A PK vélemény meghozatalakor hatályos jogszabályok szerint az egyoldalú módosításra akkor volt lehetőség, ha az (i) objektíven a kamatra/díjra/költségekre ható (ii) körülmények és feltételek felsorolásán túl a (iii) pénzügyi intézmény az árazási elveit írásban rögzítette, és (iv) a kedvezőtlen változás esetére a fogyasztónak felmondási jogot biztosított, míg a szimmetria, a ténylegesség és arányosság, és ok-okozatiság követelményének teljesülését a speciális jogszabály (Hpt.) nem szerződéses szinten határozta meg, hanem az árazási elvek szintjén. A PK vélemény a Hpt. ezen rendelkezéseivel szemben valamennyi elv megvalósulását a szerződés szintjén követelte meg. A PK vélemény ráadásul tette mindezt úgy, hogy a fent bemutatott jogfejlődést teljesen figyelmen kívül hagyta és a Hpt. módosításait bírói jogalkotással felülírva a múltra nézve valamennyi elv tekintetében megkövetelte függetlenül attól, hogy az adott elv mikor vált a magyar jogrend részévé.

74. A PK Vélemény nem rendelkezik egyértelműen arról a Ptk.-ban (és az európai joggyakorlatban) is következetesen alkalmazott alapelvről, hogy jogszabálynak (Hpt.) megfelelő rendelkezés tisztességtelensége nem állapítható meg. A PK Vélemény nem rendelkezik továbbá arról a Ptk.-ban (és az európai joggyakorlatban) is következetesen alkalmazott alapelvről, hogy jogszabálynak (Hpt.) megfelelő rendelkezés tisztességtelensége nem állapítható meg. A PK Vélemény azt is figyelmen kívül hagyta, hogy a meghozatalakor már teljes mértékben szabályozta a díj- és kamatemelés rendszerét (v.ö. Hpt. 2012/ápr/1-től hatályos módosításával).
75. **A jogszabályoknak való megfelelés a jogállamiság és a piaci szereplők, sőt maguk a fogyasztók védelmének is biztosító alapelv. Ha ugyanis a kógens normában foglalt követelményeket a szerződésében teljesítő jogalkalmazóval szemben megállapítható lenne a tisztességtelenség, akkor pont az jogszabályokba vetett bizalom veszne el, amely szerint a jogszabályok címzettjei alappal bízhatnak abban, hogy a jogalkotó hibájából egy esetleges „etikátlan” jogszabály rajtuk számon-kérhető lenne. Az etikai, morális szempontok szerint megkérdőjelezhető jogszabályok korrigálása nem a jogalkalmazók, hanem a jogalkotó feladata.**
76. Mindezekén túl, még kevésbé elfogadható az, ha a jogalkotással évekkel korábban a jogszabályok betartásával megkötött szerződéseket utólag jogellenessé minősítenek, amelyből származó hátrányokat a jogalkalmazókra hárítják át.
77. A fentiek alapján súlyos jogi aggályokat vetettek fel azok a bírói jogértelmezések, amely a tisztességtelenség alapelveivel, a Kúria által kialakított és az európai joggyakorlattal szemben megállapították: „*A Pénzügyi Intézet által alkalmazott azok az általános szerződési feltételek, amelyek a kamat, díj, költségre vonatkozóan az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségét előre biztosítják, sértik a jóhiszeműség és tisztesség elvét - tisztességtelenek, érvénytelenek - , ha kizárólag a pénzügyi intézet üzleti kockázatahoz tartoznak, kizárólag a hitelintézet tevékenységére, működési feltételeire vonatkozó jogszabályi, jegybanki rendelkezéssel, hitelintézet tevékenységéhez kapcsolható közteher (pl. különadó) áthárításával kapcsolatosak.*”¹⁹ **Ez a kijelentés egyszerre ment szembe a Korm. Rendelet, a Ptk. akkor hatályos 209.§ (6) rendelkezéseivel és a Kúria egyértelmű jogértelmezésével.**
78. A PK Vélemény által bevezetett alapelvek közül a legnagyobb félreértést az átláthatóság (transzparencia) elvének értelmezése okozta. A 2014. évi XXXVIII. törvény, (illetve PK Vélemény) szerint ugyanis az átláthatóság elve akkor teljesül, ha a fogyasztó előre láthatta, hogy milyen feltételek teljesülése esetén és milyen mértékben kerülhet sor további terhek rá történő áthárítására. Ezt a követelményt azonban a 2/2014 PJE indokolása szerint is az árfolyamrész tisztességtelenségénél figyelembe vett szempontok alapján „analógia” útján vették

¹⁹ BDT2011.2571

át és tették tévesen általánossá.²⁰ Míg ugyanis az árfolyamrészt a mögötte lévő szolgáltatás vélt hiánya okán tartotta a Kúria tisztességtelennek, addig egy a fogyasztó számára a fix-kamathoz képest alacsonyabb kamatot eredményező változó kamatozású konstrukció mögötti kamatváltoztatás mögött a pénzügyi intézmény folyamatos forrásszerzési lehetőségeinek változása áll, tehát éppen hogy maga a szolgáltatás. Az analógia az átláthatóság körében tehát nem alkalmazható tekintettel arra, hogy teljesen különböző pénzügyi szolgáltatásról beszélünk.

79. A fentiek szerint a változó kamatozású szerződések esetében a kamatmódosítás tekintetében az árfolyamrésre megállapított átláthatósági követelmény, annak eltérő tárgyára tekintettel, nyilvánvalóan nem teljesülhet, ahogyan az a 275/2010. Korm. Rendelet rendelkezéseiből, a Hpt. 210.§ és 213.§-ban lefektetett szabályokból, továbbá a Kúria korábbi iránymutatásaiból²¹ is kiolvasható. [Ahogy lent bemutatásra kerül, az EU jogban a transzparencia elvének legszigorúbb szabályozásai sem ismerik ezt a követelményt, éppen ellenkezőleg azokat legfeljebb a világos, egyértelmű megfogalmazást írják elő.]
80. Figyelemmel arra, hogy a 2014. évi XXXVIII. törvény a 2/2014. PJE határozat utaló rendelkezése alapján ténylegesen teljes mértékben PK véleményen alapszik, a 2014. évi XXXVIII. törvény ekként szintén figyelmen kívül hagyja és szembe megy a korábbi jogszabályi rendelkezésekkel és visszamenőleges hatállyal követeli meg olyan feltételek teljesülését, amelyet jogszabály korábban nem vagy nem szerződési szinten követelt meg. A 2014. évi XXXVIII. törvény továbbá szintén negligálta a Ptk.-ban (és az európai joggyakorlatban) is következetesen alkalmazott azon alapelvet, hogy jogszabálynak (Hpt.) megfelelő rendelkezés tisztességtelensége nem állapítható meg.

III. KÖZGAZDASÁGI HÁTTÉR

A) Árfolyamrés

81. Az árfolyamrés Törvényben történt tisztességtelenné nyilvánításának alapjául az a semmivel alá nem támasztott – és a PJE rendelkező része 3. pontjában már megjelenő – állítás, feltételezés szolgál, hogy a különmemű árfolyamok alkalmazása nem szolgáltatás. Ezzel szemben közgazdasági tény, hogy a deviza-adásvétel kapcsán – mind az eladáskor, mind a vételkor – a banknak megfelelő forrással kell rendelkeznie, és ennek meglétét a jegybank felé igazolnia is kell. A PJE által tisztességtelennek, a Törvény által semmisnek deklarált árfolyamrés-kikötés mögött tehát nem egyszerű „átszámítás”, hanem valós devizamozgás van, amely értelemszerűen az ügylet lebonyolításakor árfolyam-feltételek mellett folyik, költségkihatása mindkét fél: a bank és a fogyasztó számára is valós pénzügyi, azaz költség-kihatása van. Az árfolyamrés alkalmazása a jogalkotó és a felügyelet számára is ismert volt, olyannyira, hogy a teljes hiteldíj mutató számítására vonatkozó jogszabályi előírások rendelkeztek arról, hogy a THM számításánál figyelembe kell venni a törlesztő részletek kiszámításánál alkalmazott eltérő devizaárfolyamokat. (324/2004. (XII.6.) Korm. rendelet, 83/2010.(III.25.) Korm. rendelet). Megjegyezzük, hogy 2013. decemberében az új Hpt. megalkotásakor a jogalkotó átvette azt a korábbi Hpt.-ben szereplő rendelkezést, mely szerint deviza alapú jelzáloghitel szerződés vagy lakáscélú pénzügyi lízingszerződés esetén a kölcsön összege, törlesztő részlete és a devizában megállapított bármilyen költség, jutalék, díj forintban meghatározott összegének kiszámítása az MNB által megállapított és közzétett hivatalos devizaárfolyam alapján történik. (Amennyiben a pénzügyi intézmény nem határoz meg saját deviza-középárfolyamot.) (Új Hpt.267.§, régi Hpt. 200/A.§) A hivatkozott rendelkezés jelzi, hogy a jogalkotó pontosan ismerte és elismerte az árfolyamrés jogintézményét: meghatározta azt a szerződési kört, ahol eltérő szabályt kívánt érvényesíteni és ezen a körön kívül nem kívánta korlátozni, illetve tiltani az árfolyamrés alkalmazását.

²⁰ 2/2014.sz. PJE határozat III. 2. pont (indokolás)

²¹ BH2012.41.

82. Releváns, hogy az Törvény értelmében vett árfolyamrész deviza finanszírozású (a 6/2013 PJE besorolása szerint effektivitási kikötéssel ellátott deviza alapú kölcsönszerződés) kölcsönszerződések vonatkozásában értelemszerűen fel sem merülhet, tekintettel arra, hogy ott nem kerül sor különböző devizák alkalmazására, mind a törlesztés, mind a folyósítás egyenmű devizában történik, így átváltásra nincsen szükség a kölcsönszerződések keretein belül.

B) Egyoldalú szerződésmódosítás

83. A jelen ügy szabályozási környezetének, valamint a támadott alaptörvény-ellenes rendelkezések (alaptörvény-ellenes) hatásainak átlátásához szükséges a szolgáltatás és ezen belül a pénzügyi intézmények kamatmódosítás megértéséhez egy bizonyos (bank)üzemeltetési háttérismeret is.
84. Ebből a szempontból kiindulásképpen a pénzügyi intézmények árazási struktúrájának van jelentősége, ami az alábbi klasszikus gazdasági sematikus modellel ábrázolható: (beszerzési) költség + margin (profit).
85. Amikor tehát a pénzügyi intézmény egy hitelt nyújt, akkor a hitel „beárazásakor” számol az ún. *finanszírozási költséggel* (milyen áron juthat forráshoz a hitelhez); *likviditási felár* (bankközi hitelek változásának várható mértéke), *várható hitel veszteség* (az átlagos nem-fizetés valószínűségének hatásai), *allokált költség* (pénzügyi intézmény működési költsége), *tőke költség* és az *elvárt üzleti marzs* (elvárt profit). A pénzügyi intézmény a kamatot a fenti összetevők egyedi hitelre vonatkoztatható értékei szerint határozza meg. Kiemelendő azonban, hogy a pénzügyi intézmény kamatmódosítás esetén kizárólag a finanszírozási, vagy más néven forrás költségelem változásait veszi figyelembe. A többi összetevők kizárólag a hitelnyújtáskor kerülnek meghatározásra, azok egy hitel esetében állandók. [Ide nem értve az adott ügyfél esetében azt az esetet, ha egy ügyfél késelemben esik és a kockázati besorolása megváltozik. Ilyenkor ugyanis az ügyfél hibájából történik a hitelkockázati átsorolás és így a kamatmódosítás.]
86. A finanszírozási (forrás) költség abból adódik, hogy a pénzügyi intézmény nem tud pénzt teremteni, hanem csak azt a forrást tudja kölcsön adni, amit a pénzügyi intézmény maga is kölcsön vett másoktól. Ez alapvetően az alábbi módokon történhet, a banki és pénzügyi vállalkozási forrásszerzési lehetőségek a (i) bankbetét²², (ii) kötvény, (iii) bankközi kölcsön és (iv) az ún. swap ügyletek, (v) anyabanki hitel.
87. Tekintettel arra, hogy a pénzügyi intézmény nem ingyen kapja a forrását, az általa így kölcsönvett pénzekre maga is valamilyen hozamot fizet. Így a betét, a kötvény és a bankközi, vagy tagi kölcsönök után kamatot, swap ügyletek után pedig egy úgynevezett swap díjat fizet. Ezek az úgynevezett banki külső (forrás) költségek, amelyek azt fedezik, hogy a forrás a pénzügyi intézmény rendelkezésére álljon.
88. Ezen forrás költségekre halmozódnak -- ahogy fent bemutattuk -- a belső költségek, amelyek a banküzemből következően egyrészt a pénzügyi intézmény prudenciális működésének biztosításához szükségesek, a másik részük pedig a pénzügyi intézmény tulajdonképpeni elvárt nyeresége, ami szintén szükségszerű eleme az árazásnak, hiszen egyetlen gazdasági tevékenységet sem lehet anélkül végezni, hogy a vállalkozó abból ne remélhetne valamilyen nyereségességet. Ennek mértéke természetesen önmagában is lehet kérdéses, de az meghaladja jelen eljárás kereteit különösen, hogy az alább kifejtettek szerint az általános közhiedelemmel szemben sohasem került sor kamatemelésre a profit elvárások miatt.

²² Betétet a Hpt. rendelkezései szerint az érintett pénzügyi intézmények közül csak a hitelintézetek gyűjthettek, ez a forrásfedezeti forma a pénzügyi vállalkozásoknak nem állt rendelkezésükre.

89. A finanszírozási költségek tekintetében fontos kiemelni, hogy azok nem feleltethetők meg az úgynevezett referencia kamatokkal (ld. Libor, Euribor, Bubor, jegybanki alapkamatok), ugyanis a pénzügyi intézmények a forrásaikat historikusan és tényszerűen igazolható módon sosem ezen a költség szinten biztosítják. A bankbetétek esetén ez egyértelmű, hiszen a betétekre fizetett kamat sosem igazodik az úgynevezett referencia kamatokhoz. A kötvények és a bankközi kölcsönök állnak a legközelebb ehhez az árázáshoz, és a Libor, Euribor, Bubor referencia kamatok elnevezésükben ugyan valóban bankközi kamatokra utalnak, de a tényleges ügyletekben a magyar kereskedelmi bankok és pénzügyi vállalkozások sosem jutottak ezen a kamat szinten forráshoz.

[**Nota Bene:** tisztán Libor, Bubor vagy Euribor kamatszinten - minden további felár nélkül – kizárólag a nemzetközi sztenderdek szerint elsőrendű adósok juthatnak forráshoz. Az hogy egy pénzügyi intézmény elsőrendű adósnak minősül-e vagy sem, függ a szabályozói környezettől is. Ezen oknál fogva a hazai kereskedelmi bankok és pénzpiaci szereplők a nemzetközi pénzpiacokon nem minősülhetnek elsőrendű adósnak, még akkor sem, ha a pénzügyi mutatóik egyébként erre feljogosítanák őket.]

90. Következésképpen szintén historikusan és tényszerűen igazolható, hogy indítványozók forrásköltsége sosem egyezett meg a mindenkori, úgynevezett bankközi kölcsönök nyilvános referencia kamataival, hanem azokra - általában a futamidőt és az ország kockázatot kifejező - kamatfelárat fizetettek.
91. Tehát amikor egy pénzügyi intézmény egy adott kölcsön kihelyezéséről dönt, akkor annak a beárazásakor a fenti költség struktúrárt veszi figyelembe, és ha a forrásoldalát is hasonló futamidőre tudná biztosítani, akkor lényegében csak a változó belső költségek kockázatát kellene viselnie az adott ügylettel kapcsolatban.
92. De ez nincs így, mert szintén banküzemeltetési axióma, hogy a pénzügyi intézmények a hosszú távra kihelyezett hiteleiket csak rövid távú, folyamatosan megújuló forrásokból tudják finanszírozni. Olyan nem létezik a banküzemeltetésben, hogy a kölcsönadó 20 éves kötvényt vagy bankközi kölcsönt tudna felvenni ahhoz, hogy 20 éves futamidejű jelzáloghitelt tudjon nyújtani. Megjegyzem, a betétek tekintetében ez fel sem merül, nyilvánvalóan életképtelen termék volna egy 20 évre fix kamaton lekötött betét.
93. Pedig alapvetően csak abban az esetben volna elvárható a pénzügyi intézménytől, hogy az általa kihelyezett hitelre is fix – nem változtatható – kamatot kérjen, ha a hitelkihelyezéséhez szükséges forrást is hasonló feltétel mellett tudná biztosítani.
94. Ezzel szemben a tényhelyzet az, hogy a pénzügyi intézmény a kamat bevételei tekintetében jelzáloghitel esetében 15-20, egy tipikus fogyasztási hitel (beleértve az autós hiteleket is) esetén pedig 3-5 éves időpályán mozog, miközben a kamat kiadásai vonatkozásában pedig 1-6 hónapos időtávban kell lekövetnie a piaci valóságokat.
95. Ez egy olyan nyilvánvaló aszimmetria, amit a banküzemeltetési axiómaként kezel, és ami egyébként a nyilvánvaló, és könnyen belátható indoka annak, hogy egy 20 évre nyújtott jelzálog hitel esetén képtelenség a fix kamat alkalmazása (illetve a prudenciális követelmények miatt csak olyan kockázati felárral volna lehetséges, ami olyan kamat szintet indukálna, amely mellett a tőke jelenérték számítás mellett közgazdaságilag válna lehetetlenné a hitelkihelyezés, illetve súlyosan hátrányos volna a fogyasztónak). Ez utóbbi esetben a pénzügyi intézménynek az összes előre látható, becsülhető, ad absurdum feltételezhető kockázatot előre be kell építeni az ügyleti kamatba, így a fogyasztó a hitel futamideje alatt a nem létező, de feltételezett kockázatok költségét is megfizeti, szükségtelenül (és ezzel a kölcsön jogviszonyba egy kvázi biztosítási elem is beépítése kerül).

96. Tehát a perbeli kölcsönszerződéseknek szükségszerű eleme, kvázi immanens része, hogy valamilyen kamatváltoztatási mechanizmust tartalmazzon. A hitelezés ugyanis a forrásszerzési költségek változása folytán eredményez egyfajta aszimmetriát a kölcsönnyújtó és az ügyfél között, és ezen aszimmetriát hivatott az egyoldalú kamatemelés orvosolni azzal, hogy a pénzügyi intézmény áthárítja az ügyfélre a forrásszerzésből fakadó kockázatát (azaz a rövid lejáratú forrás és a hosszú lejáratú kihelyezés miatt keletkező kamat kockázatot). Ez tehát semmi esetre sem tekinthető tisztességtelennek, hiszen ez a banküzemtan elkerülhetetlen következménye, amely a kamatmódosítási jogból eredő látszólagos aszimmetriát kizárólag egy közgazdaságilag értelmezhetetlenül magas fix kamattal lehetne csak helyre billenteni, de az meg éppen a fogyasztó érdekével volna ellentétes, hiszen a fogyasztók oldalán nagyon magas kamatfizetési kötelezettséggel járna.
97. Amikor azonban a forrásszerzési költségek megváltoznak, akkor a pénzügyi intézmény nem az egyes fogyasztókkal fennálló költségeket veszi alapul, hanem termékcsoportokra bontva (ún. portfólió szinten) vizsgálja a költségek növekedését és portfólió szinten határoz arról, hogy a forrásszerzési költségek változása az egyes hitelügyletekre lebontva milyen további forrásbevonást igényel az értékegyensúly fenntartására. A kamatmódosítás tehát nem határozható meg előre, hiszen a forrásszerzési lehetőségek és az azzal összefüggésben felmerülő költségek mértéke nagyban függnék attól, hogy 1. a pénzügyi intézmény a jövőben a forrásokat milyen összetételben, struktúrában tudja megújítani (azaz az egyes források súlya időben hogyan változik a teljes hitel portfólió finanszírozásában, 2. a hitelek mögötti (változó összetételű és súlyú) forrásokat időről-időre milyen költségen tudja beszerezni (ezen költségek változását pedig a nemzetközi és hazai gazdasági folyamatok alapjaiban befolyásolják) továbbá 3. a költségek esetleges emelkedése milyen hatással van az adott termék-portfólióra, vagy esetleg több portfólióra, amely hatások ugyancsak eltérőek a portfólió(k) változó nagyságától és összetételétől.
98. A fenti nagyon rövid ismertetésből látszik, hogy ahhoz, hogy az ügyfél (fogyasztó) ne egy magas fix-kamathoz jusson, a pénzügyi intézménynek az értékegyensúly fenntartásához olyan változókkal kell számolnia, amelyeket az adott hitel-ügylet megkötésekről senki nem láthat előre.
99. [Ahogy a magyar jogszabályok is elismerik, kamatmódosításra kerülhet sor az ügyfél késedelmes, hibás teljesítése esetén is, amikor is az ügyfél kockázati megítélése megváltozik. Ez az eset azonban nyilván nem az általános kamatmódosítási klauzula alapján történő módosítást öleli fel.]
100. A fentiek figyelembe vételével került bele a fent ismertetett axióma az Irányelv mellékletének 2.b) pontjába is: „a j) pont nem akadályozza azoknak a feltételeknek az alkalmazását, amelyek szerint a pénzügyi szolgáltatások nyújtója fenntartja a jogát a fogyasztó által fizetendő vagy őt megillető kamatláb vagy a pénzügyi szolgáltatások nyújtásáért fizetendő bármilyen más összeg értesítés küldése nélküli megváltoztatására, ha erre érvényes indoka van, azzal a kikötéssel, hogy a pénzügyi szolgáltatások nyújtója köteles erről a másik szerződő felet vagy feleket a lehető legrövidebb időn belül értesíteni, és hogy az utóbbi jogosult a szerződést azonnali hatállyal felmondani”

IV. ALAPTÖRVÉNY-ELLENESSÉGEK

101. A jelen alkotmányjogi panasz szerint az Alaptörvény alábbi szakaszai szenvednek sérelmet: B) cikk (1) bek., C) cikk, E) cikk, M) cikk, Q) cikk, VI. cikk (1) bek., XII. cikk (1) bek., XIII. cikk (1) bek., XXVIII. cikk (1) és (7) bek. és a 26. cikk (1) bek.
102. Az alábbi összegző táblázatban bemutatjuk, hogy a Törvény (Elszámolási Törvény 52.§-ával módosított ill. eredeti szövegű), valamint a PJE sérelmezett szakaszai mely Alaptörvényi rendelkezésekbe ütköznek.

	SÉRELMEZETT SZAKASZ	ALAPTÖRVÉNY MEGSÉRTETT SZAKASZAI
TÖRVÉNY	Törvény egésze	B) cikk (1) bek., E) cikk, Q) cikk
	1.§ (1) bek, (6)-(7) bek	B) cikk (1) bek.
	3.§	B) cikk (1) bek. M) cikk, XII. cikk (1) bek., XIII. cikk (1) bek., XXVIII. cikk (1) bek., XXVIII. cikk (7) bek.
	4.§	B) cikk (1) bek. M) cikk, VI. cikk (1) bek., XII. cikk (1) bek., XIII. cikk (1) bek.
	4.§ (1)-(2) bek.	XXVIII. cikk (1) bek.
	5-21. §	B) cikk (1) bek.
	6.§	XXVIII. cikk (1) bek.
	8. § (1) és (4) bek.	XXVIII. cikk (1) bek.
	8.§ (7) bek	B) cikk (1) bek
	9-10-11. §	XXVIII. cikk (1) bek.
	13.§ (2) bek.	B) cikk (1) bek
	15.§ (2) bek	B) cikk (1) bek
	16.§	XXVIII. cikk (7) bek.
	19. §	26. cikk (1) bek.
	teljes 6. alcím	B) cikk (1) bek., 26. cikk (1) bek.
	20.§	B) cikk (1) bek.
ELSZÁMOLÁSI TÖRVÉNY	52.§	B) cikk (1) bek., XV. cikk (2) bek.
2/2014. PJE	2. pont	B) cikk (1) bek., C) cikk (1) bek., XIII. cikk (1) bek.

	3. pont	B) cikk (1) bek., C) cikk (1) bek., M) cikk, XII. cikk (1) bek., XIII. cikk (1) bek., XXVIII. cikk (1) bek.
--	---------	---

103. Indítványunk indokolásaképpen az alábbiakat adjuk elő azzal, hogy mivel egyes jogszabályi, ill. a jogegységi határozatba foglalt szakaszok több Alaptörvényi rendelkezést is sértenek, az Alaptörvény megsértett rendelkezési mentén haladva terjesztjük elő indokolásunkat, így módon a Törvény (ill. a 2/2014 PJE) egyes szakaszai több alaptörvény-ellenesség keretei között is említésre kerülnek.
104. Figyelemmel a 22/2012. (V. 11.) AB határozatban és a 13/2013. (VI.17.) AB határozatban írtakra, azon Alaptörvényi rendelkezések vonatkozásában, amelyek tartalmukban és kontextusokban nem térnek el az 1949. évi XX. törvényben („Alkotmány”) foglaltaktól, az Alkotmánybíróság korábbi határozataira is hivatkozunk.

A) Jogállamiságból fakadó alkotmányos jogok, elvek sérelme

a) Törvény 1. § (1) és (6)-(7) bek., 3. §, 4. § (1) bek.– Alaptörvény B) cikk (1) bek., jogbiztonság - visszamenőleges hatály

105. Az Alkotmánybíróság a 7/2004. (III. 24.) AB határozatában rámutatott arra, hogy „a jogbiztonsággal kapcsolatban kimunkált jogállami mércék, elvek (kiszámíthatóság, előreláthatóság, stabilitás, a létrejött jogviszonyokba való beavatkozás tilalma, a szerzett jogok védelme, felkészülési idő) a társadalom különböző szervezetei, a polgárok jogviszonyait érintő jogi szabályozással szemben megfogalmazott követelmények. [8/2003. (III. 14.) AB határozat, ABK 2003. március, 90, 96; 26/1993. (IV. 29.) AB határozat, ABH 1993, 196, 199, 200.; 62/1993. (XI. 29.) AB határozat, ABH 1993, 364, 367.; 43/1995. (VI. 30.) AB határozat, ABH 1995, 188, 192, 193.; 28/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 155, 158.]” (ABH 2004, 98, 111.).

„Az Alkotmánybíróság a kiszámíthatóság és az előreláthatóság követelményéből vezette le a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmának alkotmányos elvét. [34/1991. (VI. 15.) AB határozat, ABH 1991, 170, 173.; 11/1992. (III. 5.) AB határozat, ABH 1992, 77, 81-82.; 25/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 131, 132.; 28/1992. (IV. 30.) AB határozat, ABH 1992, 155, 158.; 4/1992. (I. 28.) AB határozat, ABH 1992, 332, 333.] A 25/1992. (IV. 30.) AB határozatban megállapította: »[a] jogállamiság egyik fontos alkotóeleme a jogbiztonság, amely egyebek között megköveteli, hogy

- az állampolgárok jogait és kötelességeit a törvényben megszabott módon kihirdetett és bárki számára hozzáférhető jogszabályok szabályozzák,
- meglegyen a tényleges lehetőség arra, hogy a jogalanyok magatartásukat a jog előírásaihoz tudják igazítani, ennek érdekében a jogszabályok a kihirdetésüket megelőző időre nézve ne állapítsanak meg kötelezettséget, illetőleg valamely jogszerű magatartást visszamenőleges érvénnyel ne minősítsenek jogellenesnek.

A jogbiztonság e két alapvető követelménye közül bármelyiknek a figyelmen kívül hagyása összeegyeztethetetlen az Alkotmány 2. § (1) bekezdésével, s így alkotmányellenes. Teljesen nyilvánvaló ugyanis, hogy egy jogállamban senkit sem lehet felelősségre vonni olyan jogszabály megsértése miatt, amelyet az érintett személy nem ismert és nem is ismerhetett, mivel azt vagy egyáltalán nem hirdették ki, vagy utólag hirdették ki és visszamenőleges érvénnyel léptették hatályba. Ugyanez értelemszerűen irányadó a kötelezettségek utólagos megállapítására is.» (ABH 1992, 131, 132.)”²³

²³ 9/2007. (III. 7.) AB határozat, kiemelések tőlem

106. Következetes az alkotmánybíróági gyakorlat abba a tekintetben is, hogy valamely jogszabály nem csupán akkor minősül a visszamenőleges jogalkotás tilalmába ütközőnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan²⁴, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell. [57/1994. (XI. 17.) AB határozat, I. még 68/2006. (XII. 6.) AB határozat.]. „*Hiába lép ugyanis egy jogszabály hatályba a jövőre nézve (formálisan nem sértve a felkészüléshez szükséges kellő idő alkotmányos követelményét), ha a folyamatos ügyekre is irányadó alkalmazhatóság miatt - tartalmában - az érintetteknek visszamenőleg állapít meg kötelezettséget, nyilvánít valamely magatartást jogellenessé. Ilyenkor a jogbiztonság sérelme ugyan úgy megállapítható, mint a formálisan is visszamenőleges hatályú kötelezettséget megállapító hatálybaléptetés esetén, vagy a »kellő idő« hiánya miatt.*”²⁵
107. A Törvény 1.§ (1) bek-e a Törvény hatályát a 2004. május 1. és 2014. július 26., azaz a Törvény hatálybalépésének napja között kötött fogyasztói kölcsönszerződésekre terjeszti ki. Ezen szerződésekből – azaz a részükre vált általános szerződési feltételekben vagy egyedileg meg nem tárgyalta feltételekben – található egyes, az egyoldalú szerződésmódosítást szabályozó szerződéses kikötések vonatkozásában állít fel a Törvény törvényi vélelmet a tisztességtelenségük mellett (4.§). Kiemeljük, hogy a Törvény olyan tisztességtelenségi okokat nevesít [a Törvény 3.§-a szerinti eset, azaz az eltérő árfolyamok alkalmazása, ill. a Törvény 4. § (1) bek-ében rögzített elveknek való meg nem felelés], amely okok mindezáig a magyar jogrendszerben jogszabályi szinten nem jelentek meg. Releváns, hogy a Törvény kifejezetten csak a megjelölt időszakban kötött szerződésekre vonatkozik, a tisztességtelenségi vélelem ill. kötelező tisztességtelenségi eset a 2014/júl/26 utáni szerződésekből található kikötésekre nem alkalmazandó, az azokban található kikötések tisztességességét továbbra is a Ptk. alapján kell megítélni, különös figyelemmel a Ptk. 209. §(6) ill. új Ptk. 6:102.§ (4) bek. szerinti vizsgálat kizártságára a Hpt. és egyéb vonatkozó kógens jogszabályok alkalmazása miatt.
108. Az árfolyamrészről, ill. az erre vonatkozó kikötésekről a Törvény hatálybalépést megelőzően semmilyen jogszabály nem mondta ki azt, hogy az tisztességtelen volna, ugyanígy nem rögzített ilyet a C-26/13. sz. Európai Unió Bírósága által elbírált ügyben született ítélet sem. Az EUB kizárólag azt mondta ki, hogy az adott ügyben vizsgált esetben az árfolyamrészre vonatkozó szabályok vizsgálhatóak voltak a tisztességtelenség égisze alatt. Rögzítjük, hogy a C-26/13. sz. ügy nem tért ki arra – erre vonatkozó előzetes döntéshozatalra bocsátott kérdés hiányában – hogy a magyar jog vonatkozó kógens szabályai az 93/13. Irányelv 1. cikk (2) bek-e fényében nem zárják-e ki a tisztességtelenség vizsgálatát.
109. Kiemelten fontos, hogy a transzparencia Törvény szerinti követelménye a Ptk-ba csak 2009/máj/22-ével került beemelésre, ekkor jelent meg az érthető és világos megfogalmazás elvére történő utalás a magyar jogszabályi környezetben. Ezt megelőzően a Törvény szerinti transzparencia hiánya a tisztességtelenség vizsgálatánál a vonatkozó jogszabályok szerint nem bírt relevanciával (v.ö. jelen beadvány VII/b. alfejezetében írtakkal is).
110. Röviden összefoglalva a Törvény nem a Ptk. korábbi szabályait ill. a joggyakorlatot emeli törvényi szintre, nem azokat értelmezi, hanem az alábbiak szerint új anyagi jogot alkotott.
111. Álláspontunk szerint a Törvény nem a Ptk.-t értelmezte, hanem a hét elvnek a Törvény hatály alá tartozó szerződéses kikötések tisztességtelenségének vizsgálata körében kizárólagos alkalmazásának előírásával új, hatálybalépése előtti létrejött jogviszonyokra alkalmazandó jogi előírásokat alkotott, a visszamenőleges hatály az alábbiakban is kifejezetten tetten érhető. A hét

²⁴ A Törvény 1-18.§§-a kihirdetést követő 8. napon, 2014. július 26.. napján, a 19-21.§§ a kihirdetést követő napon, 2014. július 19. napján lépett hatályba

²⁵ 365/B/1998. AB határozat

elv egyike, az átláthatóság elve [amely a régi Ptk. 209.§ (4) bek-ében testesült meg] ugyanis a magyar jogrendszerben 2009. május 22-e után jelent csak meg, ezt megelőzően az átláthatóság követelménye a tisztességtelenségi joganyagon belül a magyar jogrendszernek nem képezte részét, így ennek a 2009/máj/22- előtt kötött szerződésekre való alkalmaztatása mindenképpen visszamenőleges hatályú jogalkotás. Az alább bemutatott megjelenésen felül releváns, hogy az átláthatóság elve nem a Ptk. 209.§ (1) bek-e szerint generálklauzulának (szerződéses jogok és kötelezettségek felborulását eredményező, meghatározott magatartásforma) részeként került beiktatásra a magyar jogrendszerbe, hanem egy önálló, formai tisztességtelenségi alakzatként.

112. Tény, hogy a Magyar Állam 2004-ben a «tisztességtelenség» EU jogi kritériumai közül kizárólag az Irányelv 3.cikk (1) bekezdésében szereplő „jogok és kötelezettségek egyensúlyán” alapuló «tisztességtelenségi» tesztet építette be a magyar jogba míg a transzparencia követelményét sem közvetlenül sem közvetve semmilyen módon nem jelenítette meg a magyar jogban.

[**Nota Bene:** a világosság és érthetőség követelményét, még az Irányelv 4.cikk (2) bekezdése körében sem ültette át a magyar jogba, hiszen a régi Ptk 209.§ (4) bekezdése egészen 2009/máj/22-ig a főszolgáltatás és a szolgáltatás/ellenszolgáltatás aránya körében sem alkalmazta a világosság és érthetőség követelményét. Azaz magyar jog egészen 2009/máj/22-ig nem élt azzal a megszorítással, amit az Irányelv 4.cikk (2) bekezdése egyébként előírt, hogy a főszolgáltatás és a szolgáltatás/ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződéses rendelkezés is csak akkor esik ki «tisztességtelenség» vizsgálata alól, ha egyébként világos és érthető. 2009/máj/ 22-ig megkülönböztetés nélkül minden a főszolgáltatás és a szolgáltatás/ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződéses rendelkezés kívül esett a «tisztességtelenség» vizsgálata alól.]

113. Az is tény, hogy a transzparencia követelményét a Magyar Állam az Európai Unió felszólítására és az úgynevezett kötelezettségszegési eljárás megindítását követően, kifejezetten külön felszólítást követően (kényszer alapján) ültette át a magyar jogba, amikor a régi Ptk-t módosítva beillesztette az új 209.§ (5) bekezdést, amely úgy szól hogy „a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre, ha azok egyébként világosak és érthetőek.” A törvénymódosításhoz fűzött indoklás és kommentár szerint:

„2. A fogyasztókkal kötött szerződésben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 5. cikke értelmében: „Olyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel, vagy a feltételek némelyike írásban szerepel, ezeknek a feltételeknek világosnak és érthetőnek kell lenniük. Ha egy feltétel értelme kétséges, akkor a fogyasztó számára kedvezőbb értelmezés az irányadó.” A második idézett mondat tartalmilag egyezik a Ptk. 207. § (2) bekezdésével. Az első mondatra vonatkozóan az Európai Közösségek Bizottsága nem fogadta el a magyar érvelést, az Országgyűléshez benyújtott, az új Polgári Törvénykönyvről szóló és a szóban forgó rendelkezést tartalmazó törvényjavaslatra hivatkozást, hanem arra kérte fel a 2008. november 27-én kelt ún. indoklással ellátott véleményben a Magyar Köztársaságot, hogy a vélemény kézhezvételétől számított két hónapon belül tegye meg a vélemény teljesítéséhez szükséges intézkedéseket. [...] A módosítás ennek a kötelezettségnek a teljesítésére irányul azzal, hogy beépíti a Polgári Törvénykönyvbe az említett irányelv elsőként idézett mondatának megfelelő rendelkezést, amely azonos a T/5949. törvényjavaslatban foglalt szabállyal [az új Polgári Törvénykönyv 5:81. § (2) bekezdésével]”. (kiemelés tőlem)

114. Ezzel szemben a Törvény nem tesz megkülönböztetést a 2009/máj/22-e előtt és után alkalmazott ÁSZF-ek «tisztességtelenségének» vizsgálata tekintetében és ugyanazt a 4.§ (1) bekezdés szerinti kritérium rendszert rendeli alkalmazni, amely nem vitásan több ponton is tartalmazza a transzparencia követelményéből fakadó kritériumokat.

115. Az egyöntetű EU jogi gyakorlat szerint az Irányelvnek nincs közvetlen hatálya, tehát egymással mellérendeltségi viszonyban álló magánjogi szereplők egymás közti vitájában – tagállami implementáció hiányában – nem alkalmazható közvetlenül az Irányelv rendelkezése. Másként megfogalmazva, ha a Magyar Állam nem tett eleget a transzparencia követelményének átültetésére vonatkozó kötelezettségének, akkor egy adott szerződéses feltétel «tiszteletlensége» sem állapítható meg a transzparencia követelményének sérülése alapján, hiszen az nem képezte részét a közvetlenül irányadó nemzeti jognak.
116. A Kásler ügyben²⁶ ugyanez a kérdés felmerült az EUB előtt, hiszen a Kásler ügyben is a 2009/máj/22-e előtti Ptk szabályok voltak irányadóak és a Kúria árfolyamrés ügyében ugyan, de szintén a transzparencia szabályok értelmezésére kérdezett rá az EUB-tól. Az EUB egyértelműen felhívta a Kúria figyelmét arra, hogy az adott időszakban nem került átültetésre a transzparencia követelménye, tehát az nem volt része a magyar jognak. Ebben az összefüggésben külön felhívta a Kúria figyelmét arra, hogy ugyan valóban létezik egy olyan kötelezettség, amely szerint a nemzeti szabályokat az EU joggal konform módon kell értelmezni, de a konform értelmezésnek egyértelmű korlátai vannak: az nem valósíthat meg *contra legem* értelmezést: „A Bíróság ezzel összefüggésben arra is rámutatott, hogy a nemzeti jog összhangban álló értelmezése ezen elvének vannak bizonyos korlátai. Így az általános jogelvek korlátozzák a nemzeti bíróság azon kötelezettségét, hogy a belső jog releváns szabályainak értelmezésekor és alkalmazásakor figyelembe kell vennie az irányelv tartalmát, továbbá e kötelezettség nem szolgálhat a nemzeti jog *contra legem* értelmezésének alapjául (lásd többek között: OSA-ítélet, EU:C:2014:110, 45. pont)»²⁷. (kiemelés tőlem)
117. Kétségtelen, hogy a PJE konklúziója az, hogy mind az árfolyamrés, mind az egyoldalú kamatemeléssel kapcsolatos rendelkezések vonatkozásában vizsgálható a transzparencia elve, függetlenül a szerződés keltétől, de Kúria ezen következtetése az EUB fent hivatkozott döntésének félreértelmezésén alapul. Ugyanis a *contra legem* jogértelmezés nem oldható fel azzal, hogy a „magyar jog egyetlen 2009.május 22-e előtti szabályából sem vezethető le, hogy a nem megfelelően átültetett Irányelv érthetőségre, világosságra vonatkozó szabályai nem alkalmazhatóak, ezért az Irányelv alapján kell a vonatkozó szabályokat értelmezni.”²⁸, az EUB ugyanis egyértelműen azt az utat jelölte ki a Kúriának, hogy azt értelmezze, hogy vajon az Irányelv 4.(2) cikkét átültetni kívánó nemzeti rendelkezés érthető-e úgy, hogy magában foglalja a világosság és érthetőség követelményét.
118. Az Irányelv 4.(2) cikkét átültető akkor hatályos Ptk. 209.§ (4) viszont még nem tartalmazott semmilyen rendelkezést, követelményt a világosság és érthetőség vonatkozásában. A Ptk releváns időszakban hatályos rendelkezése úgy szólt hogy „a tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre.”. A világosság és érthetőség követelménye csak 2009. május 22-t követően vált a magyar jog részévé, mind a főszolgáltatás, szolgáltatás/ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződéses rendelkezés, mind az általános szerződési feltételek és az egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételek vonatkozásában. Ezt megelőzően viszont olyannyira nem volt része a magyar jognak hogy az Európai Bizottság külön kötelezettségszegési eljárást indított annak érdekében, hogy a Magyar Állam implementálja.
119. Következésképpen, képtelenség arra következtetésre jutni, hogy az akkor fennálló jogszabályi rendelkezések keretén belül, jogértelmezési módszerrel megteremthető lenne a transzparencia követelményének alkalmazhatósága, mint ahogy a Kúria arra sem adott választ, hogy pontosan mely magyar jogszabályi rendelkezést lehet úgy értelmezni, hogy abból levezethető lenne, hogy

²⁶C/26-13 ítélet: Kásler Árpád és Káslerné Rábai Hajnalka vs. OTP Jelzálogbank Zrt.

²⁷C/26-13 ítélet, 65. pont

²⁸ 2/2014 PJE Határozat, Indoklás, III.,1. pont

egy ÁSZF tisztességességéhez az is szükségeltetik, hogy az világos és egyértelmű legyen. Ez a mozzanat nem helyettesíthető azzal az érveléssel, hogy nincs olyan jogszabály, ami ezt kizárná, hiszen ez nem egy olyan élet helyzet, ami külön szabályozást igényelne. A jogbölcsélet klasszikus felfogása szerint a polgárjogi norma a hipotézis-diszpozíció-szankció fogalom körében értelmezhetőek. „Említettük, hogy a polgári jogszabály alapelemei mintegy építőkövei a polgári jogi normák. Maga a polgári jogi norma más jogágak normáihoz hasonlóan több, modellszerűen három részből tevődik össze, melyek a következők: A tényállás, a rendelkezés, végül a jogkövetkezmény.”²⁹

120. Jelen esetben pontosan a hipotézis, a tényállás hiányzott törvényből, hiszen a nem kellően világos vagy érthető általános szerződési feltétel, mint kiindulási pont nem létező fogalom volt ekkor a Ptk.-ban. A Ptk 209. (1) ismerte a jogok és kötelezettségek tekintetében egyensúlyát vesztett, aszimmetrikus általános szerződési feltételeket, de abba nem lehet a transzparencia elvét anélkül „beleértelmezni”, hogy az ne valósítana meg *contra legem* értelmezést.
121. Nem következik más az EU jog szerkezetéből sem, hiszen nem véletlen, hogy maga az Irányelv is külön, önálló kritériumként kezeli a transzparencia követelményét, amit nem a tisztességtelenség általános alakzatából lehet levezni.
122. De végső megdönthetetlen bizonyíték a Kúria *contra legem* értelmezésére az a tény, hogy a Bizottság kötelezettségszegési eljárást indított a Magyar Állammal szemben, amelyet a magyar fél kifogásai ellenére fenntartott. **Ha igaz lenne, amit a Kúria 2014-ben kimondott, hogy gyakorlatilag 2009. előtt is részét képezte a magyar jognak a transzparencia követelménye (akár úgy hogy a létező jog értelmezésével), akkor nyilvánvalóan okafogyottá vált volna a kötelezettségszegési eljárás, amely pontosan a transzparencia követelmény magyar jogban történő átültetése miatt indult.** Megjegyzem, hogy 2009-ben maga a Magyar Állam is elismerte, hogy nem része a magyar jognak a transzparencia követelménye, hiszen akkor nem tett volna eleget a Bizottság felszólításának és nem módosította volna a Ptk.-t, hanem folytatta volna a kötelezettségszegési eljárást az EUB előtt, aki végül eldönthette volna ezt a kérdést.
123. Összegezve a fentiek: a «tisztességtelenség» EU jogi tesztje szerint a transzparencia egy önálló kritérium, amit viszont a Magyar Állam 2009/máj/22-ig nem ültetett át a magyar jogba. Következésképpen a transzparencia elvét csak és kizárólag a 2009/máj/22-ét követően kötött szerződésekre alkalmazandó ÁSZF-ekre lehet alkalmazni. Ezzel szemben a Törvény által felállított tisztességtelenségi vélelem megkülönböztetés nélkül alkalmazni rendeli a transzparencia követelményéből fakadó kritériumokat 2009/máj/22-ét megelőzően kötött szerződésekre. Ezzel viszont az EU jog azon szabályába ütközik, amely szerint az Irányelv horizontális közvetlen hatályának hiányában, az Irányelv rendelkezéseire közvetlenül nem alapítható a «tisztességtelenség» megállapítása és az EU normát implementáló belső szabály hiánya *contra legem* értelmezéssel sem oldható fel.
124. Releváns, hogy a fentiekben nem változtatott a 2/2012. PK Vélemény és az ezen vélemény 6. pontjában írtakat átemelő PJE sem, tekintettel arra, hogy az ezekben írtak kizárólag az egyedi, bíróság elé vitt jogvitákban adtak az egyes bíróságoknak iránymutatást azzal, hogy ha és amennyiben a pénzügyi intézmény által alkalmazott ok-lista egyes elemei nem feleltek meg a joggyakorlatban kimunkált elveknek, akkor a bíró megállapíthatta az egyedi ügyben a Ptk. 209. § (1) bek. szerinti konjunktív feltételek fennállását és így a tisztességtelenséget. Ezen joggyakorlatot egységesítő, ill. orientáló eszközök azonban nem minősítették (nem lévén jogszabályok, nem is minősíthették) *ipso iure* tisztességtelenné a pénzügyi intézmény által alkalmazott egyoldalú szerződésmódosítás jogát, ill. ennek okait, valamint az árfolyamrésre vonatkozó kikötéseket. Releváns, hogy az árfolyamrés tisztességességéről vagy ezt minősítő

²⁹Bíró György-Lenkovics Barnabár, Magyar Polgári Jog, Általános Tanok, Novotni Kiadó Miskolc 1998. 113.old.

okokról jogszabályi szintű rendelkezés a Törvény hatálybalépéséig nem volt a magyar jogrendszerben.

125. Szintén releváns, hogy a Törvény 4.§ (1) bek-e alapján a teljes, egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses kikötés tisztességtelenségét vélelmezi a jogalkotó. Az egyoldalú szerződésmódosítási jogot létesítő szerződéses kikötés azonban két részből épül fel: az egyoldalú szerződésmódosítást megengedő rendelkezésből és az egyoldalú szerződésmódosításra lehetőséget adó okok listájából (ok-lista). Az egyoldalú szerződésmódosítás jogát – azt, hogy a pénzügyi intézmény a kölcsönszerződésben és lízingszerződésben jogosult az egyoldalú szerződésmódosításra, valamint ennek feltételeit – a jognak és a gyakorlás feltételeinek szerződésben való egyértelmű rögzítését, ill. később az árazási elvek írásban, de nem a szerződésben való rögzítését – kógens jogszabály rögzítette kimerítő jelleggel, jelesen hatályban léte alatt a 1996. évi CXII. törvény 210. § (3) bek-e, majd a 2013. évi CCXXVII. törvény 279. § (4) bek.-e. Ugyanígy, az árfolyamrés alkalmazhatósága a pénzügyi intézményekre kötelező erővel bíró, kógens jogszabályokban került szabályozásra (v.ö. a szabályozási környezetet bemutató fejezetet). Mindezek alapján az egyoldalú szerződésmódosítás jogát, ill. az árfolyamrés alkalmazhatóságát pénzügyi szolgáltatást nyújtó szerződések vonatkozásában a Törvény hatálybalépéséig a magyar jogrendszerben kötelező erejű, kógens törvény szabályozta, kimerítő jelleggel. A magyar fogyasztóvédelmi jog alapjául fekvő EU fogyasztóvédelmi jog részét képező, 13/1993. Irányelv 1. cikk (2) bek-ét³⁰ részben átültető 1959. évi IV. törvény 209. § (6) bek., ill. a 2013. évi V. törvény 6:102. § (4) bek. értelmében a kógens jogszabály által meghatározott rendelkezést a szerződésbe beültető kikötés tisztességessége nem képezheti vizsgálat tárgyát. A kötelező erejű jogszabályt ugyanis a jogalkotó már maga mérlegeléssel alkotta meg, a jogszabály kötelező betartására kötelezte a jogalanyokat, ezáltal egy ilyen vizsgálat a jogalkotó akaratát bírálná felül.
126. Az egyoldalú szerződésmódosítás egyik kógens jogszabályi feltétele az, hogy a szerződésben szerepeljen ok-lista. Az egyes okokat a magyar jogrendszerben elsőként a 275/2010. (XII. 15.) Korm. rendelet szabályozta jogszabályi szinten, ezt megelőzően a módosítás okait jogszabály nem szabályozta. A pénzügyi intézmények a szabályozott okok köréből választhatnak, jogosultak az összes, vagy csak néhány feltételt átemelni a szerződéses feltételeik közé.
127. Mindezekből megállapítható, hogy az EU-jogon alapuló magyar jogszabályi környezetben 1997. január 1-e óta az egyoldalú szerződésmódosítás jogát kimerítő jelleggel kötelező erejű szabály (Hpt.) rögzítette, ugyanez mondható el 2010. december 18-a óta a módosítás okaira is [275/2010. (XII. 15.) Korm.rend].
128. A deviza-és forintkölcsönt nyújtó jogalanyok ennek megfelelően jogszabályi szinten szigorúan szabályozott keretek között voltak jogosultak az egyoldalú szerződésmódosítás jogának kikötésére és annak gyakorlására. Jogszabály rögzítette, hogy milyen feltételek esetén jogosultak e jog kikötésére és gyakorlására, a jogszabálynak megfelelő jogkövető magatartással alkották meg vonatkozó általános szerződési feltételeiket. Az általános szerződési feltételeket és azok jogszabályszerűségét, valamint az ezen alapuló joggyakorlást a pénzügyi közvetítőrendszer felügyelő hatóság (PSZÁF, majd MNB) hatósági felügyeleti jogkörben ellenőrizte.
129. Összefoglalóan a Törvény hatálybalépéséig a most a Törvény személyi hatálya alá tartozó jogalanyok a jogszabályok által diktált és kötelezően rögzített környezetben kötötték ki és gyakorolták az egyoldalú szerződésmódosítás jogát és alkalmazták az ún. árfolyamrést. A régi

³⁰ „The contractual terms which reflect mandatory statutory or regulatory provisions and the provisions or principles of international conventions to which the Member States or the Community are party, particularly in the transport area, shall not be subject to the provisions of this Directive.” / *A kötelező törvényi vagy hatósági szabályokat tükröző szerződéses kikötések és azon nemzetközi egyezmények rendelkezései és elve, amelyeknek a Tagállamok részesei, kiemelten a közlekedés területén, nem esnek az Irányelv hatálya alá.*”

és új Hpt., valamint a 275/2010. Korm. rend. hiv. szabályainak megfelelő egyoldalú szerződésmódosítási jog kikötése és gyakorlása tehát jogszerű, a Magyar Állam által elfogadott és felügyelt magatartásnak minősült a Törvény hatálybalépéséig.

130. Az alkotmánybírósági gyakorlatban a „létrejött jogviszonyok” alatt az anyagi jog alapján létrejött anyagi jogi jogviszonyokat kell érteni. (349/B/2001. AB Határozat). Ennek megfelelően a jelen ügyben azt kell vizsgálni a visszamenőleges hatályú jogalkotás fennállásának elemzése esetén, hogy a Törvény. 3. § és 4. §-a alapján *„keletkeztek-e a törvény alapján a kihirdetését megelőző időre kötelezettségek, állapít-e meg a törvény jogi felelősséget olyan, a kihirdetését megelőzően tanúsított magatartásért, amely a törvény hatálybalépését megelőzően nem volt jogsértő, illetőleg a hatályba léptető rendelkezés eredményeként”* a Törvény új, jogellenességet kimondó *„rendelkezései már létrejött, lezárt anyagi jogi jogviszonyokban idéztek-e elő változást.”*³¹
131. A Törvény hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések részévé váló, egyoldalú szerződésmódosítási jogot is tartalmazó általános szerződési feltételekkel megkötött fogyasztói kölcsönszerződések és az azokon alapuló jogviszonyok, ideértve a még hatályos és már megszűnt kölcsönszerződéseket alkotmányjogi értelemben kétségek nélkül „létrejött jogviszonyoknak” számítanak.
132. Mindezek alapján megállapítható, hogy a Törvény 3.§-a egyes kikötéseknek a hatálybalépéséig jogszabállyal nem rögzített, ill. jogszabályokból le sem vezethető tisztességtelenségének törvénybe iktatásával, továbbá a Törvény 4.§-a a tisztességtelenség törvényi (megdönthetetlen) vélelmének felállításával, valamint a vélelem rendszerében létesített új törvényi tisztességtelenségi okokkal – és ezáltal a régi és új Ptk. rendelkezésein alapuló jogkövetkezményeinek alkalmazási kötelezettségével – már létrejött jogviszonyokban idéz elő változást, azzal, hogy a Törvény jogi felelősséget állapít meg *„olyan, a kihirdetését megelőzően tanúsított magatartásért, amely a törvény hatálybalépését megelőzően nem volt jogsértő”*. Azzal, hogy utólag bizonyos, korábban jogszerűnek minősített, a szerződés hosszú távúságából fakadó hátrányokat orvosolni rendelt³² szerződési kikötéseket a jogalkotó tisztességtelennek és így végső soron jogellenesnek nyilvánít, ezzel pedig a szerződés szövetéből azokat kivágni rendeli, a pénzügyi intézményekre nézve hátrányos, visszaható hatályú szabályozást létesít. A címzetteknek így mindenképpen terhes a szabályozás, a visszaható hatályú jogszabály tehát *ad malam partem* szabályozásnak minősül, ily módon erre a jogalkotásra a visszamenőleges jogalkotás tilalmára vonatkozó alkotmányjogi gyakorlat alkalmazandó³³.
133. Visszamenőleges hatályú szabályozást valósít meg a Törvény azzal is, hogy minden, a tárgyi hatálya alá tartozó szerződéses kikötés, így a 2004/máj/1 és 2006/márc/1 között kötött kikötések vonatkozásában a tisztességtelenség jogkövetkezményeként a semmisséget rögzíti. A Ptk. azonban 2006/febr/28-ig azonban a fogyasztó részére is csak a tisztességtelen kikötés megtámadásnak jogát engedte, a tisztességtelenség joghatásaként a semmisség fogyasztói szerződésekben csak 2006/márc/1-től jelenik meg.³⁴ Mindezek alapján a 2004/máj/1-2006/márc/1 között kötött szerződésekben alkalmazott szerződéses kikötések vonatkozásában a

³¹ 349/B/2001. AB határozat, kiemelés tölem

³² v.ö. a Kúria által „a fogyasztói kölcsönszerződésben pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítás tisztességtelensége megítélése” tárgykörben felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményében foglaltakkal „[A] kamat, a díj, a költség egyoldalú módosítását elismerő jogszabályi rendelkezéseknek racionális, mindkét szerződő fél érdekében álló indoka van. Az egyoldalú szerződésmódosítás biztosítja, hogy a hosszú távú szerződés ideje alatt a szolgáltatás és annak ellenértéke között a szerződés megkötésekor kialakult értékegyensúly fennmaradjon. Célja, hogy a tartós jogviszonyhoz kapcsolódó kalkulációkból származó kockázatot csökkentse, ezáltal megóvja a fogyasztót attól, hogy a pénzügyi intézmény a jövőbeli esetlegesen bekövetkező költségemelkedést elővigyázatosságból már a szerződéskötéskor a fogyasztóra hárítsa, és ezáltal a kölcsön felvételét jelentősen megdrágítsa.”

³³ v.ö. 152/2008. (XII. 10.) AB határozat

³⁴ 2006. évi III. tv. 5. § (2) bek.

semmisség jogkövetkezményének alkalmazása, mint *ad malam partem* visszamenőleges hatályú jogalkotás a jogállamiság követelményébe ütközik, így alaptörvény-ellenes.

134. Ugyanígy visszamenőleges hatályú a Törvény 1. § (6)-(7) bekezdése. Ezen szabályok ugyanis a már korábban létrejött, adott esetben megszűnt fogyasztói kölcsönszerződésekből fakadó követelések elévülésének szabályait változtatják meg a Törvény hatálybalépést megelőzően rájuk vonatkozó szabályoktól jelentősen eltérően. A Törvény végeredményben meghosszabbítja az elévülési időt azzal, hogy a hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések vonatkozásában az elévülés kezdetét nem a szerződésekre vonatkozó, polgári törvénykönyvekben rögzített időpontoktól számítja, hanem a szerződés megszűnésétől³⁵. Ezen túlmenően speciális nyugvási időszakot vezet be ugyanezen követelések elévülése kapcsán.
135. Az elévülés szabályai a visszamenőleges jogalkotás tilalmán túl a jogállamiság más aspektusait is sértik. A fentieket is figyelembe véve ugyanis megállapítható, hogy a Törvény 1. § (6) bekezdése a Ptk. elévülési szabályainak értelmezéséről rendelkezik tekintet nélkül arra, hogy törvényben nem lehet másik törvény értelmezésére vonatkozó követelményeket megállapítani: ilyen esetben a törvényt magát kell módosítani. Erre azonban – tekintettel arra, hogy a szóban forgó 1959. évi IV. törvény már hatályát veszítette – nincsen jogalkotási lehetőség. A jogállamból levezetett jogbiztonság követelményét sérti, ha hatályban már nem lévő, de még alkalmazandó törvény alkalmazásánál annak tartalmával szöges ellentétben álló módon történő értelmezésre és alkalmazásra való kötelezettséget ír elő a bíró számára. A Törvény 1. § (6) bekezdése sérti a jogállamiság alkotmányos követelményét, sérti az abból levezetett *jogbiztonság* követelményét [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés], továbbá sérti a bírói függetlenség követelményét is [26. cikk (1) bekezdés], ezért alkotmányellenes.
136. E szabály egyértelműen a címzettek (rendre az adott szerződéses követelés elévülésére hivatkozó fél számára) terhes, *ad malam partem* szabályozást valósít meg a Törvény hatálybalépését megelőzően létrejött anyagi jogviszonyok vonatkozásában.
137. Mindezek alapján a Törvény 1. § (1), (6)-(7) bek-ei 3.§ és 4. §-ai az Alaptörvény B) cikk (1) bek. szerinti jogállamiság elvéből levezett visszamenőleges jogalkotás tilalmába ütköznek és ekként alaptörvény-ellenesek. Ugyanis egy „*alkotmányos demokráciában a polgárok szabadságának részét képezi, hogy cselekvéseiket csak az általuk előzetesen megismerhető, a jogalkotás formalizált szabályainak betartásával alkotott szabályok korlátozhatják.*”³⁶
138. A PJE 2. és 3. pontja a Törvényhez hasonlóan visszamenőleges hatállyal rendeli alkalmazni a transzparencia elvét és minősít tisztességtelennek korábban kógens jogszabályi feltételeknek megfelelő így tisztességtelennek *ex lege* nem minősíthető szerződéses kikötéseket.

b) Törvény 19. § és a teljes 6. alcím – Alaptörvény B) cikk (1) bek, felkészülési idő hiánya

139. Az Alaptörvény B) cikk (1) bek-ében nevesített jogállamiság követelményének részét képező jogbiztonság egyik eleme a jogalanyokra kötelező jellegű jogszabályok alkalmazására való felkészülést elősegítő, a kihirdetés és a hatálybalépés között eltelt ún. kellő felkészülési idő, amelynek az adott jogszabály tartalmához, szabályozási területéhez kell illeszkednie.
140. „*A jogszabály alkalmazására való felkészüléshez szükséges »kellő idő« megállapítása és biztosítása a jogalkotó felelősséggel terhelt mérlegelésének és döntésének függvénye. Az*

³⁵ Az elévülés korábbi szabályainak bemutatását és az azoktól való eltérést l. részletesen in: Gárdos István: A kölcsönszerződésekből fakadó követelések elévülésének kezdő időpontja, Jogtudományi Közlöny 2014. szeptember

³⁶ 7/2005. (III. 31.) AB határozat

*alkotmányellenesség csak a jogszabály alkalmazására való felkészülést szolgáló időtartam kirívó, a jogbiztonságot súlyosan veszélyeztető vagy sértő elmaradása, illetőleg hiánya esetén állapítható meg.*³⁷

141. A Törvény alapvető változást vezetett be a fogyasztói kölcsönszerződések piacán, a Törvény alapján jelentős terjedelmű iratanyag benyújtását igénylő perre kerülhet sor. A perek kimenetelének a teljes érintett pénzügyi szegmensre jelentős hatást gyakorol majd. Mindezek alapján elvárható, hogy a Törvény tanulmányozására, alkalmazására való felkészülésre a jogalanyoknak a 19.§ (2) bek.-ében engedett 8 napnál hosszabb idő álljon rendelkezésükre. A 8 napos felkészülési idő kirívóan rövid, a jogbiztonságot veszélyeztető, mindezek miatt a Törvény 19.§ (2) bek.-e és ezen keresztül a teljes 6. alcím az Alaptörvény B) cikk (1) bek.-ébe ütközik.
142. Kiemelten megállapítható a felkészülési idő rövidsége a fentiek felül a Törvény 20.§-ával kapcsolatban. A Törvény 20.§-a értelmében „A pénzügyi intézmény fogyasztói kölcsönszerződések tekintetében e törvény hatályba lépésének napjától nem jogosult egyoldalú kamatemelésre, költségemelésre vagy díjemelésre mindaddig, amíg az érintett ÁSZF tisztességességét az illetékes bíróság jogerősen meg nem állapítja, tekintet nélkül arra, hogy a pénzügyi intézmény a Hpt. 279. § (8) bekezdés szerint egyoldalú kamatemelésre, költségemelésre vagy díjemelésre vonatkozó hirdetményt tett-e közzé.” A 20. §- a 19.§ (1) bek. alapján a kihirdetést³⁸ követő napon, azaz 2014/júl/19-én lépett hatályba.
143. Amennyiben valamely pénzügyi intézmény módosította a kamatot bármikor a Törvény hatálybalépése előtt (pl. az egyik indítványozó esetében sor került ilyen módosításra), úgy a Törvény 20.§-a értelmében ezen módosítás a Törvény szerinti perek jogerős befejezését megelőzően nem volt alkalmazható (utána is csak akkor, ha tisztességesnek mondaná ki a bíróság a módosítás alapjául fekvő általános szerződéses kikötést) akkor sem, ha a pénzügyi intézmény a módosításról már a jogszabályoknak megfelelően tájékoztatta ügyfeleit (v.ö. a 20.§ utolsó mondata). A 20.§- szerinti rendelkezés tartalma szerint kamatmódosításnak minősül, amelyről a pénzügyi intézménynek a fogyasztó ügyfeleket a fogyasztónak nyújtott hiteltől szóló 2009. CLXII. törvény alapján a módosítás hatálybalépése előtt tájékoztatni kell³⁹.
144. A Törvény 20.§-a előtt módosításra jogosult, és ezzel élő pénzügyi intézménynek a 20.§ alapján egy kb. fél napja volt arra (a 2014/98. sz. Magyar Közlöny 2014/júl/18-án napközben jelent meg), hogy minden érintett ügyfelének a 2009. évi CLXII. törvény 18. § (1) bek. szerinti tájékoztatást megadja, ill. hirdetményt kitegye, valamint a rendszerekben a kamatmértékeket átállítsa, amely tevékenységeket bármelyik pénzügyi intézmény a rendkívül szűkös határidő miatt értelemszerűen legfeljebb késve, így adott esetben önhibán kívülien jogszabálysértően hajthatott csak végre.
145. A Törvény 20.§-a által megkövetelt magatartás a jogkövető pénzintézetektől a rendelkezésre álló felkészülési idő (kb. fél nap) alatt tehát hatalmas adminisztratív terhet jelentő, rendkívüli emberi erőforrást megkívánó munkát igényelt, amelyre a felkínált fél napos felkészülési idő értelemszerűen nem lehetett elégséges, a Törvény 20. §-ának „alkalmazására való felkészülést szolgáló időtartam kirívó, a jogbiztonságot súlyosan veszélyeztető vagy sértő elmaradása”, miatt a jogállamiság sérelme állapítható meg.

³⁷ 7/1992. (I. 30.) AB határozat

³⁸ <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/index.php?menuindex=200&pageindex=kozltart&ev=2014&szam=98>

³⁹ 2009. évi CLXII. törvény 18.§ (1) bek.: „Hitelkamat és a hitelkamaton kívüli minden egyéb ellenszolgáltatás - ideértve díjat, jutalékot és költséget - módosítása esetén a hitelező a módosítás hatálybalépését megelőzően köteles tájékoztatni a fogyasztót papíron vagy más tartós adathordozón a módosítás tényéről, a hitelkamat vagy a hitelkamaton kívüli minden egyéb ellenszolgáltatás új mértékéről, a módosítást követően fizetendő törlesztőrészek várható összegéről, és ha ennek kapcsán a törlesztőrészek száma vagy a törlesztés gyakorisága változik, ennek tényéről.”

c) *Törvény 3.§, 4. § (1) bek., 11. § (1) bek., 5-21. § - jogbiztonság, normavilágosság*

[értelmetlen, redundáns jogszabályok]

146. A jogállamiság fogalmából folyó követelmény, hogy „a jogalkotó a jogszabályi rendelkezéseket a jogbiztonság követelményének megfelelően fogalmazza meg, s a maga által alkotott fogalmakat következetesen alkalmazza. A jogbiztonság az állam - s elsősorban a jogalkotó - kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Vagyis a jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is [lásd először: 9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 59, 65.]. A 26/1992. (IV. 30.) AB határozatában az Alkotmánybíróság elvi élel mutatott rá arra, hogy a világos, érthető és megfelelően értelmezhető normatartalom a normaszöveggel szemben alkotmányos követelmény. A jogbiztonság - amely az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiság fontos eleme - megköveteli, hogy a jogszabály szövege értelmes és világos, a jogalkalmazás során felismerhető normatartalmat hordozzon (ABH 1992, 135, 142.). Több határozat rögzítette azt is, hogy a normavilágosság sérelme miatt akkor állapítható meg az alkotmányellenesség, ha a szabályozás a jogalkalmazó számára értelmezhetetlen, vagy eltérő értelmezésre ad módot, illetve teret enged a szubjektív, önkényes jogalkalmazásnak, aminek következtében a norma hatását tekintve kiszámíthatatlan, előre nem látható helyzetet teremt a címzettek számára [összegezve: 31/2007. (V. 30.) AB határozat, ABH 2007, 368, 378.]”⁴⁰
147. A jogbiztonság azt is magában foglalja, hogy a jogalkotó és a jogalkalmazó a jogot *a maga egészében*, azaz *rendszerként* kezelje. A jogalkotó nem tekinthet el attól, hogy adott jogszabály megalkotása milyen *már meglévő* és a címzettek által *követett*, de legalábbis követni rendelt jogrendszeri környezetben történik, és attól, hogy az új jogszabály szervesen illeszkedjen a már meglévő jogrendszer rendszertani alapvonalaihoz, alapvető elveihez és kereteihez. Ez a biztosítéka annak, hogy az új jogszabály meghozatala után is megmarad a jogrendszer „rendszer”-jellege, azaz az új nem bontja meg a jogrendszer meglévő alkotmányosnak minősülő kereteit. Ez az új jogszabály alapján meginduló jogalkalmazási folyamat alkotmányosságának alapfeltétele.
148. A normavilágosságot sértő helyzetet eredményez az, hogy a jogszabály által kifejezetten nem tiltott, sőt bizonyos, a Törvény hatálya alá tartozó szerződések esetében alkalmazni megengedett ún. árfolyamrésre vonatkozó kikötések tisztességtelennek és emiatt érvénytelennek minősülnek.
149. A jelen beadványban bemutatottak szerint az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó jogszabályi környezet számos szempontból zavaros helyzetet teremt a jogalanyok számára. A 2012/ápr/1. óta hatályos, a pénzügyi szereplőkre vonatkozó szabályok alapján (a fogyasztói kölcsönök legnagyobb részét adó) jelzálog alapú hitelek esetében egyoldalú szerződésmódosításra csak nagyon szűk körben van lehetőség, ugyanis a fogyasztói kölcsönszerződésekben alkalmazható kamatok két, a pénzügyi intézmények által nem változtatható részből állnak össze: (i) a pénzügyi intézmények által nem befolyásolható, nem változtatható, objektív körülmények miatt változó tényezőből, a referencia kamatból (pl. BUBOR, LIBOR stb.), valamint az ún. margin-ból (felárból) áll, amely második elemet a kölcsönnyújtó valójában szintén nem változtathat (kizárólag a fogyasztó meghatározott szerződésszegése esetén van erre mód).

⁴⁰ 110/2009. (XI. 18.) AB határozat

150. Ennek következtében a fogyasztói szerződésben teljességgel felesleges feltüntetni valójában az egyoldalú szerződésmódosításra lehetőséget adó okok listáját, azt fogyasztói lakáscélú szerződésekben jogszabály határozza meg.
151. Ehhez képest szükséges értékelni azt, hogy a Törvény 4. § (1) bek-e olyan új tisztességtelenségi okokat állít fel, és létesít ezek teljesülésnek vélelmezett hiányán alapuló törvényi vélelmet, amely minden fogyasztói kölcsönszerződésekben alkalmazandó, ott is, ahol a fentiek szerint *quasi* nincsen egyoldalú szerződésmódosításra lehetőség.
152. A Törvény így olyan, a jogalanyokra általánosan és közvetlenül kötelező jogszabályba most először foglalt elveknek megfelelő módosítási oklistát követel a pénzügyi intézményeken, amelynek szerződésbe foglalására egyrészt a korábbi jogszabályi környezet szerint nem volt szükség, másrészt a 2012./ápr/1. óta hatályos jogszabályi környezetben értelmetlen és felesleges is volt a szerződésbe foglalása.
153. Releváns a normavilágosság hiánya szempontjából az is, hogy a Törvény 4.§-a olyan feltételek megvalósulásának hiánya esetén látja megállapíthatónak a kérdéses szerződéses kikötések tisztességtelenségét, amely feltételek a korábbi kógens jogszabályi környezetben nem képezték részét a Törvény hatálya alá tartozó kölcsönszerződéseknek. A Ptk. és az új Ptk. vonatkozó szabályai értelmében kógens jogszabályi rendelkezésben foglalt, vagy azzal összhangban lévő szerződéses kikötés tisztességessége nem vizsgálható, az ilyen kikötések a tisztességesség jogintézményének hatálya alá nem tartozhatnak, mivel ez a jogalkotói mérlegelés jogalkalmazói felülbírálatát valósítaná meg (részletes kifejtését ld. jelen beadvány I/B és I/C fejezeteiben).
154. Mindezek alapján az, hogy a Törvény tisztességtelenségi vélelmet állít fel olyan szerződéses kikötések vonatkozásában, amelyek tökéletesen megfelelnek a szerződéskötéskori kógens szabályozási környezetnek, olyan, jogalkalmazói értelmezéssel feloldhatatlan, ill. önkényes jogalkalmazói értelmezéshez vezető kollíziót okoz a 275/2010. Korm. rend, a Hpt., az új Hpt. és a Törvény hiv. 4.§-a között, amely értelmezéssel való feloldhatatlanságára tekintettel a jogállamiság részét képező jogbiztonság követelményét sérti, és így alaptörvény-ellenességet eredményez.
155. Mindezek alapján megállapítható, hogy a Törvény hiv. rendelkezései sértik a normavilágosság követelményét tekintettel arra, hogy a jogszabályi környezetükben értelmezhetetlenek, a jogalanyoktól olyan köteleességek teljesítését várják el, amely az érintett jogintézmény (egyoldalú szerződésmódosítás fogyasztói kölcsönszerződésekben) szabályozási környezetét figyelembe véve értelmezhetetlen, zavaros és kiszámíthatatlan, valamint jelenleg hatályos jogszabályi környezet által megengedett tartalmú kikötéseket minősítenek tisztességtelenné (ill. vélelmeznek ilyennek). A kollízió a jogszabályok jogalkalmazói értelmezésével feloldhatatlan: a jogintézmény részletszabályainak alkalmazása kiszámíthatatlanságot okozó önkényes jogalkalmazás nélkül lehetetlen⁴¹, amely pedig alaptörvény-ellenessé teszi a Törvény hiv. szakaszait.
156. Sérül továbbá a normavilágosság hiányán keresztül a jogállamiság részét képező jogbiztonság követelménye a Törvény 1. § (1a) bek-e, valamint 3. §-a miatt is. A Törvény 1.§ (1a) bek-ét beiktató Elszámolási Törvény 52. § (1) bek-e beemelte a Törvény tárgyi hatálya alá a 6/2013. PJE értelmében vett effektivitási kikötéssel rendelkező deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződéseket, röviden devizaszerződéseket is. Ezen szerződések vonatkozásában is alkalmazandó tehát a Törvény 3.§-a. Azonban a devizaszerződések lényege az, hogy a kirovó és a lerovó pénznem azonos, így átváltásra, tehát bármilyen árfolyam alkalmazására nem kerül sor. Mindezek miatt értelmezhetetlen a szabályozás, és jogalkalmazói értelmezéssel fel nem oldható az az ellentmondás, amely szerint bizonyos szerződésekben *ipso iure* tisztességtelenné minősülnek olyan kikötéseke, amelyek azon szerződésekben *ab ovo* nem jelenhetnek meg.

⁴¹ v.ö. 754/B/1999. AB határozat

157. Sérül továbbá a normavilágosság hiányán keresztül a jogállamiság részét képező jogbiztonság a Törvény 8.§ (5) bek-ének utolsó mondatának utolsó fordulata, amely szerint „[a/ keresetlevélhez továbbá elektronikus adathordozót kell csatolni, amely tartalmazza a keresetlevélnek és mellékleteinek informatikai eszköz alkalmazásával megszerkesztett változatát”. Informatikai eszköz alkalmazásával megszerkesztettnek minősül minden olyan adat, amely számítástechnikai eszközön megjelenítésre kerülhet (ugyanis ez bináris számrendszerbe [az 1 és 0 karakterek alkalmazásával] kerül kódolásra, ez teszi lehetővé a számítástechnikai eszközön való megjelenítést. Mindennek megfelelően egy képként bescannelt, számítástechnikai eszközön megjeleníthető, 1 és 0 karakterek alkalmazásával kódolt kép informatikai eszköz alkalmazásával megszerkesztettnek minősül annak ellenére, hogy az szövegszerkesztés útján, szövegszerkesztésre alkalmas programmal nem szerkeszthető. Önkényes jogértelmezésre ad azonban lehetőséget a fent hiv. rendelkezés, hiszen a képként bescannelt, a fentiek szerint informatikai eszközzel megszerkesztett formátum elutasításra is vezethet annak ellenére, hogy a jogszabály-szövegből ez a jogkövetkezmény egyértelműen nem vezethető le⁴². Releváns, hogy a joggyakorlat egységesítésére a bírósági hatalmi ágak rendelkezésére álló eszközök (kollégiumi vélemény, jogegységi határozat) meghozatalára e körben nem került sor, így a Törvény alapján indult perekben eljáró egyes bírók egymástól különbözően dönthetnek és döntöttek is. Mindez a jogszabály jogalkotói értelmezésével fel nem oldható (és fel nem oldott) kollízió, amely a jogállamiság Alaptörvény B) cikk (1) bek-ében okozott sérelmét okozza. Megjegyezzük, hogy az Elszámolási Törvény 52.§ (17) bek-e módosította a Törvény 8. § (5) bek-ét, a 2014/okt/15-től hatályos jogszabálysöveg szerint a „keresetlevélhez továbbá elektronikus adathordozót kell csatolni, amely tartalmazza a keresetlevélnek és mellékleteinek informatikai eszköz alkalmazásával megszerkesztett, szerkeszthető formátumú változatát.” Mindez hűen jelzi azt, hogy maga a jogalkotó is észlelte, hogy a Törvény eredeti szövege hibás, félreértelmezhető volt, ennek érdekében módosította a normatartalmat, egyértelmű különbséget téve a „megszerkesztett” és a „szerkeszthető” szavak tartalma között. Releváns azonban, hogy mivel a keresetindításra nyitva álló jogvesztő határidő az Elszámolási Törvény 52.§-ának hatálybalépésekor már letelt, a Törvény fentiek szerinti alaptörvény-ellenességével okozott jogsérelmet (és az újrabeadással okozott vagyoni és eszmei kárt) az Elszámolási Törvény általi módosítás orvosolni nem tudta, erre kizárólag a t. Alkotmánybíróság általi alaptörvény-ellenesség megállapítás alkalmas.
158. Az Elszámolási Törvény 52. § (1). bek-ével beiktatásra került a Törvénybe az 1. § (1a) bek., amelynek értelmében 2014/okt/15. napjától a törvény hatálya kiterjed a deviza-szerződésekre is (azaz a 6/2013. PJE határozat szerinti effektivitási kikötéssel rendelkező deviza alapú szerződésekre). Az Elszámolási törvény 52. § (10) bek-ével beiktatásra került továbbá a Törvénybe a 6.§ (2) bek, amelynek értelmében a Törvény tárgyi hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések közül a „forint alapú fogyasztói kölcsönszerződések vagy az 1.§ (1a)bekezdése szerinti fogyasztói kölcsönszerződések esetén a 2010. november 26-át követően közzétett ÁSZF-ek vagy a korábbi ÁSZF-ek 2010. november 26-át követően közzétett módosításai vonatkozásában nem kell vélelmezni a 4.§ (1) bekezdésében foglalt rendelkezésre figyelemmel a szerződéses kikötés tisztességtelenségét.” (kiemelés tőlünk)
159. A Törvény hatálya alá a Módosítás 52. § (1) bekezdése alapján tehát háromféle kölcsön-, illetve lízingszerződés tartozik: (a) a forint, (b) a deviza és (c) a deviza alapú. Ezen szerződések között az általános szerződési feltételeknek az egyoldalú szerződésmódosítást szabályozó kikötései tisztességességével kapcsolatban semmilyen releváns különbség nincs. A pénzügyi intézmények, így indítványozók által alkalmazott általános szerződési feltételek változatlan formában részeivé váltak a deviza alapú kölcsönszerződések mellett a forint és a deviza

⁴² Az indítványozók által 2014/aug/15-én benyújtott keresetlevél azért került idézés kibocsátása nélkül elutasításra, mert egyes, részére kizárólag képként bescannellhető bizonyítékok szövegszerkesztő programmal nem szerkeszthető formában kerültek fel a csatolt adathordozóra [v.ö. 5.G.43.267/2014/2. sz., 5.G.43.270/2014/2. sz. és 5.G.43.271/2014/2. sz. végzése].

szerződésekre is. A z indítványozók tehát nem egyszerűen azonos tartalmú szerződési feltételeket alkalmaztak a Törvény hatálya alá tartozó, az alkalmazott kirovó és lerovó pénznemek szempontjából különböző kölcsönszerződéseire, hanem ugyanazokat a kikötéseket alkalmazták.

160. A Módosítás következtében tehát a jelen perben vizsgált kikötésekre a Törvény hatálya alá tartozó, a kirovó és a lerovó pénznemek szempontjából három szerződéstípus közül egy esetében (a kirovó pénznem deviza, a lerovó pénznem forint) vélelmezni kell a tisztességtelenséget, míg ugyanezen rendelkezés esetén ilyen vélelem a másik két szerződéstípus esetében (a kirovó pénznem is és a lerovó pénznem is forint, továbbá a kirovó pénznem deviza, a lerovó pénznem ugyanez a deviza) nem érvényesül. Azaz, az alkalmazott kirovó és lerovó pénznemekről függően lehetséges összesen öt szerződéstípus közül a törvényi vélelem egyre vonatkozik, a többi négyre nem. Ugyanakkor megjegyezzük, hogy mivel függetlenül attól, hogy mi volt a kirovó és lerovó pénznem azonosak az egyoldalú szerződésmódosítást szabályozó ÁSZF rendelkezések, valamint a jogalkotó által indoklasként hivatkozott jogszabályváltozásnál sem volt ennek jelentősége, így nem lehetett a jogalkotó szándéka a megkülönböztetés.
161. A Törvény szerint indítható per absztrakt normakontroll, a tárgya kizárólag annak vizsgálata, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás hatalmasságát biztosító szerződési kikötés megfelel-e a Törvényben meghatározott hét elvnek. A per absztraktságából következően a keresetről való döntés szempontjából teljesen közömbös, hogy a perbe hozott kikötés milyen, az adott jogviszonyt szabályozó egyéb szerződési feltételek között szerepel. A keresetről való döntés szempontjából kizárólag annak van jelentősége, hogy a perbe vitt kikötés megfelel-e a hét elvnek. A módosított Törvény szerint ugyanaz a rendelkezés nem felel meg a hét elvnek, ha olyan kölcsön-, vagy lízingszerződésnek vált a részévé, amelyben a kirovó pénznem deviza és a lerovó pénznem forint, ugyanakkor ez a vélelem nem létezik, ha bármilyen más kölcsön-, vagy lízingszerződésnek vált a részévé. A módosított Törvény szerint az egyoldalú szerződésmódosítás hatalmasságát biztosító szerződési kikötés tisztességességét kizárólag az dönti el, hogy az adott kölcsön-, vagy lízingszerződésben mi a kirovó és a lerovó pénznem. Véleményünk szerint ez teljesen önkényes differenciálás a jogviszonyok között, ami nem felel meg sem az Alaptörvénynek, sem az Irányelv szabályainak, sem a Ptk. rendelkezéseinek.
162. Mindez önkényes jogalkotást jelent, továbbá a jogbiztonság követelményét sérti azzal, hogy azonos tartalmú szerződéses kikötés olyan ismérv alapján való megkülönböztetés miatt tisztességtelen vagy nem tisztességtelen, amely ismérv semmiben nem kötődik az adott kikötés tartalmához. Így nem valósul ugyanis meg az a követelmény, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára, továbbá szubjektív, önkényes jogértelmezésre ad lehetőséget a fentiekben leírt, értelmetlen és önkényes szabályozás.

[kétféle értelmezés, alaptörvény-ellenes élő jog]

163. A jogbiztonság sérelmét okozza továbbá az, hogy a Törvény 11. (1) bek-e alapján többféle értelmezése merül fel a Törvények tekintetében, hogy annak alkalmazása a 4.§ szerinti tisztességtelenség fennállásának megállapítása során a perben – az eljáró bíró kizárólag a Törvényt, vagy a teljes magyar jogrendszert, azaz Alaptörvény 26. cikk (1) bek-ével összhangban „a törvénynek”, tehát minden törvényi szintű jogforrásnak vannak alárendelve, vagy kizárólag a 2014. évi XXVIII. törvénynek. Ez utóbbi értelmezés nyilvánvalóan az Alaptörvény B. cikk (1) bek-ében [és 26. cikk. (1) bek-ébe] ütközik. Amennyiben a jogalkalmazó az alaptörvény-ellenes értelmezést választja, a norma ezzel a tartalommal hatályosul a gyakorlatban, és így alaptörvény-ellenesség állapítható meg.

164. Az Alaptörvénnyel kompatibilis, a bírót ítélkezési tevékenysége folytán nem csak a Törvénynek, de az összes releváns törvénynek alávető rendelkezés esetén például az eljáró bíró köteles lenne a régi Ptk. 209.§ (6) bek-ét, ill (2) bek-ét figyelembe venni, és vizsgálni a „*szerződéskötéskor fennálló minden olyan körülményt, amely a szerződés megkötésére vezetett, továbbá a kikötött szolgáltatás természetét, az érintett feltételnek a szerződés más feltételeivel vagy más szerződésekkel való kapcsolatát*”. Figyelemmel kellene lennie továbbá arra is, hogy a magyar tisztességtelenségi jog alapjául fekvő 93/13. EGK Irányelv 1. cikk (2) bek-e értelmében, az ezt átültető régi Ptk. 209. § (6) bek-e szerint kötelező erejű jogszabályban szabályozott tartalmú kikötés esetén a tisztességtelenség vizsgálatára nem kerülhet sor. Mindezek alapján, az Állásfoglalásban írt, jogalkotói – előterjesztői – jogértelmezés szerint (az Összefoglalóban részletesen bemutatott kógens jogszabályi rendelkezéseknek megfelelő), a szerződéses kikötések keletkezésekor hatályos Hpt., ill. később a 275/2010 (XII. 15.) Korm.rend. szabályainak megfelelő szerződéses kikötések tisztességtelenségét a Törvény alapján indult perekben a bíróságoknak nem szabadott volna vizsgálniuk. A tisztességességet azon az alapon meg kellett volna állapítaniuk, hogy a kérdéses kikötések vonatkozásában – a Törvény saját *ars poetica*-ja szerint a Ptk. tisztességtelenség jogintézményére vonatkozó szabályait részletező – Törvény hét elve szerinti vizsgálatnak az Irányelv 1. cikk (2) bek., ill. az alkalmazandó régi Ptk. 209.§ (6) bek-e szerint nincsen helye, tekintettel arra is, hogy az e körbeni kógens jogszabályok megalkotásával a jogalkotó a tisztességtelenségi mérlegelést már elvégezte⁴³. Ugyanígy figyelemmel kellett volna lennie a bíróságnak arra, hogy – azon kikötések esetében, ahol esetleg a Ptk. 209.§ (6) alapján nem állapítja meg a tisztességességet – az adott általános szerződési kikötéseket alkalmazó egyedi szerződések megkötésére mely körülmények vezettek, ill. az adott kikötéseknek az (egyedi) szerződések más feltételeivel vagy más szerződésekkel való kapcsolatát.
165. Ezen kérdések vizsgálatára azonban a Törvény alapján megindult perekben nem vitásan nem került sor. Tekintettel arra, hogy a Törvény alapján megindítható perek megindításának jogvesztő határideje már lejárt, tényként állapítható meg, hogy a cca. 70 megindult pernél több jogvita megindulására a Törvény vonatkozásában nincsen lehetőség, így a Törvény szabályainak bíróságok általi értelmezése körében kizárólag ezen cca. 70 ügy vehető figyelembe. Ennek megfelelően a Törvény alapján indult peres ügyekben született döntések lesznek azok a döntések, amelyek az ún. „élő jog”-ot alkotni fogják a Törvény vonatkozásában.
166. A megindult cca. 70 ügyben megállapítható, hogy az eljáró bírók a fentiek szerint bemutatott Alaptörvény-ellenes értelmezéssel alkalmazták a 11. § (1) bek-et. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a jogszabályokat tartalmukkal együtt, az ún. élő jogot elemezve kell alkotmányossági szempontból megítélni⁴⁴.
167. Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy a Törvény 11.§ (1) bek-ének bíróság által elfogadott értelmezése az, hogy kizárólag a Törvény 4.§ (1) bek-e szerinti hét elv vehető figyelembe a perbevit szerződéses kikötések tisztességességének vizsgálatakor. Releváns, hogy a t. Alkotmánybíróság előtt jelenleg folyamatban lévő, III/01522/2014. sz. ügyben benyújtott Igazságügyi Miniszteri állásfoglalásban írtak⁴⁵ is arra utalnak, hogy az élő joggá vált szűkítő jellegű értelmezés kifejezetten nem esik egybe a Törvény előterjesztőjének (és feltehetően a jogalkotónak) az akaratával, ezenfelül szerinte is alaptörvény-ellenes lenne egy, a megvalósult élő jog szerinti értelmezés. Mindezek alapján kérjük a t. Alkotmánybíróságot, hogy a jogszabály

⁴³ v.ö. pl.: C-92/11 sz. , RWE Vertrieb AG vs. Verbraucherzentrale Nordrhein-Westfalen eV. ügy

⁴⁴ „(...) tartalmilag az Alkotmánybíróságnak a normaszöveget abban az értelemben kell vizsgálnia, amilyen értelmet annak az egységes jogalkalmazási gyakorlat tulajdonít. Amennyiben pedig a jogszabály lehetséges több értelme közül a jogszabály az állandó és egységes jogalkalmazási gyakorlatban alkotmányellenes tartalommal él és realizálódik, az alkotmánybírósági eljárásban annak alkotmányellenességét meg kell állapítani.” [57/1991. (XI: 8.) AB határozat, kiemelés tölem]

⁴⁵ „nem jelenti azt, hogy erre a vizsgálatra a bíróságnak a magyar jognak a kikötések alapján történt szerződéskötések idejére irányadó elveire és más szabályaira tekintet nélkül kellene sort kerítenie”.

alkotójának akaratával is ellentétes Törvényi szakasz vizsgálata során a fentiekre is kiemelt figyelemmel szíveskedjen az alkotmányossági vizsgálatot elvégezni.

168. A fentieken túl a jogbiztonság követelményét sértik a Törvény 1. § (6)-(7) bek-ei is, e körben hivatkozunk a jelen panasz 165. pontjában írtakra.
169. „A fentieken túl a jogbiztonság követelményét sérti a Törvény 4.§ (1) bek-e azzal is, hogy ezen szakasz új, magyar jogrendszerben mindeztidáig nem megjelenő jogintézményt vezet be, az ott megfogalmazottak ugyanis nem valódi megdönthető vagy megdönthetetlen vélelmet, hanem feltételes vélelmet állítanak fel. Azt vélelmezzük, hogy tisztességtelenek a hatálya alá tartozó kikötések, de a vélelem maga csak akkor „hatályosul”, ha a megdöntésére jogosult személyek nem döntenek meg (vagy mert így döntenek, vagy mert nem járnak eredménnyel a megdöntés céljából indított perben). A vélelem magyar jogrendszerben eddig ismert verziói szerint vagy fennállt egy vélelem (pl. valami tisztességtelen) és ha azt megdöntötte a jogosult, akkor nem állt fenn a vélelem (*praesumptio iuris*), vagy fennállt a vélelem és nem lehetett megdönteni (*praesumptio iuris et de iure*). Ehhez képest a Törvény által teremtett új jogintézmény valahol a kettő között áll, feltételesen fennálló vélelem, amelynek beállta *quasi* a megdöntésre jogosult személytől függ úgy, hogy a megdöntés szabályai az alábbiak szerint roppant nehezek, szinte teljesíthetetlenek. Az új jogintézmény szabályai nem tisztázottak⁴⁶, a jogkövető címzettek számára tartalmuk nem világos, nem állapítható meg, hogy valójában megdönthető vélelemről van-e szó, és ha igen, akkor az pontosan mikor áll be: a Törvény hatályba léptekor vagy a megdöntésre irányuló lehetőség végleges elenyészésekor. Mindez a jogbiztonság követelményét sérti az Alaptörvény B cikk. (1) bek-ébe ütközik.

d) *Törvény 1. § (1) bek., 3.§, 4.§ (1) és (2) bek., 6. §, 8.§ (1) és (4) bek., 9-10.§, és 11. § – Alaptörvény B) cikk (1) bek. és XXVIII cikk (1) bek., a jogállam és a bírósághoz való fordulás jogának hiánya*

170. „Az Alkotmánybíróság a bírósághoz fordulás jogának értelmezése során több határozatában rámutatott arra, hogy az Alkotmány e rendelkezése [57. § (1) bekezdése] az eljárási garanciákon túl a bírósághoz fordulás alapjogát foglalja magában. Ezen alapjog tartalmát az Alkotmánybíróság több határozatában értelmezte [9/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 67.; 59/1993. (XI. 29.) AB határozat, ABH 1993, 335.; 1/1994. (I. 7.) AB határozat, ABH 1994, 35. AB határozatok]. Az Alkotmánybíróság az 59/1993. (XI. 29.) AB határozatában (ABH 1993, 353.) megállapította, hogy ez az alkotmányi rendelkezés mindenkinek alanyi jogosultságot biztosít ahhoz, hogy jogát független és pártatlan bíróság előtt érvényesítse. Az alapvető jogból következően az államra az a kötelezettség hárul, hogy - egyebek között - a polgári jogok és kötelezettségek (a polgári joginak tekintett jogviták) elbírálására bírói utat biztosítson. Az Alkotmánybíróság rámutatott arra is, hogy »a bírósághoz fordulás alapvető joga nem csak a beadványok előterjesztésének jogára szorítkozik, hanem a bírósági eljárásban a fél pozícióját biztosítja a személyeknek. A feleknek az Alkotmányban biztosított joguk van arra, hogy a bíróság az eljárásba vitt jogaikat és kötelezettségeiket elbírálja. A bírósághoz fordulás alapjoga - az Alkotmány 8. § (2) bekezdésére figyelemmel - nem jelent korlátozhatatlan alanyi jogot a perindításra. Törvény azonban az alapjog lényeges tartalmát nem korlátozhatja és a korlátozásnak elkerülhetetlenül szükségesnek és az elérni kívánt célhoz képest arányosnak kell lennie.« (930/B/1994. AB határozat, ABH 1996, 502, 505.)”. [8/2011. (II. 18.) AB határozatában az Alkotmánybíróság] „[k]iemelte, hogy az Alkotmánybíróság az Alkotmány 57. § (1) bekezdéséből vezette le a hatékony bírói jogvédelem követelményét, nevezetesen azt, hogy a jogi szabályozásnak olyan jogi környezetet kell biztosítani, hogy a perbe vitt jogok a bíróság által érdemben elbírálhatók legyenek. Utalt továbbá a 39/1997. (VII. 1.) AB határozatának rendelkező részére, amely a közigazgatási határozatok törvényességének bírói felülvizsgálatával összefüggésben az alábbi követelményt fogalmazta meg: »2. A közigazgatási határozatok törvényessége bírósági ellenőrzésének szabályozásánál alkotmányos követelmény, hogy a

⁴⁶ e körben hivatkozunk még jelen alkotmányjogi panasz 147. pontjában írtakra is

bíróság a perbe vitt jogokat és kötelezettségeket az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében meghatározott feltételeknek megfelelően érdemben elbírálhassa. A közigazgatási döntési jogkört meghatározó szabálynak megfelelő szempontot vagy mércét kell tartalmaznia, amely alapján a döntés jogszerűségét a bíróság felülvizsgálhatja.» [49] Hangsúlyozta, hogy a 39/1997. (VII. 1.) AB határozatában »az Alkotmánybíróság nyomatékkal mutatott rá arra, hogy az Alkotmány 57. § (1) bekezdésében foglalt eljárási garanciák teljesedéséhez önmagában a bírói út megléte nem elegendő, az Alkotmány által megkövetelt hatékony bírói jogvédelem attól függ, hogy a bíróság mit vizsgálhat felül.» (...) [51] Összegzésként megállapítható, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikke szerinti bírósághoz fordulás jogának kettős tartalma van: egyrészt eljárási, másrészt anyagi jogi. [52] Az eljárási tartalom szerint a perindítás joga nem korlátozható vagy nem zárható ki. Az anyagi jogi tartalom sérelme esetében ugyan van perindítási jog, de az anyagi jogi szabályozás kizárja az érdemi felülvizsgálatot azzal, hogy nem ad lehetőséget a támadott döntés tartalmának vizsgálatára [erdő természetvédelmi területté nyilvánítása - 33/2006. (VII. 13.) AB határozat, ABH 2006, 447, 465.]. Ilyen volt a köztisztviselők indoklás nélküli felmentése is, ahol az anyagi jogi szabályozás szerint a bíró csak a felmondás formális (eljárási) jogszerűségét vizsgálhatta, tartalmi (anyagi jogi) indokoltságát azonban nem [29/2011. (IV. 7.) AB határozat, ABH 2011, 181, 200.]»⁴⁷

171. A bírósághoz fordulás jogának materiális tartalma tehát azt (is) jelenti, hogy mindenkinek joga van a polgári jogvitájának érdemi elbírálásához. Amennyiben a jogszabályi környezet az érdemi elbírálást lehetetlenné teszi, vagy oly mértékben megnehezíti, hogy a sikerre (pernyertességre) *quasi* nincsen a perindítónak lehetősége, a bírósághoz fordulás jogának kiürítéséről, ily módon sérelméről van szó. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának („EJEB”) az Alkotmánybíróság által kiemelten figyelemmel kísért joggyakorlatában is rögzítésre került, hogy az EJEB alapidokumentumának, az Emberi Jogok Európai Egyezményének „nem teoretikus vagy illuzórikus, hanem gyakorlati és hatékony jogok biztosítása” a célja⁴⁸. Az Egyezmény 6. cikk (1) bek.-ben szabályozott bírósághoz fordulás jogának biztosításához, azaz a fentiek szerinti érdemi elbírálás lehetőségének nyújtásához nem elégséges a perindítás jogának fenntartása, ha a perindításra és a perre vonatkozó szabályok „*ezt a lehetőséget minden tartalomtól, és így a siker minden reményétől megfosztják.*”⁴⁹
172. Az érdemi bírói felülvizsgálat hiányát a jogállamisággal összekapcsoló 4/1998. (III. 1.) AB határozat rögzítette, hogy „[a]z Alkotmánybíróság a bírósági eljáráshoz való jogot nemcsak formális, hanem tartalmi követelmények szerint is vizsgálja. (...) [A] vizsgált szabályok (...) akadályozzák a bíróságot, hogy a perbe vitt jogokat és kötelezettségeket érdemben elbírálhassa, alkalmazásuk az igazságszolgáltatás tekintélyét sértik. Az Alkotmánybíróság megítélése szerint e rendelkezések ellentétesek a jogállamiság elvével. Az Alkotmány valóban nem azt garantálja, hogy a bírói eljárás eredménye minden esetben helyes lesz, de azt garantálja, hogy ne szülessen olyan törvényi szabály, amely ezt eleve kizárja. Az anyagi igazság érvényre juttatását ellehetetlenítő szabályozás éppúgy sérti az Alkotmány 2. § (1) bekezdését, a jogállamiság elvét, mint az eljárási garanciák hiánya.” Ezzel egybehangzóan állapította meg a 61/B/1998. AB határozat, hogy „[a] csupán »formális jogorvoslati lehetőség« ezért gyakorlatilag értelmetlen, sérti az Alkotmány 57. § (1) és (5) bekezdését. Ezen alkotmányi rendelkezések ugyanis tartalmilag a jogok és kötelezettségek érdemben való elbírálhat[óságát] garantálják.”⁵⁰
173. A Törvény 3.§-a jogszabályban rögzíti, hogy bizonyos szerződéses kikötések tisztességtelenek és ezért semmiek. A tisztességtelenségre a Törvény hatálybalépéséig vonatkozó magyar jogrendszerbeli rendelkezések alapján a Törvény hatálybalépésig a vélt tisztességtelen feltételt alkalmazó féllel szerződő fél hivatkozhatott, polgári per keretei között. A tisztességtelenségre hivatkozással a szerződő fél fogyasztói mivolta esetén semmisség megállapítását kérhette. A

⁴⁷ 5/2013. (II. 21.) Ab határozat [43] és [48]-[52] bekezdések, kiemelés tőlem

⁴⁸ EJEB Második szekció, K.M.C. kontra Magyarország (195554/11. sz. kérelem, ítélet 33. bek.

⁴⁹ EJEB Második szekció, K.M.C. kontra Magyarország (195554/11. sz. kérelem, ítélet 33. bek.

⁵⁰ kiemelések tőlem

tisztességtelenség fennállását az eljáró bíró minden esetben az egyedi szerződést, annak egyéb szerződéses kikötéseit, az egész szerződés szövegét figyelembe véve (a régi Ptk. 209. § (2) bek-e alapján) vizsgálta, és állapította meg abban az esetben, ha a tisztességtelenség vizsgálatára a Ptk. vonatkozó szabályai alapján [209. § (6) bek., 209. § (5) bek.] sor kerülhetett.

174. Összességében a szerződő felek között az adott kikötés tisztességessége vonatkozásában polgári jogi jogvita állhat fenn, amelynek eldöntésére a Törvény hatálybalépéséig az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bek-e alapján a bíróságok voltak jogosultak. Ezen Alaptörvénybe foglalt alapjog korlátozására került sor most a Törvény 3. §-ával, amely elzárja mind a fogyasztót, mind a kikötést alkalmazó felet (a pénzügyi intézményt) attól, hogy az adott kikötés tisztességességevel kapcsolatos egyedi jogvitájukat pártatlan és független bíróság elé vigyék. ezzel tehát a tisztességes eljáráshoz való jog materiális vetülete, a bírósághoz fordulás joga, érdemi elbírálás joga kerül korlátozásra (az alábbiakban bemutatottak szerint az alapvető alkotmányos alapjog korlátozásának feltételei fennállása nélkül, azaz alaptörvény-sértő módon).
175. A Törvény struktúrája az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötések tekintetében az alábbiak szerint épül fel. Elvileg megdönthető törvényi vélelemben rögzíti, hogy mindazok a Törvény szerint definiált fogyasztói kölcsönszerződések részét képező általános szerződési feltételek, ill. egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételek, amelyek egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést tesznek lehetővé, tisztességtelennek tekintendők, mivel azok nem felelnek meg a Törvény 4.§ (1) bek-ében felsorolt, tartalmukban egyértelműen nem nevesített, csak néhány címszóval jellemzett, a 2/2012. PK Véleményből „kölcsönzött” elveknek. A törvényi vélelem alapján tehát az egyes jogi személyek által alkalmazott szerződési kikötések egyedi, konkrét ügyekre, de legalábbis szerződésfajtákra lebontott bírósági vizsgálata nélkül alkalmazandó általános szabályban mondta ki a jogalkotó ezen kikötések tisztességtelenségét.
176. A törvényi vélelem elvileg megdönthető a Törvény 6. §-ában nevesített, a 6. alcímben foglalt részletszabályok szerint lebonyolítandó, a tisztességtelennek vélelmezett kikötést alkalmazó jogi személy által indítható perrel. Per megindításának hiányában, vagy pervesztesség esetén a kikötés tisztességtelennek minősül és az alkalmazó jogi személy viselni köteles a Törvény által tisztességtelenség esetére rögzített jogkövetkezményeket.
177. Összességében a Törvény felépítése és logikája alapján az állam hozott egy döntést – egyedi vizsgálat nélkül megalkotta a törvényi vélelmet a kérdéses kikötések tisztességtelenségéről – és azok ellen a bírósághoz fordulás jogát – látszólag – biztosította a 6.§ szerinti per megindításának lehetőségével. Gyakorlatilag azonban a Törvény által létesített peres eljárás alkalmatlan a törvényi vélelem megdöntésére. Az alábbiak szerint bemutatottak alapján ugyanis a 6.§ szerinti per nem nyújt lehetőséget a polgári jogi jogvita – az egyes jogi személyek által alkalmazott szerződéses kikötések tisztességességének vizsgálata – érdemi elbírálására, így kiüresíti a hatálya alá tartozó jogi személyek bírósághoz forduláshoz való jogát, így ezen jogi személyeknek az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bek-ében biztosított alapjoga, ezen keresztül pedig a jogállam követelménye és ennek részeként a jogbiztonság sérül.
178. A per megindítására jogvesztő, kimentéssel nem orvosolható határidő áll nyitva a potenciális felperesek részére, a lehetőség úgymond egyszeri és megismételhetetlen. A per megindításának elmaradása, vagy a per elutasító ítélettel történő lezárása (vagy megszüntetése) esetén a Törvény 4.§ (1) bek. szerinti kikötés *erga omnes* hatállyal semmis.
179. A deviza és forint alapú kölcsönszerződéseket és pénzügyi lízingszerződéseket (továbbiakban kölcsönszerződések összefoglaló néven) nyújtó jogi személyek a régi Ptk. 685. §e) pontja, ill. a 2013. évi V. törvény 8:1. § (3). pontja értelmében fogyasztónak és nem fogyasztónak minősülő személyekkel is kötöttek kölcsönszerződéseket. Tipikusan nem fogyasztónak minősültek azok a személyek, akik vállalkozásukban felmerülő célra (pl. székhelyként szolgáló ingatlan megvásárlása, munkához szükséges jármű finanszírozása) vagy egyéb, legalább részben nem

magáncélból vették igénybe a finanszírozást, illetve később ilyenre fordították a kölcsönösszeget. Azt, hogy egy kölcsönszerződést megkötő személy fogyasztónak minősül-e, csak az egyes egyedi ügyek vizsgálatával, az egyedi szerződés megkötésének körülményeinek figyelembevételével, a szerződéskötés kapcsán keletkező okiratok ill. a kölcsönvevő nyilatkozatának, vagy egyéb erre irányuló bizonyítéknak az elemzésével lehet esetről-esetre megállapítani. Minden kölcsönszerződés esetében külön vizsgálatra van szükség, általánosított megállapítást tenni az egyes kölcsönfelvevők fogyasztói minősítésével, tekintettel az egyedi cél alapján történő minősítetőségre, nem lehet.

180. Ugyancsak releváns, hogy a kölcsönszerződések egy részében egyes szerződési feltételeket a felek egyedileg megtárgyaltak, azok alakításába a kölcsönfelvevő érdemben beleszólhatott, kérdéseket és javaslatokat tehetett fel. Más szerződések megkötésekor ilyen jellegű egyedi megtárgyalásra nem, vagy nem minden szerződéses kikötés vonatkozásában került sor, így ezen szerződésekben alkalmazott egyes kikötések egyedileg meg nem tárgyalta, vagy általános szerződési kikötésnek minősülnek. Annak eldöntése, hogy egyes szerződéses kikötés az egyedi szerződésben milyen besorolású, szintén csak az egyedi szerződés megkötésének körülményeinek alapos elemzése alapján lehetséges. Egy konkrét, azonos szövegű szerződéses kikötés ennek megfelelően egyik szerződésben minősülhet általános szerződési feltételnek, vagy egyedileg meg nem tárgyaltnak, míg egy másik szerződésben ugyanaz a kikötés lehet egyedileg megtárgyalta kikötés.
181. A kölcsönszerződést kötő felek között a kölcsönszerződésben található egyes szerződéses kikötések esetleges tisztességtelenségét is érintő polgári jogi jogvita alakulhat ki. Ezen jogvita érdemi elbírálása során az adott kikötés tisztességtelensége vizsgálatának előkérdéseként az adott jogvitában az adott szerződés vonatkozásában az eljáró bíró által elbírálandóan jelentkezik az a kérdés, hogy az adott szerződési kikötés egyedileg megtárgyaltnak minősül-e, ezt követően pedig az, hogy az adott kölcsönfelvevő fogyasztónak minősül-e. Ha a kölcsönfelvevő nem fogyasztó, vagy a kikötés nem általános szerződési feltétel, vagy – fogyasztóval kötött szerződés esetében – egyedileg meg nem tárgyalta kikötés, akkor a tisztességtelenség vizsgálatára a polgári jogvitában a magyar jogrendszer irányadó szabályai szerint nem kerülhet sor. Egyedileg megtárgyalta szerződéses kikötés ugyanis fogalmilag nem lehet tisztességtelen⁵¹.
182. A Törvény által felállított rendszer azonban a fenti kérdések érdemi megvizsgálatásától a kölcsönadókat elzárja.
183. A kölcsönszerződéseket kötő felek között számos kölcsönszerződés vonatkozásában egyedi perek vannak folyamatban, amelyekben a pénzügyi intézmények, ha egyedileg megtárgyalta szerződési kikötésnek tekintették a sérelmezett kikötéseket, vagy a kölcsönvevő fogyasztói minőségét nem látták megállapíthatónak, e körben érdemi előadást tehettek és tettek, bizonyítást folytathattak le. Ezen egyedi pereket azonban a Törvény 16. §-a alapján az eljáró bírónak hivatalból kötelező felfüggeszteniük, a felfüggesztő végzés ellen a Pp. általános szabályától eltérően fellebbezésnek nincsen helye⁵². Az előkérdések eldöntésére így az egyedi perekben legkorábban 2014. december 31. napját követően kerülhet sor.
184. A Törvény 6. §-a szerinti perben a bíróság elé tárt keresetlevelekben azon szerződéses kikötések vonatkozásában fennálló törvényi vélelem megdöntésére irányuló kérelem kerül előterjesztésre, amely 4.§ (1) bek.-ében definiált szerződéses kikötés a Törvény hatálya alá tartozó kölcsönszerződésekben található meg. A bíróság nem vizsgálhatja azt, hogy az adott szerződéses kikötés vizsgálatára kiterjed-e hatásköre, lévén, hogy vizsgálata kizárólag a 11. § (1) bek. szerinti kérdésre, azaz a Törvény 4. §(1) bek-e szerinti kikötés tisztességtelenségének

⁵¹ 1959. évi. IV: törvény 209.§ (1) bek. és 2013. évi V. törvény 6:102§ (1) bek, és 6:103. §

⁵² E körben az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bek.-ében foglalt jogorvoslathoz való jog sérelmére vonatkozó előadást ld. jelen beadvány III/C/c/(ii) fejezetében.

vizsgálatára szorítkozhat. A Törvény 6.§-a szerinti perben a bíróság nem vizsgálhatja a fenti két előkérdést sem.

185. A 6. § szerinti perben hozott ítélet rendelkező részében a bíróság kizárólag a Törvény 11.§ (2) vagy (3) bek-e szerinti megállapítást tehet. Ennek megfelelően egy adott peresített – és a fentiek szerint a bíróság által *ipso iure* fogyasztói kölcsönszerződésben alkalmazott általános vagy egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételnek tekintett – szerződési kikötés vonatkozásában kerül kimondásra az, hogy a kikötés tisztességes, vagy a kereset elutasításán keresztül az, hogy a kikötés tisztességtelen, mivel nem felel meg a Törvény által a 2/2012. PK Véleményből a 2/2014. PJE útján átemelt jogértelmezési elveknek. Jogerős elutasító ítélet esetén így a pénzügyi intézmény által peresített szerződéses kikötés közokiratba foglaltan (i) fogyasztói kölcsönszerződésben alkalmazott (ii) általános vagy egyedileg meg nem tárgyalt (iii) tisztességtelen szerződéses kikötésnek minősítetik, mindörökre és minden, a kikötést tartalmazó kölcsönszerződés vonatkozásában, erga omnes hatállyal [Törvény 4. § (2) bek.].
186. A Törvény tárgyi hatályát a Törvény 1.§ (1) bek-e rögzíti. E szerint a Törvény hatálya alá azok a 2004. május 1 és 2014. július 26. között kötött deviza alapú vagy forint alapú kölcsönszerződések és pénzügyi lízingszerződések tartoznak, amelyeket a pénzügyi intézmény (i) fogyasztóval kötött, és amelyeknek részévé vált olyan általános szerződési feltétel vagy egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel, amely tartalmazza a Törvény 3.§ (1) vagy 4.§ (1) bek. szerinti kikötést.
187. Az egyes szerződéses kikötések Törvény hatálya alá tartozásának megállapításához tehát szükség van a két, fentiekben bemutatott, kizárólag egyedi bírósági ügyben elbírálható kérdésben való állásfoglalásra. Releváns, hogy ezen felül az is a hatály alá tartozás megállapítása során eldöntendő kérdés, hogy az adott kölcsönszerződés deviza alapú, vagy devizakölcsön szerződés-e, ez utóbbi esetben ugyanis a szerződés nem tartozik a Törvény hatálya alá.
188. Amennyiben a Törvény hatálya alá tartozó pénzügyi intézmény a 8.§ (1) bek. szerinti jogvesztő határidőn belül nem indítja meg a 6.§ szerinti polgári pert, úgy esik a 4.§ (1) bek. szerinti törvényi vélelem megdöntésére a jogalkotó által biztosított lehetőségtől. Amennyiben azonban a pénzügyi intézmény a 8.§ (1) bek. szerinti határidőn belül megindítja a pert, úgy attól a lehetőségtől esik el, hogy bírói ítélettel megállapíthassa azt, hogy az egyes kölcsönszerződésekben az adott szerződési kikötés általános vagy egyedileg meg nem tárgyalt szerződéses feltételnek minősül-e, illetve, hogy az egyes kölcsönfelvevők fogyasztónak minősülnek-e.
189. A Törvény 4.§ (2) bek-e értelmében 6.§ szerinti perben született elutasító jogerős ítélet alapján a 4.§ (1) bek. szerinti kikötés semmis. Ezen ítélet alapján az egyedi perben a bíróság nem tehet mást, mint megállapítja, hogy az előtte folyamatban lévő perbeni kölcsönszerződésben található egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó szerződéses kikötés semmis, így nem alkalmazható a felek jogviszonyában, akkor is, ha az elé tárt bizonyítékok alapján arra a meggyőződésre jut, hogy az egyedi kölcsönszerződésben részes kölcsönfelvevő fél nem fogyasztó, vagy a szerződési kikötés egyedileg megtárgyalásra került a felek között.
190. Összefoglalva a Törvény személyi hatálya alá tartozó pénzügyi intézmény a 6.§ szerinti polgári per megindításával megfosztatik attól a jogától, hogy az egyes kölcsönszerződések vonatkozásában érdemi bírói ítélet állapítsa azt meg, hogy az azokban kölcsönvevőként szereplő fél fogyasztó-e, ill. a kölcsönszerződésekben alkalmazott egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó szerződési kikötés általános vagy egyedileg meg nem tárgyalt szerződési kikötésnek vagy egyedileg megtárgyalt szerződéses kikötésnek minősül-e. Ily módon a pénzügyi intézmény el van zárva a bírósághoz fordulás jogától, annak materiális értelemben vett aspektusa sérül, a bírósághoz fordulás joga kiüresítésre kerül, mivel a pénzügyi intézmény jelen beadvány 105.

pontjában körülírt polgári jogi jogvitája nem kerül és nem is kerülhet teljes mértékben bíróság által elbírálásra.

191. A pénzügyi intézmény bírósághoz forduláshoz való joga más vonatkozásában is sérül, kiüresítésre kerül a Törvény rendelkezései által.
192. A fentiekben ismertetettek szerint a Törvény 8.§ (3) bek-e szerint a 6.§ szerinti polgári perben előterjesztett kereseti kérelem kizárólag az lehet, hogy a 4.§ (1) bek. szerinti teljes szerződési kikötés tisztességességet állapítsa meg a bíróság. A bíróság ezen a kérelmen nem terjeszkedhet túl, a 11.§ (2) és (3) bek-e alapján kizárólag annak megállapítására van lehetősége, hogy a kikötés tisztességes, vagy a kereset elutasításával a tisztességtelenség fennállást állapítja meg. A tisztességtelenségből fakadó jogkövetkezmények levonására a Törvény 11.§-a értelmében a bíróságnak nincsen lehetősége, legalábbis a Törvény értelmezése e körben kétséges.
193. Egy szerződéses kikötés tisztességtelenségét elbíráló polgári peres ügyben a bíróság ítéletében nem csak a teljes kikötés tisztességességéről vagy tisztességtelenségéről dönthet, hanem a kikötés egyes részrendelkezési vonatkozásában is megállapíthatja, hogy azok tisztességtelenek, más részrendelkezések pedig tisztességesek. Az egyes részrendelkezés kiesésével már tisztességesnek találhatja a megmaradó kikötésrészt. Tipikusan ilyen az egyoldalú szerződésmódosításra irányuló jogot szabályozó szerződéses rendelkezés, amelyből az eljáró bíróság tisztességtelenség megállapításával kiemelheti a módosításra lehetőséget adó egyes okokat, más okokat pedig bent hagyhat a szerződésben.
194. A magyar fogyasztóvédelmi jog, így a szerződési feltételek tisztességtelenségére vonatkozó magyar joganyag alapjául fekvő EU jog értelmezésére kizárólagosan jogosult szerv, az EU Bíróság egy 2014. április 30-án született, előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletében (ún. Kásler-ügy) rögzítette, hogy olyan ügyben, *„amelyben a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződés a tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető, e rendelkezéssel nem ellentétes a nemzeti jog azon szabálya, amely lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára a tisztességtelen feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítése révén az e feltétel érvénytelenségének orvoslását.”*⁵³
195. Azzal, hogy a Törvény 11.§ (2) és (3) bek-e rögzíti, hogy a 6.§ szerinti perben eljáró bíróság kizárólag a teljes kikötés tisztességességének megállapítása vonatkozásában hozhat döntést, részleges tisztességtelenséget, illetve az EU jog által megengedett orvoslást tartalmazó ítéletet nem hozhat, a perbe vitt polgári jogvita teljes körű, független bírói döntéssel történő elbírálását akadályozza meg a jogalkotó, így módon kiüresítve a pénzügyi intézmények bírósághoz fordulásának jogát, elzárva őket az érdemi döntéstől.
196. Releváns e körben az is, hogy a pénzügyi intézménynek azt is el kell döntenie, hogy a devizakölcsön nyújtására irányuló fogyasztói kölcsönszerződéseinek részét képező általános ill. egyedileg nem megtárgyalt szerződéses kikötéseit is peresítse-e a Törvény 6.§-a szerinti polgári perben. Annak eldöntése ugyanis, hogy egy adott szerződés devizakölcsön vagy deviza alapú kölcsön nyújtására irányul-e, a joggyakorlatot figyelembe véve szintén nem egyértelmű, és szintén csak az adott szerződést egyedileg elbíráló perben lehetséges.
197. Összefoglalva a Törvény 1.§ (1) bek-e, 3.§-a, 4.§ (1) bek-e, 6.§-a, 8.§ (1) és (4) bek-e és 11.§-a együttes alkalmazása a Törvény a tárgyi hatálya alá tartozó és az alá nem tartozó kölcsönszerződések esetén is elzárja az ezen szerződéseken alapuló polgári jogvita teljes érdemi elbírálásától a kölcsönadó pénzügyi intézményeket, ideértve a jelen ügy indítványozóit is.
198. A Törvény 8.§-a deviza alapú kölcsönszerződések esetében 30 napot enged a 6.§ szerinti per megindítására. A Törvény 1.§ (1) bek-e, 8.§ (3) és (5) bek-e alapján a felperesként megjelenő

⁵³ C-26/13.sz. ügy

jogi személynek a Törvény hatálybalépését követően 30 napja van arra, hogy az elmúlt 10 évben alkalmazott valamennyi, a 4.§ (1) bek-e szerinti szerződéses kikötést tartalmazó általános szerződési feltételét és egyedileg meg nem tárgyalta feltételét összesítse, ezekből az alkalmazási időszakot is feltüntető kivonatot készítsen, amely kivonatban a kereseti kérelemben foglaltakat megalapozó tényeket és bizonyítékokat is fel kell tüntetnie. Mindezek mellett értelemszerűen részletes jogi indokolást kell előterjesztenie figyelemmel a Pp. 121.§-ára. Figyelemmel továbbá a Törvény 10.§ (3) bek-ére a felperesnek legkésőbb az első tárgyalásra elő kell készítenie minden olyan bizonyítékot, amelyet esetleg a keresetlevélhez nem csatolt. Tekintettel arra, hogy a tárgyalást legkésőbb a keresetlevél beérkezésétől számított 8 napon belülre kitűzik⁵⁴, a bizonyítékok összeállítására max. 38 napja van a Törvény hatálybalépésétől a felperesnek.

199. Figyelembe véve, hogy az elmúlt cca. tíz éves időszakban a Törvény hatálya alá tartozó pénzügyi intézmények, így jelen per indítványozói is rengeteg, a Törvény hatálya alá tartozó kölcsönszerződést kötöttek⁵⁵, amely termékekre vonatkozóan számos általános szerződés feltételt megalkottak, módosítottak, tényként megállapítható, hogy a Törvény 6.§-a szerinti pert megindító bármely felperesnek egy hatalmas iratanyagot kell átnéznie, bizonyíték-halmazt összeállítania, ideértve az iratok sokszorosítását és az esetleges tanúk utolérését és előállítását a mindössze 30, maximum 38 naptári napos határidő alatt. Ez a rövid idő már eleve előrevetíti az egyes iratok hiányos fellelését, a hibázás, illetve a keresetlevél hiányos, vagy nem a felperes igényének megfelelő szakmai alapossággal történő összeállításának veszélyét, ily módon a sikeres pereskedés lehetőségét jelentősen csökkenti, ellehetetleníti.
200. A bíróságnak az ügy tárgyalását legkésőbb a keresetlevél bírósághoz érkezésétől számított 8. napra kellett kitűznie. A Törvény hatálya alatt induló peres ügyek tárgyalására a Fővárosi Törvényszéknek van kizárólagos hatásköre és illetékessége. A Törvény hatálya alá tartozó kb. 70 per indult meg azonos időben. Mindezek alapján tényként fogadható el, hogy a nagyjából egy időpontban megérkező keresetlevelek átvizsgálására, az egyes perekben a tárgyalásokra való érdemi felkészülésre – a fentiekben bemutatott ügyméret miatt nyilvánvalóan jelentős terjedelmű keresetlevelek és mellékleteik áttekintésére – az eljáró bírónak a szükségesnél nyilvánvalóan kevesebb idejük volt. Speciális szabály hiányában a Törvény szerinti per alperese – keresetlevélhez illő terjedelmű – érdemi ellenkérelme előadására, de legalábbis a bíróság és a felperes általi megismerésére érdemben az első tárgyaláson került sor, tekintettel arra, hogy ezeket tipikusan a tárgyalás előtti napon küldte meg az alperes a felpereseknek. (Pp. 138-139.§§) A tárgyalás elhalasztására egy alkalommal, legfeljebb hét napra lett volna a Törvény alapján lehetőség, kifejezetten nem a bíró meggyőződésének kialakítására szükséges idő biztosítása végett, hanem az esetlegesen felajánlott bizonyítás lefolytatása érdekében. A második tárgyalást követően az ítélet kihirdetése maximum 15 napra halasztható el. Releváns, hogy a Törvény 11.§-a alapján a bíróságnak külön-külön kell vizsgálnia és a Törvény 4.§-ában felsorolt elveknek való megfelelés/nem megfelelés részletes indokolását tartalmazó ítélettel döntenie a keresetlevélben tisztességesnek állított összes szerződéses kikötés tisztességességéről. Összefoglalva, a bíró számára a keresetlevél beérkezésétől maximum $8+7+15=30$ nap áll rendelkezésre a tényállás megállapítására, a bizonyítékok mérlegelésére összességükben és külön-külön, majd ezek alapján a jogkövetkeztetések levonására és az ítélet megírására. Mindezt úgy, hogy bizonyos ügyekben ennél kevesebb ideje volt az eljáró bírónak, hiszen értelemszerűen nem tűzhatték ki minden ügyben a nyolcadik napra tárgyalást. A Törvény szerinti perben tehát az egy kijelölt bíróság kellett, hogy cca. 30 nap alatt elbírálja az összes, nagyjából egy időben beérkező, terjedelmes keresetlevelet, elemezze az ellenkérelmeket, vizsgálja a bizonyítékokat.
201. A Fővárosi Törvényszéknek tényszerűen nem volt valós lehetősége arra, hogy a Törvény részletszabályai szerint lefolytatandó számos perben, köztük az indítványozók peres eljárásban a

⁵⁴ Törvény 10. § (2) bek.

⁵⁵ A jelen alkotmányjogi panasz indítványozói a deviza alapú szerződések körében nagyságrendileg 300.000 szerződést tartanak nyilván.

perbe vitt jogokat érdemben, a tényállást alapos iratmegismerést és bizonyítást követően megfelelően megállapítsa és ennek alapján megalapozott és okszerű, az iratoknak megfelelő, azokkal nem ellentétes tartalommal elbíráló döntést tudjon hozni.

202. Releváns, hogy az Alkotmánybíróság a jogalkotó szabadságát a perindításra szabott határidő meghatározásában addig tartja kiterjeszthetőnek, ameddig az így megszabott határidő nem korlátozza a bírósághoz fordulás jogát⁵⁶. Tekintettel arra, hogy a fent ismertetett részletszabályok összességükben már egyértelműen „akadályozzák a bíróságot, hogy a perbe vitt jogokat és kötelezettségeket érdemben elbírálhassa”⁵⁷, egyértelműen kiüresítik az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bek.-ében biztosított jogot.
203. Azáltal, hogy a fentiek szerint a törvényi vélelem megdöntésére szinte nincsen mód, a jogalkotó – a korábban írtak szerint visszamenőleges hatállyal – olyan jogszabályi környezetet teremtett, amelyben az egyoldalú szerződésmódosítás jogát a szerződéskötés kori jogszabályoknak megfelelően szerződésbe foglaló jogi személyek a tisztességtelenségi vélelem ellen ellenbizonyítással élni nem tudnak, ily módon az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bek.-ében rögzített bírósághoz fordulás jogának materiális vonulata, az érdemi döntéshez való joguk sérelmet szenved.
204. A bírósághoz fordulás jogának a fentiek szerinti kiüresítése az Alaptörvényben biztosított alapvető jog lényeges tartalmának korlátozását jelenti, amelyre semmilyen körülmények között nem ad lehetőséget az Alaptörvény⁵⁸, így az mindenképpen alaptörvény-ellenesnek minősül. A bírósághoz fordulás jogának kiüresítése egyben az Alaptörvény B) cikk (1) bek.-e szerinti jogállamiság sérelmeként is megjelenik, így a Törvény 4.§ (1) bek.-e a 6. §, és 9-10.§-ban foglaltakkal együttesen mindkét Alaptörvényi rendelkezés sérelmét megvalósítja.

e) Törvény 1. § (6)-(7) bek., 4. § – Alaptörvény B) cikk (1) bek, szerzett jogok

205. Az Alkotmánybíróság korai, 11/1992. (III. 5.) AB határozatában kimondta, hogy „[a] jogállam alapvető eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság - többek között - megköveteli a megszerzett jogok védelmét, a teljesedésbe ment, vagy egyébként véglegesen lezárt jogviszonyok érintetlenül hagyását, illetve a múltban keletkezett, tartós jogviszonyok megváltoztathatóságának alkotmányos szabályokkal való korlátozását. (...) Az egyes jogviszonyok és jogi tények ugyanis önállósulnak az alapulfekvő normától, és annak sorsát nem osztják automatikusan. Ellenkező esetben minden jogszabályváltozás a jogviszonyok tömegének felülvizsgálatával járna. A jogbiztonság elvéből főszabályként az következik, hogy lezárt jogviszonyokat sem jogszabállyal, sem jogszabály hatályon kívül helyezésével - származzék ez akár a jogalkotótól, akár az Alkotmánybíróságtól - nem lehet alkotmányosan megváltoztatni. Kivétel ez alól az elv alól csak akkor engedhető meg, ha azt a jogbiztonsággal konkuráló más alkotmányos elv elkerülhetetlenné teszi, és ezzel nem okoz céljához képest aránytalan sérelmet. (...) A jogviszonyok igazságtalan eredménye viszont önmagában nem érv a jogbiztonsággal szemben. Mint az Alkotmánybíróság a 9/1992. (I. 30.) AB határozatban kifejtette, »az anyagi igazságosság jogállami követelménye a jogbiztonságot szolgáló intézményeken és garanciákon belül maradva valósulhat meg. 'Az anyagi igazság érvényesülésére' nem biztosít (nem biztosíthat) alanyi jogot az Alkotmány". 731/B/1995. AB határozatában rögzítette továbbá, hogy „[a]z alkotmányos védelmet élvező »szerzett jogok« a már konkrét jogviszonyokban alanyi jogként megjelenő jogosultságok, illetőleg azok a jogszabályi »igérvények« és várományok, amelyeket a jogalkotó a konkrét jogviszonyok keletkezésének lehetőségével kapcsol össze. A jogszabályok hátrányos megváltoztatása így csak akkor ellentétes a »szerzett jogok«

⁵⁶ 52/1994. (X. 29.) AB határozat

⁵⁷ 4/1998. (III. 1.) AB határozat

⁵⁸ Alaptörvény I. cikk (3) bek.

alkotmányos oltalmával, ha a módosítás a jog által már védett jogviszonyok lefolyásában idéző elő a jogalanyokra nézve kedvezőtlen változtatást.⁵⁹

206. A Törvény hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések alapján fennálló követelések vonatkozásában az azokban részes feleknek – mind a fogyasztóknak, mind a pénzügyi intézményeknek - a szerződésekre eddig irányadó jogszabályok alapján jogszabályi „ígérvényük” volt arra, hogy az általános elévülési szabályok szerint már elévült követelését tőlük a másik fél már nem követelheti. Ily módon a több mint öt éve nem követelt törlesztőrészlet megfizetése vonatkozásában a fogyasztó bízhatott alappal abban, hogy azt tőle a kölcsönnyújtó már nem követelheti, és ugyanígy a több mint öt éve kötött szerződések vonatkozásában az öt éven túli esetlegesen felmerülő fogyasztói követelések (esetleges elszámolás) kapcsán a pénzügyi intézmény „negatív várománya” volt a követelés elévülése. Összegezve, a fogyasztói szerződésekre a Törvény hatálybalépéséig alkalmazandó elévülési szabályok alapján mindkét szerződő félnek alkotmányjogi értelemben vett szerzett jogai álltak fenn. Ezen szerzett jogokat sérti meg a Törvény 1.§ (6)-(7) bek-e azzal, hogy felülírja a korábbi elévülési szabályokat, és újra feléleszti a már bírósági úton egyszer érvényesíthetetlené vált követeléseket.
207. Ugyanígy szerzett jogként védett és a Törvény 3. §-a, valamint a PJE 3. pontja által sértett az a jog, hogy a különmemű árfolyamok megengedett alkalmazása folytán a nyújtott szolgáltatásért ellenértéket számolhasson fel.
208. Ugyanígy mindkét fél oldalán szerzett jognak minősül a pénzügyi intézmény egyoldalú szerződésmódosítási jogának jogszabály által biztosított lehetőségéből fakadó azon váromány, hogy a feltételek emelést indukáló változása esetén a kamatokat emelni, csökkenést indukáló változása esetén csökkenteni lehet.

f) Törvény 3. § 6. § valamint 8. § (7) bek., 13. § (2) bek., 15. § (2) bek. – Alaptörvény B) cikk (1) bek, joggal való visszaélés

[törvényi vélelem és a látszat-per]

209. Az Alkotmánybíróság 31/1998. (VI. 25.) AB határozatában elvi élel rögzítette, hogy a joggal való visszaélés elve az egész jogrendszerben érvényre jut, az általános érvényt a jogállamiság követelményéből vezette le a testület. Rámutatott, hogy „érvényesül a joggal való visszaélés tilalma a közjogban is, ahol e tilalom egyaránt irányadó a jogalkotó szervek, a jogalkalmazó szervek, illetőleg az ügyfelek magatartására. Az Alkotmánybíróság - a hatáskörébe tartozó ügyek jellegének megfelelően - az eddigiek során elsősorban a jogalkotói hatalommal való visszaélést vizsgálta és e tárgykörben több precedens értékű döntést hozott. (...) [A]z eddigi döntések is alapul szolgálnak annak az általános érvényű következtetésnek a levonására, hogy mivel a joggal való visszaélés tilalmának forrása az Alkotmány 2. §-ának (1) bekezdése, alkotmányellenes az olyan rendelkezés is, amely amiatt ütközik az említett tilalomba, mert a jogalkotó valamely jogintézményt nem annak jogrendszeren belüli rendeltetése szerinti célra használt fel.” Rögzítette a testület, hogy a törvényalkotó mozgástere nagy a jogintézmények céljának meghatározásában, azonban „ez a mozgástér sem korlátlan, mivel a törvényalkotót is köti a jogalkotói hatalommal való visszaélés tilalma.”⁶⁰
210. Ugyanezen döntésében mondta ki az Alkotmánybíróság, hogy „[n]oha az államnak a piacgazdaság viszonyai között is megvan az a joga, hogy jogszabályok segítségével beavatkozzék a gazdasági folyamatokba, ez irányú joga nem korlátlan. Az semmiképpen sem tartozik bele, hogy a piacgazdaság tényleges viszonyait figyelmen kívül hagyva, a rosszhiszeműség vélelméből kiindulva, tetszése szerint szabályozza a gazdasági életet, tekintet

⁵⁹ kiemelés tőlem

⁶⁰ kiemelés tőlem

nélkül arra, hogy a kellően át nem gondolt szabályozás kiket és milyen mértékben sújt joghátránnyal.⁶¹

211. A Törvénnyel a jogalkotó azt éri el, hogy a pénzpiaci szereplők fogyasztóknak nyújtott kölcsön nyújtása esetén az egyoldalú kamatmódosítás lehetőségét elvetve „beárazzák” majd a korábban kamatemeléssel ellentételezett költségnövekedéseket, és a korábbinál jóval magasabb kamaton fognak csak kölcsönt nyújtani a fogyasztóknak. Mivel a Törvény általános kötelező hatállyal bír, minden, a magyar pénzpiacon jelenlévő érintett potenciális kölcsönnyújtó így fog eljárni, hogy a költségek növekedésével felmerülő hiányát pótolja. Mindennek következtében a Törvény hatása a jövőre nézve a fogyasztók számára okoz rendkívül jelentős hátrányt. Ugyanígy hátrányos a rendelkezés azoknak a fogyasztóknak, akiknek kölcsönszerződéséből – a Törvényben létesített megdönthetetlen vélelem következtében – az egyoldalú szerződésmódosításra lehetőséget adó rendelkezések kiemelésével visszamenőleg eltűnnek a kamatcsökkentések hatásai. **Releváns továbbá, hogy az egész pénzügyi közvetítőrendszer megrengető hatása lesz annak, hogy a Törvény – hibás, Alaptörvény és jogszabályellenes – rendelkezési miatt a kölcsönnyújtók rendkívül nagy veszteséget fognak elszenvedni, orvoslási lehetőség nélkül. Mindezek a piaczgazdaság és a szabályozott pénzpiaci viszonyok közgazdasági és jogszabályi sajátosságainak jogalkotó általi teljes körű figyelmen kívül hagyására utalnak.**
212. A törvényi vélelem alkalmazásának rendeltetése az, hogy a jogalkotó nem bizonyított tényeket önmagukban – ellenbizonyítás hiányában – jogalkító erővel ruház fel. Nem összeegyeztethető a jogintézmény rendeltetésével az a cél, hogy a törvényi vélelemmel a jogalkotó az általa korábban kifejezetten jogszerűnek tekintett magatartásokat utólag bűjtöttan jogellenessé, ill. tisztességtelenné nyilvánítson. A jogalkotó köteles felvállalni annak a következményét, ha egy korábbi időszakban azt állapította meg, hogy egy adott magatartás nem tisztességtelen, és ezért nem szankcionálta azt, akkor is, ha később, esetleges változásokra (pl. világválság, változó jegybanki kamatpolitika stb.) tekintettel utólag az adott magatartás negatív hatásait véli felismerni. Azzal, hogy a jogalkotó (i) olyan magatartásokat nyilvánít tisztességtelenné, amelyek korábban nemhogy nem voltak tisztességtelenek, de a jogalkotó állam által szabályozottak, ellenőrzöttek és jóváhagyottak voltak⁶², ezt (ii) visszamenőlegesen teszi, (iii) látszat-megdönthetőséget biztosít, de valójában megfosztja a jogalanyokat a bírósághoz fordulás jogától a törvényi vélelemmel kapcsolatban, (iv) és mindezzel a gazdasági folyamatokba a szerződések utólagos, indokolatlan jogszabályi módosításával beavatkozik, mind a törvényi vélelem, a tisztességtelenség, és a szerződések utólagos jogszabályi módosításának jogintézmények rendeltetésével ellentétesen gyakorolta jogalkotói hatalmát, így az Alaptörvény B) cikk (1) bek-ében nevesített jogállamiság követelményét sértve joggal való visszaélést valósított meg.
213. Itt jegyezzük meg, hogy a Törvény szerinti vélelem furcsa, a magyar jogrendszerben mindeztidáig nem megjelenő jogintézmény: nem valódi, hanem feltételes vélelem: azt vélelmezzük, hogy tisztességtelenek a hatálya alá tartozó kikötések, de a vélelem maga csak akkor „hatályosul”, ha a megdöntésére jogosult személyek nem döntenek meg (vagy mert így döntenek, vagy mert nem járnak eredménnyel a megdöntés céljából indított perben). A vélelem magyar jogrendszerben eddig ismert verziói szerint vagy fennállt egy vélelem (pl. valami tisztességtelen) és ha azt megdöntötte a jogosult, akkor nem állt fenn a vélelem (*praesumptio iuris*), vagy fennállt a vélelem és nem lehetett megdönteni (*praesumptio iuris et de iure*). Ehhez képest a Törvény által teremtetett új jogintézmény valahol a kettő között áll, feltételesen fennálló vélelem, amelynek beállta *quasi* a megdöntésre jogosult személytől függ úgy, hogy a megdöntés szabályai az alábbiak szerint roppant nehezek, szinte teljesíthetetlenek. Mindezek alapján felmerül a jogalkotói hatalommal való visszaélés ekörben is tekintettel arra, hogy a jogalkotó új

⁶¹ kiemelés tőlem

⁶² v.ö. a pénzügyi intézmények üzletszabályzatainak és árazási elveinek PSZÁF/MNB általi ellenőrzéséről írottakkal jelen beadvány VII/A/c fejezetében.

jogintézményt alkotott annak érdekében, hogy ne kelljen a megdönthetetlen vélelem kiemelten szigorú feltételeinek megfelelő jogszabályt alkotnia, de mégis biztosított legyen az, hogy ha a vélelem nem kerül megdöntésre, akkor az a megdöntésre jogosult érdekkörében, az ő hátrányára veendő figyelembe. Ily módon a jogalkotó a megdönthetetlen vélelem alkalmazásának jogalkotói felelősségét fel nem vállalva, új jogintézmény létesítésével telepíti a felelősséget egy jogalanyra, ezzel álláspontunk szerint a jogalkotói hatalommal való visszaélést valósítva meg.

214. A joggal való visszaélés alkotmányi tilalmába ütközik a Törvény 4., 6.§-a és teljes 6. alcíme (tekintettel arra, hogy a 6. alcím a 6.§ szerinti per részletszabályait tartalmazza) az alábbiak miatt is.
215. A Törvény 6.§ és teljes 6. alcíme értelmében a hiv. polgári per felperese egy olyan per megindításával tudja – valójában nem tudja – megdönteni a 4.§ által felállított törvényi vélelmet, amelynek szabályait az alperesként megjelenő, közjogi színekben fellépő Magyar Állam, mint – értelemszerűen szintén közjogi szerepben eljáró – jogalkotó alkotta meg. A 4.§ szerinti törvényi vélelem a perben akkor dönthető meg, ha a felperes bizonyítani tudja, hogy megfelelt a Törvény hatálybalépését megelőzően olyan – az akkori jogszabályi környezet által kifejezetten nem megkövetelt – feltételeknek (v.ö. jelen beadvány VII/A/b és VII/B fejezete).
216. Mindezzel a Törvényt megalkotó jogalkotó és egyben alperes olyan polgári pert alkotott, amelyben a másik fél – a felperes pénzügyi intézmény – kizárólag akkor lehet pernyertes, ha az alperes jogalkotó által visszamenőlegesen megkövetelt feltételek teljesítését igazolja a perben. A perben ítéletet hozó fórumot az egyik fél által megalkotott, kogens eljárási és visszamenőleges hatású anyagi jogi szabályok kötik. Az így megalkotott szabályok alapján folyó perben tehát a (i) szabályokat az egyik peres fél alkotta meg, (ii) a szabályok az azokat megalkotó fél pernyertességét garantálják, (iii) a szabályok visszamenőleges hatállyal olyan feltételek teljesítését követelik meg a felperesektől a pernyertességhez, amelyeket korábbi, ugyanezen alperes-jogalkotó Magyar Állam által alkotott jogszabályok nem követeltek meg és amely feltételek – megkövetelés híján – meg nem valósulását az alperes-jogalkotó Magyar Állam felügyeletre jogosult szerve nem tartott (hiszen nem is tarthatott) jogellenesnek felügyeleti eljárása során, (iv) a szabályok az eljáró fórumot kötik, az alperes elleni döntés akkor sem születet, ha a bíró megítélése szerint a Törvény alkotmányellenes, visszamenőleges, teljesíthetetlen feltételeket szab vagy egyébként hibás. Összefoglalva, a pert az egyik peres fél által alkotott alkotmányellenes szabályok alapján kell lefolytatni, így a másik peres fél pernyertessége eleve kizárt.
217. Mindezzel a Magyar Állam olyan jogszabályi környezetet teremtett, amely a törvényi vélelem és a polgári per jogintézményének rendeltetésével ellentétes, a kontradiktórius, mindkét fél javára egyenlő jogokat és lehetőségeket biztosító eljárás helyett egy, az egyik (a szabályalkotó) félnek „lejtő pályát” kialakító, megnyerhetetlen látszateljárás lefolytatására kényszeríti a másik peres felet, ezzel „biztosítva” látszat-bírósági eljárást.
218. További alkotmányossági aggály jelentkezik annak következtében, hogy a jogalkotó a jogot, mint intézményt konkrét napi politikai cél elérése szolgálatába kívánja állítani - megfosztva azt valódi funkciójától: normatív tartalmától. A jogalkotó napi politikai, egyben jogpolitikai célja világos: közvetlenül „lefordítja” a napi aktuálpolitikai döntést a jog nyelvére és ennek kizárólagos érvényesülése érdekében ki kívánja zárni minden más jogszabály alkalmazását, különösen olyanokét, amelyek a politikai döntésben szándékolttól *eltérő* gazdasági-politikai-gazdaságpolitikai-jogpolitikai eredményre vezethetnének. A jogalkotó tehát nyilvánvalóan ki kívánja zárni olyan jogszabályok alkalmazását, amelyek az adott jogvitát a Törvény által szándékolttól eltérő megvilágításba helyezhetnék.
219. Ezt a törekvést az AB újabb gyakorlata is a jogállamiság sérelmének tekinti: 131/2008. (XI.3.) AB határozatában leszögezte: „*jogállamban bármely politikai törekvés csak az Alkotmány keretei között valósítható meg. A jogállamiság elvével összeegyeztethetetlen az, ha a kormányzat*

az Alkotmány garanciális rendelkezéseinek kiüresítésével, azok tudatos félre tételével valósítja meg (...) törekvéseit.”

220. Megjegyezzük, hogy önmagában a visszamenőleges hatállyal megalkotott jogszabály maga is a jogalkotói hatalommal való visszaélés tilalmába ütközik álláspontunk szerint.

[illetékek]

221. A Törvény 6.§-a szerinti polgári per jogi tény, azaz egyes szerződéses kikötés tisztességességének megállapítására irányuló per, és mint ilyen, meg nem határozható pertárgyértékű pernek minősül⁶³. A törvényszékek előtt elsőfokon induló, meg nem határozható pertárgyértékű perek első, másodfokú és felülvizsgálati eljárásban lerovandó illetékek alpjáról rendre az 1990. évi XCIII. törvény („Itv.”) 39. § (3) bek. b), c) és d) pontjai, a mértékéről rendre az Itv. 42.§ (1) bek. a), 46.§ (1) bek. és 50.§ (1) bek. rendelkeznek. Ez alapján az első, másodfokú és felülvizsgálati illeték egy, a (Fővárosi) Törvényszéken induló, határozatlan pertárgyértékű perben rendre 36.000,-Ft., 48.000,-Ft és 70.000,-Ft.
222. A fenti összegekhez képest a Törvény 8.§ (7) bek.-e, 13.§ (2) bek.-e és 15.§ (2) bek.-e rendelkezik a 6.§ szerinti polgári per első, másodfokú és felülvizsgálati illetékéről, amely rendre 1.500.000,-Ft, 2.500.000,-Ft és 3.500.000,-Ft (amely összegek megegyeznek a bármely polgári peres eljárásban megállapítható legmagasabb illeték-összegekkel). Az illeték jogintézményének rendeltetése az, hogy a perre az állam által fordítandó erőforrások fedezetét részben biztosítsa. A Törvény alapján induló perek nem minősülnek kiemelt pertárgyértékű pernek, a jelen beadványban másutt részletezett – alaptörvény-ellenes eredménnyel járó – szabályok miatt rendkívül rövid idő alatt lezajlanak, így a bírósági erőforrásokat csak rövid időre kötik le, és a szintén rendkívül szűkre szabott vizsgálat köre miatt viszonylag egyszerű megítélésűek (szintén alaptörvény-ellenes módon). Mindezek alapján megállapítható, hogy a Törvény alapján lefolytatandó perek esteében semmi nem indokolja, hogy a „legdrágább” perekkel megegyező összegű, maximális illetékteherrel járjon megindításuk. A határozatlan pertárgyértékű perek köréből történő – implicit, konkrét jogszabályi rendelkezéssel nem nevesített – kiemelésük és rendkívül magas illetékkel sújtásuk nem egyeztethető össze a peres illetékek fentiek szerinti társadalmi rendeltetésével, kizárólag a Törvény személyi hatálya alá tartozó potenciális felperesek perindítástól való elrettentése, és így a törvényi vélelem – a szabályok keretei között amúgy is irreális – megdöntésétől való tartózkodás elérése a célja a kiemelésnek. Mindez azonban a jogállamiság követelményéből levezetett joggal való visszaélés tilalmába ütközik.

B) 2/2014. PJE 2. pont – Alaptörvény B) cikk (1) bek, C) cikk (1) bek. jogállamiság, hatalmi ágak megosztásának elve

223. A 2/2014. PJE 2. pontja az Alaptörvénybe ütközik, mivel „túllépi a jogértelmezés kereteit, tartalmilag új normát alkot. A jogértelmezés alapszabálya, hogy az csak a jogszabály tartalmának feltárását célozhatja, nem vezethet a jogszabály tartalmának módosításával, a jelen esetben a Be. 56. § (3) bekezdésének kiegészítésével új szabály meghatározására. [41/1993. (VI. 30.) AB határozat, ABH 1993, 292, 294.] Ez sérti a hatalmi ágak megosztásának elvét.” [42/2005. (XI. 14.) AB határozat]. Azzal, hogy a 12/2014. PJE 2. pontja a transzparencia elvét rendeli alkalmazni a megalkotása előtti minden fogyasztói kölcsönszerződésre, ideértve a 2009/máj/22. előtt született szerződéseket is, valamint felülírva a szerződések megkötésekor hatályos kógens jogszabályi környezetet, a 275/2010. Korm. rend. és a Hpt. kógens előírásaival összhangban álló szerződéseket – a Ptk. 209. § (6) bek. ellenére – tisztességtelennek minősíti, a Ptk. 209. § (6) bek-ét módosítva, az ebben foglalt jogszabályi rendelkezés alól kivételt képezve jogot alkot.

⁶³ v.ö. 5/2013. PJE 2/b. pontja analógia útján

224. A jogegységi határozat rangjára, a bíróságokat kötelező jogforrási szintjére emelt kritériumok összességükben olyan új jogpolitikai célt szolgálnak, amely a Ptk. 209.-209/D. §-ain, az ezeket háttérjogszabályként a fogyasztói kölcsönszerződések vonatkozásában tartalommal kitöltő Hpt. és az említett kormányrendelet tételes szabályain messze túlmegy. Amíg e jogszabályok az okok-körülmények meghatározásának kontextusában állítanak a Ptk. alapján tisztességeségi követelményt, a PJE 2. pontja, és az erre alapozó Törvény 4.§ (1) bekezdése a kölcsönvevő fogyasztó számára annak biztosítását kívánja meg, hogy a fogyasztó „megfelelően” fel tudja mérni kötelezettségvállalása mechanizmusát, és annak lehetséges mértékét, terheinek lehetséges alakulását. Azt, hogy mi tekintendő „megfelelőnek”, a bírósági gyakorlat el tudná esetről esetre dönteni. A PJE azonban erre nem ad lehetőséget, hanem a hét kritérium megfogalmazásával jogalkotást végezve tételesen meghatározza a „megfelelőség” tartalmát. A hét kritérium azt a követelményt fogalmazza meg, hogy a fogyasztónak fel kell tudnia mérni, hogy a kikötés alapján a lehetséges szerződésmódosítás milyen hatással van a kamatok, költségek, díjak mértéke alakulásának mértékére. Ilyen követelményt sem a Ptk., sem a Hpt., sem a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet nem tartalmaz – jó jogpolitikai és gazdaságpolitikai okkal, ugyanis a hatások és a mértékek, a kötelezettségvállalási mechanizmus megértése és alkalmazása olyan bonyolult közgazdasági és pénzügytani szakismereteket feltételező feladat, amelyet speciálisan az említett jogszabályok betartásának közigazgatási ellenőrzése rendelt hatóság (korábban PSZÁF, ma MNB) végez. Nem a fogyasztótól lehet tehát elvárni a hatás és a mérték felmérését, hanem az őt védő szak-hatóságtól, amely ezt a feladatot az említett jogszabályok alapján egyébként ma is végzi. A fogyasztó beemelése a hatás és mérték pontos megítélésébe korábban érthetően nem alkalmazott gazdaságpolitikai és jogpolitikai szempont, mert irreális követelmény teljesítését: csak a megfelelően felkészült, szakapparátussal rendelkező szakhatóságtól elvárható tevékenységet, elemzést tételez fel. A PJE és a Törvény tehát *teljesen új gazdaságpolitikai és jogpolitikai koncepciót* alapul véve messze túlmegy a hatályos jogszabályok alapjául szolgáló gazdaság- és jogpolitikai szabályozási koncepción, az új koncepció kodifikálásával új szabályokat állapít meg, vagyis jogalkotást végez.
225. A 2/2014. PJE a fogyasztói kölcsönszerződésekben lehetséges egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kógens jogszabályi rendelkezéseket – a Hpt. és a 275/2010.Korm. rend korábban bemutatott rendelkezéseit – figyelmen kívül hagyva, a szerződéses kikötések tisztességtelenségére vonatkozó, a kógens szabályokkal összhangban lévő kikötésekre nem is alkalmazható szabályainak „értelmezésével” az értelmezés fogalmi körét jelentősen meghaladó kiegészítést fogalmazza meg, amikor hét új, a jogszabályokban megjelenőknél túl további konjunktív kritériumokat fogalmaz meg az egyoldalú szerződésmódosítással kapcsolatos kikötés tisztességtelenségére vonatkozóan [átvéve a 2/2012 (XII.10.) PK vélemény kritériumait], valamint az árfolyamrésre vonatkozó rendelkezéseket tisztességtelenként minősíti eddig ismeretlen (és hibás) ok alapján ezáltal az Alaptörvény B) cikk. (1) bek-ét és C) cikk (1) bek-ét súlyosan sértve jogot alkot.

C) Bírói függetlenség sérelme

226. Azáltal, hogy a Törvény 6. alcíme szerint per kereteit és tartalmát adó, az Alaptörvény 26. cikke szerint az eljáró bíróság ítélkezési tevékenységének kereteit egyedül megszabó Törvényt a Törvény 6. alcíme szerinti per alperese, a közjogi értelemben vett és eljáró Magyar Állam alkotta meg, mint jogalkotó, a perben eljáró bíró bírói függetlenségétől megfosztatik, hiszen a perben döntést kizárólag az alperes Magyar Állam által szabott kereteken belül hozhat. A keretek pedig a jelen beadványban kifejtettek szerint a felperesként eljáró indítványozók (és bárki más) részére teljesíthetetlen feltételek teljesítése esetén teszik lehetővé a felperesnek kedvező ítélet meghozatalát. Mindezek alapján a Törvény 6. alcíme szerinti perben – a Törvény 4.§-a és 6.§-a alkalmazásával – az eljáró bíró a jogalkotó által kialakított, egyértelműen az alperesnek kedvező jogszabályi keretek között kizárólag a jogalkotó és egyben alperesi színekben megjelenő Magyar Állam javára tud csak ítéletet hozni, így az Alaptörvény 26. cikk

(1) bek-ében rögzített bírói függetlenség követelménye, ezen keresztül pedig a jogállamiság részét képező hatalmi ágak különválasztásának követelménye sérül.

227. Sérül a bírói függetlenség a Törvény 11. § (1) bek-ének normatartalma miatt is, amelyet az élő joggá vált értelmezés fényében kell vizsgálni. E körben hivatkozunk a jelen alkotmányjogi panasz 163-167. pontjaiban előadottakra.
228. Azáltal továbbá, hogy a Törvény szerinti perben eljáró bíró a jelen beadványban fentebb írtak szerint érdemi döntés hozatalára a perjogi szabályok miatt nem képes, szintén sérül az Alaptörvény 26. cikk (1) bek.-e, azaz a bírói függetlenség, ennek részeként a szakmai függetlenség. A bíró ugyanis nem kap lehetőséget arra, hogy pusztán a törvényeknek alávetve, mindentől függetlenül ítélhesse meg az előtte lévő polgári jogvita érdemét, a rendelkezésére álló szűkös idő és az ügyek számossága miatt tőle valódi érdemi ítélet hozatala nem várható, abban akadályozott.
229. A fentieken túl a bírói függetlenség követelményét sértik a Törvény 1. § (6)-(7) bek-ei is, e körben hivatkozunk a jelen panasz 135. pontjában írtakra.

D) Alapvető jogok sérelme

230. Az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatát⁶⁴ alaptörvényi szintre emelő Alaptörvény I. cikk (4) bek-e értelmében a törvény alapján létrehozott jogalanyok számára is biztosítottak azok az alapvető jogok, amelyek természetüknél fogva nem csak az emberre vonatkoznak. Mindezek alapján a Törvény hatálya alá tartozó pénzügyi intézmények alábbiakban nevesített alapjogainak Törvény által okozott sérelme és az emiatti alaptörvény-ellenesség fennállása is megállapítható, az alábbiak szerint.

a) *Törvény 6. § (5) bek., 8.§ (5) bek., 10.§ – Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bek., a tisztességes eljáráshoz való jog sérelme*

231. A tisztességes eljárás követelménye a polgári eljárásban több alelvben testesül meg. Egyike ezeknek az EJEB és az Alkotmánybíróság irányadó gyakorlatából is megállapíthatóan a fegyverek egyenlősége, amelynek értelmében a polgári eljárásban mindkét félnek (ill. egyéb peres résztvevőnek) összeegyeztethető, azaz nagyságrendileg azonos súlyú és hatású jogokat és lehetőségeket kell biztosítani az eljárás során [v.ö.: 15/2002. (III.29.) AB határozat, ABH 2002. 118, valamint 6/1998. (III.11.) AB határozat⁶⁵]. A tisztességes eljáráshoz való alapjog körében értékelendő és vizsgálandó az érdemi bizonyítás lehetősége is: *„jelen esetben nem a bizonyítás teher elosztása jelenti az alkotmányossági problémát, hanem az, hogy az eljárás lefolytatását meghatározó rendelkezések az érintetteket elzárják az érdemi, a tisztességes eljárás követelményének megfelelő bizonyítás lehetőségétől. Az igazságos és nyilvános tárgyaláson eljáró, pártatlan bírósághoz való jog hiánya ellentétes az Alkotmány 57.§ (1) bekezdésével.”* (19/2009. (II.25.) AB határozat, ABH 2009. 156-157.]
232. A tisztességes eljárás elvének az alkotmánybírósági gyakorlat szerint tehát polgári eljárásokban is érvényre kell jutnia. A tisztességes eljárás, a „*fair trial*” alapvető követelménye a tényleges bírósághoz fordulás joga éppúgy, mint a bírósági eljárás során a „fegyverek egyenlőségének elve” és a tényleges bizonyítás lehetőségének követelménye. Jelen alkotmányjogi panaszban

⁶⁴ 21/1990. (X. 4.) AB határozat, 7/1991. (II. 28.) AB határozat, 28/1991. (VI. 3.) AB határozat

⁶⁵ „A tisztességes eljárásnak az egyezmény- és alkotmányszövegekben nem nevesített, de általánosan és nem vitatottan elismert eleme a »fegyverek egyenlősége«, amely a büntetőeljáráshoz azt biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson. A fegyverek egyenlősége nem minden esetben jelenti a vád és a védelem jogosítványainak teljes azonosságát, de mindenképpen megköveteli, hogy a védelem a váddal összeegyeztethető súlyú jogosítványokkal rendelkezzen.”

korábban bemutatottak szerint a pénzügyi intézmény a Törvény 4.§-ban felállított törvényi vélelemmel szemben *pro forma* ugyan igénybe veheti a bírósági utat, azonban a Törvény által lefolytatandó eljárás a tényleges bírósághoz fordulás jogát nem biztosítja a számára (materiális bírósághoz fordulás hiánya).

233. A fegyverek egyenlőségének követelménye körében az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a tisztességes eljáráshoz való jog alapjogi minőségéből következik, hogy a fegyverek egyenlőségének elvének érvényesülését fogyasztói szerződések esetében is biztosítani kell. A Törvény hatálya alá tartozó kölcsönszerződések fogyasztói minősége a tisztességes eljárás és a fegyverek egyenlőségének követelménye alól nem mentesíti a törvényalkotót.
234. A Törvény 8.§-a deviza alapú kölcsönszerződések esetében 30 napot enged a 6.§ szerinti per megindítására (anyagi jogi határidő). Figyelemmel a Törvény 10.§ (3) bek-ére a felperesnek legkésőbb az első tárgyalásra elő kell készítenie minden olyan bizonyítékot, amelyet esetleg a keresetlevélhez nem csatolt. Tekintettel arra, hogy a tárgyalást legkésőbb a keresetlevél beérkezésétől számított 8 napon belülre kitűzik⁶⁶, az alperes érdemi ellenkérelmének előterjesztése a Törvény a határidőt nem szab, a Pp. 138-139.§-a szerint a felperes az alperes érdemi ellenkérelmét várhatóan az első tárgyaláson fogja kézhez kapni, amelyen arra felkészülési idő biztosítása nélkül a tárgyaláson kell nyilatkoznia, így az alperesi érdemi ellenkérelemmel szemben tényleges és hatékony védekezési lehetőség nem kerül a felperes számára biztosításra. Releváns, hogy figyelemmel arra, hogy a felperes a per megindításának hiányában automatikusan elismeri az egyoldalú szerződésmódosítás jogát kikötő szerződéses rendelkezéseinek tisztességtelenségét⁶⁷, a felperesi és az alperesi pozíció a „védekező szerepet” illetően csupán *pro forma* különböztethető meg egymástól, ténylegesen nem. Szintén releváns, hogy az érdemi ellenkérelem az alperes felperesi keresetre adott első nyilatkozata. A felperesnek az érdemi ellenkérelem megismerésére rendelkezésre álló rendkívül rövid, a tárgyaláson a bíró diszkrecionális, pervezetési jogkörében engedett idővel szemben az alperesnek a felperesi kereset megismerésére a Törvény 10.§ (1) bek.-e szerint legalább 3 napos határidő biztosítandó.
235. Az egyenlő felkészülési idő biztosításának hiánya sérti a fegyverek egyenlőségének elvét. E körben az Alkotmánybíróság korábbi határozatában rögzítette, hogy a fegyverek egyenlőségének érvényesülésének feltétele, hogy „*az ügyben releváns adatokat a vád, illetve a terhelt és a védő ugyanolyan teljességben és mélységben ismerhessék meg. Itt érintkezik a fair trial elve a védelemhez való jog hatékonyságának és a védelemre való felkészülés kellő idejének és eszközének követelményével.*” (6/1998. (III.11.) AB határozat).
236. A Törvény nem nevesít olyan alapjogot vagy alkotmányos érdeket, amely a tisztességes eljáráshoz való jog – azonos felkészülési idő, releváns adatok tényleges megismerése, bizonyítás korlátozottsága – fenti korlátozását indokoltá tenné. A megfelelő felkészülési idő és az iratok megismeréséhez a peres felek részére biztosított azonos idő garanciájának hiánya, valamint a bizonyítás korlátozottsága nem indokolható a 2/2014. évi PJE határozatban foglalt elvek érvényre juttatásával (szükségtelen és aránytalan korlátozás) és a *clausula rebus sic stantibus* elv alkalmazásának állított és ehelyütt is vitatott szükségességével pedig nem áll arányban, figyelemmel arra, hogy a Törvény hatálya alá tartozó szerződések akár 10 éve is hatályban lehetnek, és az érvényességük kérdésében indított perek a Törvény 16.§-a szerint felfüggesztésre kerültek (aránytalan korlátozás).
237. A fentieken túl a Törvény 7.§ (7) bek. g) és h) pontja szintén sérti a fegyverek egyenlőségének elvét, és a peres felek részére nem biztosít azonos (összemérhető) súlyú eljárásjogi jogosítványokat. A Törvény 7.§ (7) bek. g) pontja bírósági meghagyás alkalmazását nem teszi lehetővé a perben. A bírósági meghagyás intézménye azt a célt szolgálja, hogy amennyiben az

⁶⁶ Törvény 10. § (2) bek

⁶⁷ Id. Törvény 4. § (2) bek.

alperes az első tárgyalást elmulasztja és írásbeli védekezést sem terjeszt elő, a felperes kérelmére ezen mulasztás szankciójaként a bíróság az alperest a keresetlevélben foglaltak szerint kötelezi és az okozott perköltségben marasztalja. A bírósági meghagyással szemben az alperes jogorvoslattal, ellentmondással élhet [Pp. 136.§ (2) bek., 136/A. § (1) bek.]. A Törvény 7.§ (7) bek. g) pontja az alperesi mulasztás ezen szankciójának bíróság általi alkalmazásának lehetőségét kizárja. A fentiekkel szemben azonban a felperes eljárásbani mulasztását a Törvény erősen szankcionálja az alábbiak szerint. A Törvény 7.§ (1) bek.-e szerint a perben a Pp. szabályait a Törvényben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. A Pp. 136.§ (1) bek. szerint ha az első tárgyalást a felperes mulasztja el és nem kérte a tárgyalás távollétében történő megtartását a bíróság a pert megszünteti. A Törvény 8.§-a a felperesnek 30 napos jogvesztő határidőt enged a per megindítására – a keresetlevél benyújtására. a Törvény 10.§ (3) bek.-e szerint a felperesnek legkésőbb az első tárgyalásra elő kell készítenie minden olyan bizonyítékot, amelyet esetleg a keresetleveléhez nem csatolt. A Törvény 7.§ (7) bek. h) pontja szerint a felperesi keresetlevél hiányainak pótlására hiánypótlás nem adható ki. A Törvény a felperes részére az általános szabályoktól eltérő jóval szigorúbb határidőket szab a hiánypótlás lehetőségének kizárása mellett, azzal hogy az első tárgyalás elmulasztását a felperes esetében a Pp. szabályainak felhívásával a per kötelező, általános szabályok szerinti megszüntetésével szankcionálja.

238. Összefoglalva, az alperesi perbeni mulasztás Pp. szerinti szankciójának alkalmazását kizárja a Törvény, azonban a felperesi mulasztást kiemelten erősen, a per megszüntetésével szankcionálja, ezzel az alperest jelentősen kedvezőbb eljárásjogi helyzetbe hozva sérti a fegyverek egyenlőségének elvét.
239. Sérül továbbá a tisztességes eljáráshoz való jog a bizonyítékok felhasználhatóságának indokolatlan korlátozásán keresztül is.
240. A Törvény eljárási szabályai korlátozzák a releváns bizonyítás lehetőségét is, ezáltal is sértve a tisztességes eljáráshoz való jogot. A perben igazságügyi szakértő kirendelésére sincsen lehetőség, az érdemi szakértői bizonyítás lefolytatására az eljárási szabályok valójában nem adnak lehetőséget (noha azt explicit módon nem zárják ki), így korlátozzák a bizonyítást. A bizonyítás és az igénybe vehető bizonyítékok köre ill. felajánlásukra rendelkezésre álló idő rendkívüli szűk, indokoltság nélkül korlátozza a felek (értelemszerűen különösen a felperes) perbeni lehetőségeit. A Törvény úgy telepít az indítványozókra, mint felperesekre bizonyítási kötelezettséget, hogy az eljárási szabályok elzárják őket a hatékony bizonyítási eszközök igénybevételeitől. Alaptörvény-ellenes alapjog-korlátozást valósít meg a szabályozás azzal, hogy általános érvénnyel korlátozza a vélelem megdöntésére alkalmas bizonyítási eszközök igénybevételeit. [v.ö. 15/2002. (III. 29.) AB határozat]
241. A Törvény 8.§ (5) bek-ének utolsó mondatának utolsó fordulata szerint „[a] keresetlevélhez továbbá elektronikus adathordozót kell csatolni, amely tartalmazza a keresetlevélnek és mellékleteinek informatikai eszköz alkalmazásával megszerkesztett változatát”. Azzal, hogy a Törvény olyan bizonyítékokat enged a kötelezően csatolandó adathordozóra felhelyezni, és így a keresetlevél mellékleteként bizonyítékként csatolni, amelyek informatikai eszköz alkalmazásával szerkeszthetők (annak ellenére, hogy a Törvény szövege nem szerkeszthetőségről, hanem megszerkesztettségről szól), elzárja a felpereseket (pl. indítványozókat) attól, hogy olyan iratokat csatoljanak bizonyítékként, amelyet kizárólag képként tudnak bescannelni, mivel nem áll rendelkezésükre szerkeszthető formában, Tipikusan ilyenek a Magyar Állam indítványozók felügyeletére jogosult szervének (PSZÁF, ill. MNB) határozatai, vagy a bizonyítékként csatolni kívánt egyedi bírói döntéseke, amelyeket az indítványozó felperesek értelemszerűen nem kaptak meg a döntéshozótól szerkeszthető formában, kizárólag kinyomtatva, aláírt változatban, amelynek szerkeszthetővé tételére nem képes⁶⁸. E rendelkezéssel, illetve annak az élő jogban megjelenő jogalkotói gyakorlatával a

⁶⁸ Itt rögzítem, hogy pl. egy egyedi bírói döntés begépelés útján szerzett szerkeszthető verziója nem bír olyan bizonyító erővel, mint a hiv. bírói pecsét másolatát is tartalmazó irat.

felperesként eljáró indítványozók el voltak zárva bizonyos, rendelkezésükre álló dokumentumok bizonyítási eszközként való felhasználástól, ezáltal a tisztességes eljáráshoz való jogukban korlátozva vannak. Releváns, hogy az alperesre nézve semmilyen megkötést nem tartalmaz a Törvény a csatolható bizonyítékok vonatkozásában, így a fegyverek egyenlőségének követelménye is sérül.

242. A Törvény nem nevesít olyan alapjogot vagy alkotmányos érdeket, amely a tisztességes eljáráshoz való jog – ennek részeként a fegyverek egyenlőségének elve - 7.§ (7) bek. g) és h) pontjával ill. 8.§ (5) bek. hiv. fordulatával megvalósuló korlátozását indokoltta tenné. A 22. pontban foglaltakkal egyezően sem a 2/2014. évi PJE határozatban foglalt elvek érvényre juttatása sem a *clausula rebus sic stantibus* elv alkalmazása nem indokolja. Az alapjogi korlátozás a fentiekre figyelemmel szükségtelen és aránytalan, következésképpen alaptörvényellenes.

b) Törvény 16. § - Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bek, jogorvoslathoz való jog sérelme

243. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bek-e értelmében mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. Ez a jog szintén az Alaptörvényben biztosított alkotmányos alapjog, és mint ilyen, a lényege törvénnyel sem, lényegén túl pedig kizárólag törvénnyel korlátozható a szükségesség és arányossági teszt alkalmazása keretei között.
244. „A jogorvoslathoz való jog immanens tartalma az érdemi [ügydöntő, az (elítelt) helyzetét, jogait lényegesen befolyásoló] határozatok tekintetében a más szervhez vagy a magasabb fórumhoz fordulás lehetősége (ABH 1992, 27, 31.). (...) A jogorvoslat másik fogalmi eleme az, hogy a döntés jogot vagy jogos érdeket sért. (...) Ez egyrészt a kifogásolhatóságot jelenti: a jogorvoslat igénybevételének nem előfeltétele a tényleges sérelem igazolása, elég erre hivatkozni. Ahhoz van joga a személynek, hogy állítsa a döntés jogos érdeket vagy jogot sértő voltát. (...) Ahhoz, hogy valamely jogorvoslati forma funkcióját alkotmányosan láthassa el, az érintetteknek meghatározott, feltételekhez kötött alanyi joggal kell rendelkezniük arra, hogy az általuk állított jogsérelmet a jogorvoslati fórum érdemben és rájuk kiható hatállyal bírálja el (ABH 1992, 59, 64.). (...) A jogorvoslati fórumnak döntési helyzetben kell lennie. A formális és a jogi szabályozás miatt eleve kilátástalan jogorvoslat nem kielégítő (ABH 1991, 408, 411.)”⁶⁹
245. A Törvény 7.§ (5) bek-e rendelkezik a Törvény 6.§-a szerinti perben alkalmazandó, a Pp. szabályaihoz képest speciális kézbesítési szabályokról. Röviden összefoglalva, a kézbesítést végző bírósági alkalmazott feljegyzést készít a kézbesítés során történt eseményekről, ideértve a sikertelen kézbesítést és azt is, ha a sikertelenség (állított) oka a célszemély jelen nem léte vagy átvétel-megtagadása. Az ismételt kézbesítésre az első kísérletet követő egy órán belül kell sort keríteni. Mindezek alapján a bírósági kézbesítő feljegyzése az egyetlen okirat, amely a sikertelen kézbesítés sikertelenségének okát igazolja, ily módon nem bizonyított, hogy a tudomásszerzés lehetősége minden kétséget kizáróan fennállt az egyes, a kézbesítő által dokumentált helyzetekben. A kézbesítési vélelem megdöntésének a Törvény 7.§ (5) bek. szerint azonban nincsen helye. A kézbesítési vélelem beállta a felperes – és az alperes – jogait és helyzetét értelemszerűen érdemben befolyásolja, hiszen a pl. keresetlevél, idéző végzés⁷⁰ vagy ítélet kézbesítéséhez fűződő joghatások a vélelem beálltával bekövetkeznek, jogorvoslat hiányában megváltoztathatatlanul. Amennyiben azonban a kézbesítési vélelem beálltának hibás (meglapozatlan, törvénysértő, célszerűtlen) volta esetén egy hibás hatósági (bírósági) aktus okoz a peres fél (felek) helyzetében érdemi változást, az ilyen döntés elleni jogorvoslati jog kizárása a jogorvoslathoz való jog korlátozását jelenti.

⁶⁹ 22/1995. (III. 31.) AB határozat, kiemelések tőlem

⁷⁰ Az idéző végzés a felperes vonatkozásában alkotmányjogi értelemben „eljárást kezdő irat”-nak minősül [ö. 46/2003 (X. 16.) AB határozat]

246. A Törvény (és a hiv. szakasz beiktatását kezdeményező módosító javaslatához fűzött indoklás, amely a jogalkotó akaratára hivatalos indoklás hiányában rávilágíthatna) nem nevesít olyan alapjogot vagy alkotmányos érdeket, amely a jogorvoslati jognak a fentiek szerinti korlátozását indokoltta tenné. „*Alkotmányellenességhez vezethet, ha a jogi szabályozás egyoldalúan biztosít elsőbbséget akár a hatékonyság, akár a címzettek jogai érvényesülése követelményének.*”⁷¹ A pergazdaságossági – pergyorsasági – indokok önmagukban nem lehetnek alapjog-korlátozás okai, lévén ezek nem minősülnek olyan alapjognak, vagy alkotmányos érdeknek, amelyek az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bek-ben rögzített alkotmányos alapjog korlátozását szükségessé tennék. Az alapjogi korlátozás a fentiekre figyelemmel szükségtelen és emiatt alaptörvény-ellenes, az arányosság vizsgálatára a szükségesség hiánya miatt nincsen szükség.
247. A Törvény 13.§ (1) bek-e rendkívül széles spektrumú kereseti kérelmet elbíráló elsőfokú ítélet elleni fellebbezés benyújtására a határozat közlésétől mindössze 8 napot enged a fellebbező félnek. A fellebbezés elbírálására a másodfokú bíróságnak 30 napja van [Törvény 13.§ (4) bek.]. Ugyanígy a felülvizsgálati kérelem benyújtására a határozat közlésétől 8 nap áll nyitva, az elbírálásra pedig 30 napja van a Kúriának. [Törvény 15.§ (1) és (4) bek.] A fenti határidők különösen annak fényében kiáltóan rövidek, hogy a Törvény 7.§-a alapján a 6.§ szerinti perben általános háttérszabályként alkalmazandó Pp. szabályai szerint pl. a keresetet idézés kibocsátása nélkül elutasító végzés ellen az általános határidőben, 15 napon belül lenne helye fellebbezésnek, holott az érdemi döntés elleni jogorvoslati kérelem kimunkálása nyilvánvalóan jóval időigényesebb, mint a permegszüntető végzés elleni fellebbezés.
248. „*A formális és a jogi szabályozás miatt eleve kilátástalan jogorvoslat nem kielégítő (ABH 1991, 408, 411.)*”⁷². A fenti rövid határidő alatt részletesen nem kimunkálható jogorvoslati kérelmek alapján a bíróság rendelkezésére álló rendkívül rövid elbírálási idővel együttesen – figyelemmel a Törvény alapján indítandó peres ügyek számosságára és a kizárólagos hatáskör és illetékesség egy bíróságra telepítésére – kizárja az érdemi jogorvoslat biztosítását, eleve kilátástalan, a Törvény 13. és 14.§-a szerinti rendelkezés-halmaz pusztán formai jogorvoslatra ad csak lehetőséget.
249. Nincsen azonban indoka a jogorvoslati joghoz való jog illetően korlátozásának, semmilyen – Törvényben vagy máshol – nevesített, a korlátozás szükségességét indokoló alkotmányos alapjog vagy érték nem lehet fel, amelynek védelmében a Törvény szerinti jogkorlátozás szükségessége igazolható lenne. A szükségesség hiányában az arányosság vizsgálata kizárta, az alaptörvény-ellenesség megállapítható.

c) Törvény 4. §, 2/2014. PJE 2. pont - Alaptörvény XIII. cikk (1) bek., tulajdonhoz való jog sérelme

250. Az Alaptörvény XIII. cikk (1)-(2) bek.-e szerint: „*Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár. Tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet.*” A tulajdonhoz való jog alapvető jog, az Alaptörvény I. cikk (3) bek.-e alapján lényeges tartalmát tekintve még törvényhozási úton is korlátozhatatlan. Az alapjogi védelem az alkotmánybírósági gyakorlat szerint kiterjed a már megszerzett tulajdonra és a tulajdonszerzés fennálló jogcímére is [36/1998. (IX.16.) AB határozat]. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint „[a] szolgáltatásokat és a hozzájuk fűződő várományokat nem lehet sem alkotmányosan megfelelő indok nélkül, sem pedig egyik napról a másikra lényegesen megváltoztatni. (...) A várományok annál nagyobb védelmet élveznek, minél közelebb állnak a »beteljesedéshez«, vagyis a szolgáltatásra való alanyi jog megnyíltához. (...) A várományok és szolgáltatások védelme attól függően is erősebb, hogy áll-e velük szemben a jogosultnak saját

⁷¹ 46/2003. (X. 16.) AB határozat

⁷² 22/1995. (III. 31.) AB határozat, kiemelések tőlem

anyagi szolgáltatása is." [43/1995 (VI. 30. AB határozat]. Alkotmányjogi értelemben tulajdonjognak minősül a hatósági engedély alapján rendszeres jövedelemszerzés érdekében végzett rendszeres tevékenység is⁷³.

251. A Törvény 4.§ (1) - (2) bek.-e a 2/2014. PJE-re alapozott megdönthető törvényi vélelemben rögzíti, hogy mindazok a Törvény szerint definiált fogyasztói kölcsönszerződések részét képező általános szerződési feltételek, ill. egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételek, amelyek egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést tesznek lehetővé, tisztességtelennek tekintendők. A 2/2014. PJE 2. pontja szerint az **egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses rendelkezés akkor tisztességtelen, ha az nem felel meg a 2/2012. PK. Vélemény 6. pontjában lefektetett elveknek. A hiv. PK Vélemény 3. pontja szerint a folyósításkor a pénzügyi intézmény által meghatározott vételi, a törlesztésekkor pedig az eladási árfolyamok (különnemű árfolyamok) alkalmazása tisztességtelen.**
252. A Törvény hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések tárgya a Hpt. 3.§ (1) bek. b) és c) pontja szerinti pénzkölcsön illetve pénzügyi lízing nyújtása (együtt kölcsönszerződések a Törvény alkalmazásában), mint vállalkozási tevékenység meghatározott pénzösszeg rendelkezésre bocsátását jelenti kamat ellenében [Ptk. 523.§ (1) bek., 232.§ (1) bek.]. Ezen jogalkotó által biztosított tevékenységet a pénzügyi intézmények a Hpt. 3.§ (3) bek.-e szerinti hatósági engedély alapján végezték. Mindezek alapján önmagában a régi Hpt. keretei között, hatósági engedély alapján üzletszerűen végzett kölcsönnyújtási tevékenység alkotmányjogi értelemben vett tulajdonjognak minősül⁷⁴, amelynek korlátozása csak közérdekből, arányosan történhet. Releváns e körben, hogy a kölcsönszerződések megkötésekor hatályos jogszabályi környezet megengedte a pénzügyi intézmények számára a kölcsönszerződések egyoldalú módosítását, ill. az árfolyamrész alkalmazását, így a hatósági engedély alapján gyakorolt, alkotmányjogi értelemben vett, védendő tulajdonnak minősülő kölcsönnyújtási tevékenység az egyoldalú szerződésmódosítás jogát és az árfolyamrész alkalmazását kifejezetten magában foglalja.
253. A jelen beadványban bemutatott jogszabályi környezet az egyoldalú kamatemelés lehetőségének kikötését lehetővé tette a pénzügyi intézmény számára a Törvénytől eltérő feltételek mellett. A fogyasztói kölcsönszerződéseknek a Törvény 4.§ (1) - (2) bek.-e által utólagosan tisztességtelennek minősített kikötései révén az elmúlt cca. 10 évben a pénzügyi intézmény részben tényleges tulajdonjogot szerzett a befolyt pénzösszeg felett, részben pedig a Törvény hatálybalépését megelőző jogszabályi környezet feltételei szerint a pénzügyi intézmények jogosultságot szereztek ezen összegek követelésére (tulajdonjogi váromány). A Törvény által bevezetett változás a korábbi jogszabályi környezettel szemben olyan jelentős változás, amely a pénzügyi intézmények működését, szerzett jogait, várományait érinti és korábbi hosszú távú döntéseire is kihatással van. A Törvény 3.§ és 4.§ -a azzal jár, hogy a kölcsönadó pénzügyi intézmény nem rendelkezhet azzal pénzösszeggel, amit a kölcsönszerződés alapján – a hatályos jogszabályi rendelkezések szerint – beszédhetett volna.
254. Ugyanígy engedélyezett volt az árfolyamrész alkalmazása a deviza alapú kölcsönszerződések vonatkozásában a jogszabályi keretek között. Ennek ismeretében, ezzel kalkulálva kötötték meg indítványozók kölcsönszerződéseiket. A PJE 3.pontja és a Törvény 3. §-a azonban mintegy „kétszeresen” alkotmányellenes, mivel a hitelt nyújtó oldalán a jogszabályok betartásával, vagyis jogkövető üzleti magatartásával megszerzett tulajdonában: vagyonában csökkenés következik be jogszabályi rendelkezés alkalmazása folytán. A vagyonban beálló veszteség jogszabállyal történő okozása anélkül, hogy ennek bármilyen alkotmányos magyarázata lenne, sérti a *tulajdonhoz való jogot* (Alaptörvény XIII. cikk) anélkül, hogy ez a sérelem az ugyanazon rendelkezésben említett társadalmi felelősség-vállalással összefüggésbe hozható lenne. A tulajdonjog természetesen nem korlátozhatatlan, azonban korlátozásának alkotmányos indoka

⁷³ 40/1997. (VII. 1.) AB határozat

⁷⁴ v.ö. 40/1997. (VII. 1.) AB határozat

kell, hogy legyen. Ilyen lehet a közérdek, azonban erre sem a PJE, sem a Törvény nem utal, ezért a PJE 3. pontja a hozzáfűzött indokolással együtt, valamint a Törvény 3. §-a alkotmányellenes.

255. Az egyoldalú szerződésmódosítási rendelkezések tulajdonjog-korlátozó jellege vonatkozásában, az alkotmányjogi értelemben vett tulajdonjog korlátozása szempontjából releváns, hogy a jelenlegi jogszabályi környezet szerint a fogyasztói kölcsönszerződésekben alkalmazható kamatok két részből állnak: a pénzügyi intézmények által nem befolyásolható, nem változtatható, objektív körülmények miatt változó tényezőből (pl. BUBOR, LIBOR stb.), valamint az ún. margin-ból (felárból) áll, amely második elemet a kölcsönnyújtó nem változtathat⁷⁵. A fentiek okán a kölcsönnyújtó a Törvény hatálybalépésének időpontjában ténylegesen nem jogosult a kamatok egyoldalú emelésére. A Törvény 4.§, 6.§-ának és a 6. alcím szerinti szabályok szerinti per elvesztésének eredményeképpen a jogszabályi feltételek változásából eredő, nála keletkező hiányt a kölcsönnyújtó nem a kamatemeléssel megvalósult (és forrásköltségeinek fedezésére fordított) tulajdonszerzésének visszaszolgáltatásával, hanem egyéb saját forrásának (tulajdonának) elvonásával fogja megvalósítani.
256. Mindezekre figyelemmel a Törvény 3.§, 4.§ (1) - (2) bek.-e valamint a 2/2014. PJE 2.-3 pontja az egyoldalú szerződésmódosítás utólagos *quasi* megtiltásával és az árfolyamrés alkalmazásának utólagos megtiltásával a pénzügyi intézmények tulajdonhoz való alapjogát érinti, azt korlátozza. Az Alkotmánybíróság töretlen gyakorlata szerint a tulajdonhoz való jog, mint alapjog korlátozása kizárólag közérdekből történhet. A korlátozás alaptörvény-ellenességének vizsgálata során a közérdekre hivatkozás indokoltsága, illetve az vizsgálható, hogy a közérdekű korlátozás nem sért-e önmagában valamely más alapjogot [43/1995 (VI. 30. AB határozat, 64/1993 (XII.22.) AB határozat].
257. A fentiek körében releváns, hogy a Törvény a korlátozás alkotmányosságához szükséges közérdeket *pro forma* nem nevesít. A Törvény nem hivatalos, miniszteri indokolása szerint a Törvény célja a Kúria 2/2014. számú PJE határozatának – és a tisztességes Polgári Törvénykönyv szerinti fogalmának Kúria szerinti értelmezésének – az érvényre juttatása. „Annak érdekében, hogy ezek az elvek közvetlenül is érvényre jussanak, a törvényjavaslat (a továbbiakban: Javaslat) jogszabályi szintre emeli a Kúria jogegységi határozatában rögzített elveket.” Ennek érdekében a Törvény a fogyasztói kölcsönszerződések tömegét módosítja utólagosan, visszamenőleges hatállyal. A Törvény nem hivatalos, miniszteri indokolása a jogszabályi szerződésmódosítás lehetőségét a „*clausula rebus sic stantibus*” tételében jelöli meg. Ennek indokoltsága körében a 2008 után kibontakozó gazdasági válság fogyasztók tömegeire gyakorolt, ésszerűen előre nem látható és jelentős mértékű kedvezőtlen hatására hivatkozik.
258. A Törvény miniszteri indokolása által említett közérdek a tulajdonjog fentiek szerinti korlátozását nem indokolja és a korlátozással nem is arányos. A kölcsönvevők egy részénél jelentkező vagyoni hátrány – amely az egyes kölcsönvevők személyére lebontva nem jelentős összegű a felvett kölcsönök összegéhez képest – megfizetésére való képesség válság miatti csökkenése nem olyan társadalmi mértékű közérdek, amely igazolná a pénzügyi közvetítőrendszert a Törvény 3.§, 4.§, 6.§-ában és a 6. alcím alapján terhelő, rendszerszinten igen jelentős mértékű, így aránytalan tulajdonjog-korlátozást.
259. A fentieken túl a Törvény nem hivatalos indokolása által is felhívott alkotmánybírósági gyakorlat szerint [8/2014. (III.20.) számú AB határozat] a *clausula rebus sic stantibus* elvének alkalmazásakor a jogszabállyal történő szerződésmódosítás esetében is alkotmányos követelmény az érdekegyensúly megőrzése. „Az Alkotmánybíróság szerint az Abh.-ban kifejtett elvek nem azt jelentik, hogy a Ptk. válna alkotmányos mércévé a szerződésekbe való állami beavatkozás megítélésénél, hanem csak azt, hogy a jogbiztonság követelményei, a szerződéses

⁷⁵ v.ö. jelen beadvány I/A. fejezetében bemutatott jogszabályi környezet

szabadság, a megkötött szerződés teljesítésébe vetett bizalom akkor érvényesülnek, ha az egyedi szerződések bírói úton való módosítása feltételeitől a jogalkotó a szerződések tömegének módosításakor nem térhet el. A magánjogi tartós jogviszonyok jogszabállyal történő alakítására a *clausula rebus sic stantibus* tételének alkalmazásával kerülhet sor. A bírói szerződésmódosítás a magánfelek eltérő érdekeinek új egyensúlyba hozására alkalmas eszköz az eset összes körülményeinek mérlegelésével. A törvényi úton történő szerződésmódosításnak is, amennyire lehet, mindegyik fél méltányos érdekeit figyelembe kell vennie, vagyis az ilyen szerződésmódosításnak is érdekegyensúlyra kell törekednie a megváltozott körülmények mellett.” [8/2014. (III. 20.) AB határozat]. Az érdekegyensúly körében az Alkotmánybíróság 10/2001. (IV.12.) AB határozatában rögzítette, hogy a tulajdonhoz való jog alkotmányos védelme megköveteli, hogy a jogalkotó a gazdasági átalakulás során a jogintézményekhez kapcsolódó jogosultságokat és kötelezettségeket ne egyoldalúan, a jogalanyok egyik csoportjának terhére rendezze át.

260. A törvényalkotó a tulajdonhoz való jog korlátozásához szükséges érdekegyensúly biztosítását abban jelöli meg, hogy a szerződésmódosítást eredményező törvényi vételelemmel szemben a pénzügyi intézmények számára jogorvoslati lehetőséget és ezzel összefüggésben az ellenbizonyítás lehetőségét biztosítja. Az érdekegyensúly biztosítására sem az árfolyamrés, sem az egyoldalú szerződésmódosítás miatti jogszabályi szerződésmódosítás során nem kerül sor, mindkét esetben kizárólag a pénzügyi intézmények rovására, hátrányára módosulnak a szerződések.
261. A Törvény nem hivatalos indokolásával szemben a jogalkotó a formális jogorvoslati lehetőséget kizárólag az egyoldalú szerződésmódosítás körében biztosítja. Az egyoldalú szerződésmódosítás tisztességtelenné minősítésével történő jogalkotói szerződésmódosítás során a törvényalkotó által megjelölt bírósághoz fordulás joga azonban tényleges jogorvoslati lehetőséget nem biztosít a pénzügyi intézmények számára (bírósághoz fordulás jogának kiüresítése), ekként nem alkalmas a közérdekből való korlátozáshoz szükséges érdekegyensúly fenntartására.
262. A Törvény nem hivatalos indokolása a közérdekből való korlátozás indoka körében a 2008. után kibontakozó gazdasági válság fogyasztókra gyakorolt ésszerűen előre nem látható következményeinek enyhítésére hivatkozik. A Törvény időbeli hatálya ugyanakkor kiterjed a 2008.-at követően a Törvény hatálybalépéséig megkötött kölcsönszerződésekre is, ugyanakkor a gazdasági válságot követően felmerülő, a forrásköltségek megnövekedéséből eredő kockázat esetében a „ésszerűen elő nem látható” kitétel nem indokolt.
263. Mindezek mellett hivatkozom az Alkotmánybíróság a 36/1998 (IX. 16.) AB határozatára, amelyben kimondta, hogy a társadalmi változások, átalakulások terhének utólagos szétosztásával megvalósuló tulajdonjog korlátozásra nincs lehetőség. „Az új tulajdon védelmének teljessége azonban azt is jelenti, hogy nincs alkotmányos lehetőség a társadalmi átalakulás terhének utólagos vagy visszamenőleges szétosztására.”⁷⁶
264. A fentiekre figyelemmel a Törvény 3.§-a, 4. §-a, 6. §-a, 6. alcíme valamint a 2/2014. PJE 2.-3. pontja a pénzügyi intézmények alkotmányjogi értelemben vett tulajdonjogát (ideértve a megszerzett tulajdont és a várományt) alaptörvény-ellenesen korlátozza.

d) Törvény 3.§, 4. § - Alaptörvény M. cikk. és XII. cikk (1) bek., vállalkozáshoz való jog sérelme

265. Az Alaptörvény M) cikk (1) bek.-e szerint: „Magyarország gazdasága az értéketermelő munkán és a vállalkozás szabadságán alapszik.” A XII. cikk (1) bek.-e szerint „[m]indenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz.” A vállalkozás

⁷⁶ kiemelés tőlem

szabadsága és a vállalkozáshoz való jog alapvető jog, az Alaptörvény I. cikk (3) bek.-e alapján lényeges tartalmát tekintve még törvényhozási úton is korlátozhatatlan. „[B]árkinak Alkotmány biztosította joga a vállalkozás, azaz üzleti tevékenység kifejtése. A vállalkozás joga ugyanis egy bizonyos, a vállalkozások számára az állam által teremtett közgazdasági feltételrendszerbe való belépés lehetőségének biztosítását, más szóval a vállalkozóvá válás lehetőségének – esetenként szakmai szempontok által motivált feltételekhez kötött, korlátozott – biztosítását fogja át.” [63/2009 (VI.18.) AB határozat]. „A vállalkozás joga annyit jelent – de annyit alkotmányos követelményként feltétlenül –, hogy az állam ne akadályozza meg, ne tegye lehetetlenné a vállalkozóvá válást.” [63/2009 (VI.18.) AB határozat, 54/1993 (X.13.) AB határozat].

266. A 2/2014. PJE elveit törvényi szintre emelni kívánó Törvény 4.§ (1) - (2) bek.-e 'megdönthető' törvényi vélelemben rögzíti, hogy mindazok a Törvény szerint definiált fogyasztói kölcsönszerződések részét képező általános szerződési feltételek, ill. egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételek, amelyek az egyoldalú kamatemelést, költségemelést, díjemelést tesznek lehetővé, tisztességtelennek tekintendők. A 2/2014. PJE 2. pontja szerint az **egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződéses rendelkezés akkor tisztességtelen, ha az nem felel meg a 2/2012. PK. Vélemény 6. pontjában lefektetett elveknek. A hiv. PK Vélemény 3. pontja szerint a folyósításkor a pénzügyi intézmény által meghatározott vételi, a törlesztésekkor pedig az eladási árfolyamok (különnemű árfolyamok) alkalmazása tisztességtelen. A Törvény 3.§-a és a PJE 3. pontja pedig minden további nélkül tisztességtelennek mondja ki az árfolyamrésre vonatkozó általános szerződéses kikötéseket.**
267. A Törvény hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések tárgya a Hpt. 3.§ (1) bek. b) és c) pontja szerinti pénzkölcsön illetve pénzügyi lízing nyújtása (együtt kölcsönszerződések a Törvény alkalmazásában), mint vállalkozási tevékenység meghatározott pénzösszeg rendelkezésre bocsátását jelenti kamat ellenében [Ptk. 523.§ (1) bek., 232.§ (1) bek.]. A Törvény hatálya alá tartozó kölcsönszerződések esetében a Hpt. 210.§ (3) bek.-e *expressis verbis* lehetővé tette a pénzügyi intézmény számára, hogy az ügyleti kamatot, vagy a díjat egyoldalúan módosítsa. Az egyoldalú kamatmódosítás jogszerűségét a 2011. január 15-én hatályba lépett 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet is elismerte és az egyoldalú kamatemelés elfogadható ok-lista elemeit a magyar jogrendszerbe első alkalommal ültette be. Az árfolyamrés alkalmazását a vonatkozó jogszabályok szintén engedték.
268. A Törvény hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések hosszú távú jogviszonyok, amelyeket az elmúlt cca. 10 éves időszakban a pénzügyi intézmények és a kölcsönfelvevők a kölcsönszerződések megkötésekor hatályos jogszabályi rendelkezések alapján kötöttek meg. A kölcsönszerződések megkötésekor hatályos jogszabályi környezet kifejezetten lehetővé tette az egyoldalú kamatemelés lehetőségének kikötését a pénzügyi intézmények számára a Törvénytől eltérő feltételek mellett, ill. az árfolyamrés alkalmazását. Ezen jogalkotó által biztosított tevékenységet a pénzügyi intézmények a Hpt. 3.§ (3) bek.-e szerinti hatósági engedély alapján végezték. A Törvény 4.§ (1) - (2) bek.-e ezen hatósági engedély birtokában végzett tevékenység gyakorlásától fosztja meg visszamenőleges hatállyal a pénzügyi intézményeket. Rövidre zárva, az egyoldalú kamatemelés esetében a Törvény magát a szerződéskötéskor hatályos jogszabályi környezet által megengedett joggyakorlást minősíti jogellenesnek, ezáltal a pénzügyi intézmény hatósági engedély szerinti, egyoldalú szerződésmódosítást is magában foglaló kölcsönszerződésekkel történő pénzügyi szolgáltató tevékenységét, és így a vállalkozáshoz való alapjogát korlátozza.
269. Az Alaptörvény I. cikk. (3) bek.-e alapján alapvető jog kizárólag valamely más alapvető jog vagy alkotmányos érdek védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmát nem érintve korlátozható. A Törvény preambuluma szerinti a szabályozás, s így a korlátozás célja a „Kúria 2/2014. számú PJE határozatából származó egyes követelmények érvényre juttatása” A 2/2014. számú PJE határozat a 2/2012. PK. Véleménynek való megfelelés követelményét támasztja az egyoldalú

kamatemelés tisztességességének követelményeként a pénzintézetek felé. A 2/2014. PJE szerint „[t]isztességtelen az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó olyan kikötés, amely a fogyasztóval szerződő pénzügyi intézmény számára – a fogyasztó hátrányára – indokolatlan és egyoldalú előnyt nyújt.” Hasonlóképpen „[a]z egyoldalú szerződésmódosítás joga nem vezethet oda, hogy a fogyasztóval szerződő pénzügyi intézmény tetszőleges módon, egyoldalúan növelje a fogyasztót terhelő kötelezettségeket, ezáltal növelve saját bevételeit.” Figyelemmel arra, hogy a pénzintézet a kamatemelés eredményeképpen a fent írtak szerint – részben a kamatemelési jelenlegi szabályok szerinti kizártsága, részben a kamatemeléssel beszedett többletösszeg haladéktalanul a megnövekedett forrásköltségek fedezésére fordítása miatt – „per definitionem” nyereségre nem tehet szert, egyoldalú előnyt nem szerezhet, a Törvény 4.§-a szerinti törvényi vélelemmel megvalósuló alapjogi korlátozás az elérni kívánt célhoz szükségtelen és aránytalan, a cél elérésére „per definitionem” alkalmatlan.

270. Feltéve, de meg nem engedve a korlátozás szükségességét, vizsgálandó a korlátozás arányossága. A Törvény 3.§-a az árfolyamrészről eredő, a 4.§-a a kamat objektív körülmények miatt változó tényezőjének fedezetéhez szükséges pénzeszközök egyoldalúan saját forrásból való elvonásával a vállalkozáshoz való jog aránytalan korlátozásához vezetnek. A kölcsönvevők egy részénél jelentkező vagyoni hátrány – amely az egyes kölcsönvevők személyére lebontva nem jelentős összegű a felvett kölcsönök összegéhez képest – megfizetésére való képesség válság miatti csökkenése, illetve az ennek – részleges – kompenzálása ugyanis nem áll arányban azzal a társadalmi szinten jelentősen hátrányos hatással, amely a Törvény következtében a pénzügyi közvetítőrendszert sújtja.

e) Törvény 4. § – Alaptörvény B) cikk (1) bek., M) cikk., jogállamiság és szerződési szabadság sérelme

271. A szerződési szabadságra vonatkozó alkotmánybíróági gyakorlatot röviden összefoglaló 8/2014. (III. 20.) AB határozat értelmében „[a]z Alkotmánybíróság a 3192/2012. (VII. 26.) AB határozatában rámutatott arra, hogy bár az Alaptörvény - szemben a korábbi Alkotmánnyal - nem nevesíti külön a piacgazdaság követelményét, az alkotmánybíróági gyakorlat alapján annak két létfontosságú elemét, a vállalkozás és a verseny szabadságát azonban tartalmazza (Indokolás [19]). Kifejtette továbbá: »A piacgazdaság, és így az Alaptörvény M) cikke által védett vállalkozás és verseny szabadsága működésének elengedhetetlen feltétele a szerződési szabadság, amely ennek következtében szintén élvezi az Alaptörvény védelmét. Ezt támasztják alá a szerződési szabadságnak a Ptk.-ban foglalt garanciális szabályai is.«” Ugyanezen határozat rögzítette továbbá, hogy „[a]z Alkotmánybíróságnak az Alkotmány szabályain alapuló gyakorlata szerint a szerződési szabadság önálló alkotmányos jog, amely nem minősül alapjognak, de az Alkotmány 9. § (1) bekezdésében szabályozott piacgazdaság lényeges elemeként alkotmányos védelem alatt áll [13/1990. (VI. 18.) AB határozat, 32/1991. (VI. 6.) AB határozat, 6/1999. (IV. 21.) AB határozat, 109/2009. (XI. 18.) AB határozat]. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor azt is elismerte, hogy a szerződési szabadság nem korlátozhatatlan, a piacgazdaságban is szükséges, hogy az állam beavatkozzon a felek magánjogi kapcsolataiba, és meghatározza egyes szerződési típusok formáját vagy kötelező tartalmi elemeit. Az Alkotmánybíróság a 32/1991. (VI. 6.) AB határozatban megállapította, hogy kivételes esetben az állam már megkötött szerződések tartalmát is meghatározhatja. Erre különösen a hosszú távra kötött szerződések esetén kerülhet sor, e hosszú távú magánjogi jogviszonyok esetén ugyanis fennáll annak a veszélye, hogy a szerződéskötéskor nem látott olyan gazdasági és társadalmi változások zajlanak le, amelyek a felek valamelyikének érdekében lényegesen sértik, és amelyeknek tudatában a felek nem vagy más tartalommal kötöttek volna szerződést. Ha ezek a változások társadalmi méretet öltenek, és így a szerződések nagy számát érintik, a körülmények megváltozása az állam beavatkozását teheti szükségessé. Ezzel összefüggésben megállapította, hogy a fennálló szerződések tartalmának megállapítása a Ptk. 241. §-ában rögzített feltételekkel történhet, tehát az állam jogszabály útján olyan esetben változtathatja meg a megkötött szerződések tartalmát, amilyen esetben a Ptk. a megállapodás bíróság általi módosítását lehetővé teszi.”

272. A Törvény 4. §-a egy formálisan megdönthető, valójában megdönthetetlen törvényi vélelem felállításával a felek Ptk. 200. § (1) bek.-e alapján a felek megállapodása eredményeképpen létrejött szerződési tartalmat minősít tisztességtelennek és erre tekintettel semmisnek. Ezen törvényi korlátozás tehát a hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokban visszamenőleges hatállyal valósul meg. A 3. § vélelem közbeiktatása nélkül, jogszabály erejénél fogva minősít visszamenőlegesen tisztességtelenség miatt érvénytelennek korábban érvényes szerződéses kikötéseket. Ilyen jogszabállyal végrehajtott változtatásra kivételes esetben van lehetősége a jogalkotónak van. A Törvény 3.§ (5)-(6) bek-ei és 4. § (3) bek.-e a tisztességtelenség jogkövetkezményeként a felek közötti elszámolási jogviszonyra nézve is tartalmaz rendelkezést.
273. Azáltal, hogy a jogalkotó visszamenőleges hatállyal módosít olyan szerződéseket, amelyeket a felek anno egyező akarattal, az akkori kötelező jogszabályi környezetnek megfelelő tartalommal kötöttek meg, korlátozza a szerződési szabadságot. Azáltal továbbá, hogy a felek által egyező akarattal, a kógens jogszabályi környezetnek megfelelő tartalommal megkötött szerződés elszámolásra vonatkozó rendelkezéseit a Törvény 4.§ (3) bek-vel szintén módosítani rendeli, újfent a felek szerződéses szabadságát korlátozza.
274. Az Alkotmánybíróság gyakorlatára figyelemmel önmagában a szerződési szabadság, mint nem önálló alkotmányos jog korlátozása a jogszabályi keretek között nem alaptörvény-ellenes. Figyelemmel azonban arra, hogy a szerződési szabadság megsértésén keresztül is valósul meg a jelen beadványban részletesen bemutatott számos alapjog sérelme (jogállamiság, jobbiztonság, jogorvoslathoz való jog, bírósághoz fordulás joga, visszamenőleges hatály tilalma, tulajdonhoz való jog, vállalkozás szabadsága, jóhírnév védelme) a Törvény 4.§-a a szerződési szabadság korlátozása miatt is alaptörvény-ellenes.
275. Releváns, hogy szerződési szabadság korlátozására a *clausula rebus sic stantibus* elvének alkalmazásával került sor, a Törvényben azonban az elv alkalmazhatóságának garanciális feltételei sem teljesülnek. A Törvény nem hivatalos indokolása a *clausula rebus sic stantibus* elv keretében arra hivatkozik, hogy a 2008. után kibontakozó pénzügyi és gazdasági válság hatására a szerződéskötéskori körülményekhez képest bekövetkezett változások az adósok tömegeinek lényeges jogos érdekét sértette. Ennek fényében értelmezhetetlen, hogy a 2008. után kötött szerződések vonatkozásában miként indokolható az utólagos, jogszabállyal történt szerződésmódosítás, hiszen a 2008. után szerződést kötő adósok már tisztában voltak a válság okozta körülményekkel, számukra ezek nem megváltozott, hanem alapkörülmények minősültek. Ily módon a 2008. után kötött szerződések vonatkozásában a visszamenőleges hatályú jogalkotással megvalósított szerződésmódosítás az Alkotmánybíróság által kimunkált alkotmányos követelményeknek nem felel meg, a jogállamiság követelményébe ütközik.
276. Releváns továbbá, hogy devizalapú hitelek kapcsán a végtörlesztés lehetőségét szabályozó 2011. évi CXXI. törvény szintén ugyanezen szerződési kör jogszabállyal történő utólagos módosítását valósította meg, ugyanezen körülmények megváltozása, azaz a 2008.-as pénzügyi és gazdasági válsággal az adósok helyzetében bekövetkezett változása miatt⁷⁷. A *clausula rebus sic stantibus* elve azonban nem engedi meg azt, hogy egy körülmény adott megváltozása miatt a jogalkotó több ízben, többféle módon is beavatkozzon a már létrejött szerződéses jogviszonyokba.

f) Törvény 4.§ - Alaptörvény VI. cikk (1) bek., jó hírnévhez való jog sérelme

277. A Törvény 3.§-a jogszabály erejénél fogva minősít tisztességtelenneé korábban jogszerű magatartást. A Törvény 4.§-a, és a kizárólag az ezen szakaszban felállított, teljesíthetetlen

⁷⁷ v.ö. 3048/2013 (II. 28.) AB határozat 36. bekezdés: „A jogalkotó az érintett jogszabállyal hangsúlyozottan egy nemzetközi válság következtében Magyarországon előállt jelentős, kivételes és súlyos helyzetre reagált.”.

feltételek esetén megnyerhető per szabályait konstituáló rendelkezések valódi védekezési lehetőség (bírószághoz fordulás jogának kiüresítettsége) nélkül rögzítik jogszabályi szinten azt, hogy a Törvény személyi hatálya alá tartozó pénzügyi intézmények hosszú éveken keresztül tisztességtelen szerződési feltételeket alkalmaztak kölcsönszerződéseikben. Tekintettel arra, hogy a pénzügyi intézmények ezen „vád” ellen védekezni a jelen beadványban kifejtettek szerint valójában nem tudnak, részben a jogszabály erejénél fogva történő minősítés, részben a vélelem megdöntését ellehetetlenítő eljárásjogi szabályok miatt, a jó hírnevükhöz való alkotmányos alapjoguk sérül a jogszabályban rögzített tisztességtelenség miatt. A pénzügyi intézmények ugyanis az árfolyamrésre vonatkozó kikötések kapcsán jogszabály, ill. az egyoldalú szerződésmódosítás kapcsán a megdönthetetlen vélelem miatt mindenképpen abban a helyzetbe kerülnek, hogy – bár a szerződések megkötésekor jogszabályi környezet szerint egyértelműen a jogszabályoknak megfelelően jártak el – törvényben rögzített tényvé válik az, hogy tisztességtelen szerződéses kikötéseket alkalmaztak. Releváns, hogy a perek jogerős lezárulta előtt már a pénzügyi intézmények jó hírnevét erősen rontó plakátok jelentek meg szerte az országban, amelyek valójában megelőlegezték a perek eredményét, ezzel a Törvény hatálya alá eső pénzintézeteknek jelentős kárt okozva úgy, hogy – elvileg – még egyáltalán nem bizonyos, hogy a jogerősen le nem zárult pereknek valóban az lesz az eredményük, hogy a kérdéses szerződéses kikötések tisztességtelenek voltak⁷⁸. A jóhírnévhez való jog az Alaptörvény alapvető jogokat nevesítő „Szabadság és felelősség” c. fejezetében rögzített alapjog, amelynek lényeges tartalma még törvényben sem korlátozható, ezen kívüli tartalma a szükségesség és arányosság teszt keretei között korlátozható.

278. A jóhírnév tiszteletben tartásához való jog fentiek szerinti korlátozását a 2/2014. PJE elveinek érvényre juttatása nem indokolja, a törvény nem nevesít olyan alkotmányos alapjogot vagy étéket, amelynek védelme érdekében a pénzügyi intézmények ezen alapjogának sérelme indokolt lehetne. A szükségesség hiánya önmagában megalapozza a korlátozás alaptörvényellenességét, így az arányosság vizsgálatára nincsen szükség azzal, hogy a Törvény által célzott joghatás (a 2/2014. PJE elveinek érvényesítése) akkor sem állna arányban a pénzügyi intézményeknek okozott alapjog-korlátozással, ha ez az indok megfelelő lenne az alapjog-korlátozás szükségességének indokolásához.

g) Elszámolási Törvény 52. § (10) bek – Alaptörvény XV. cikk (2) bek. – diszkrimináció tilalma

279. Önkényes a Módosítás a 2010. november 27–2014. július 19. közötti időintervallum meghatározásával, mind a kezdő, mind a végső időpont vonatkozásában. A jogalkotó különbséget tesz ugyanis egyes kölcsönszerződések szerződő felei között azon az alapon, hogy a kölcsönszerződések mikor kötöttek, azonban a szerződéskötés időpontja alapján az alábbiakban bemutatottak szerint nem állapítható meg érdemi különbség a szerződések között, az ilyen okként a jogalkotó által megjelölt jogszabályi környezet tekintetében sem. Ezzel a jogalkotó azonos homogén csoportba (a Törvény – módosított 1.§ -a szerinti tárgyi hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződéseket kötő személyek) tartozó jogalanyok között anélkül azonban, hogy ezen megkülönböztetésnek ésszerű indokát adná. Ezáltal a megkülönböztetés önkényes és így alaptörvényt sértő, a XV. cikk (1) bek-ébe ütközik.
280. A kezdő időpont meghatározása során ugyanis a jogalkotó nem volt tekintettel arra, hogy a Hpt. 234/A. § (1) bekezdés c) pontja alapján a Hpt. 210/A. § (1)–(4) bekezdését a módosítás hatálybalépését megelőzően kötött, lakáscélú hitel- és kölcsönszerződésre vagy pénzügyi lízingszerződésre is alkalmazni kell.⁷⁹ A módosított rendelkezések a módosítás előtt létrejött és még fennálló jogviszonyoknak is részévé váltak, függetlenül attól, hogy a szerződésben szereplő kikötés ennek megfelelő módosítására sor került, vagy sem. Ugyanez a helyzet a módosítás

⁷⁸ E körben hivatkozom az ide K/4. sz. a. csatolt plakátot ábrázoló képre, valamint az e plakátra reagáló Bankszövetség sajtóközleményére.

⁷⁹ Ami a Hpt. 234/A. § (2) bek. szerint akár a szerződési feltételek módosításával is történhetett.

hatályba lépése után keletkezett jogviszonyokra: ezeknek is részévé váltak a módosított rendelkezések, függetlenül attól, hogy a szerződésben szereplő kikötés megfelelt a jogszabálynak, vagy sem. Tehát a módosítás hatályba lépését követően teljesen azonos rendelkezések szabályozzák a kölcsön-, és a pénzügyi lízingszerződés alapján létrejött jogviszonyt függetlenül attól, hogy a szerződésben milyen kikötés szerepel. Ebből következően a módosítás hatályba lépése semmilyen különbséget sem eredményezett a módosítás hatályba lépése előtt és az ezt követően létrejött jogviszonyok között, ami miatt a módosított Törvény által alkalmazott megkülönböztetés teljes mértékben önkényes.

281. A végső időpont tekintetében arra nem volt tekintettel a jogalkotó, hogy Hpt. 210/A. § (1)–(4) bekezdéseit a 2011. évi CXLVIII. törvény 8.§-a 2012. április 1-jével hatályon kívül helyezte. Ha tehát a jogalkotó valóban a Hpt. 210/A.§-át tekintette relevánsnak, akkor nincs ésszerű indoka annak, hogy a rendelkezés hatályon kívül helyezése a tisztességtelenségi vélelmet miért nem érinti.
282. A Hpt. 210/A.§-a, ahogy az (1) bekezdéséből világosan kitűnik, csak a lakáscélú kölcsönökre vonatkozik, mégpedig minden egyéb szűkítés nélkül, ebből következően a deviza alapú lakáscélú kölcsön- és pénzügyi lízingszerződésekre is.
283. Ha a módosítás hatályba lépése okozna is bármilyen különbséget a hatályba lépése előtt létrejött és a hatályba lépése után létrejött jogviszonyok között, a különbség csak a módosítás tárgyi hatálya alá eső szerződések, azaz a lakáscélú szerződések esetében létezhetne. Az egyéb szerződésekre ugyanis a módosítás hatálya nem terjedt ki. Ebből következően a szabályozás amiatt is önkényes, hogy a módosítás által semmilyen módon sem érintett jogviszonyok esetében is különbséget tesz a módosítás hatályba lépése előtt és az azt követően létrejöttétek között. Ha a jogalkotó úgy értékeli, hogy a Hpt. 210/A.§-a mellett nem indokolt a vélelem fenntartása, akkor a vélelem a deviza alapú szerződések tekintetében is indokolatlan. E körben is önkényes tehát a különbségtétel.

h) Alapjogi Charta sérelme, Alaptörvény Q. cikk

284. A jelen beadványban ismertetett, Alaptörvényben biztosított alapvető jogok az Európai Unió Alapjogi Chartája által is védett alapjogok (Charta 47. cikk, 16. cikk, 17. cikk, megsértésük tehát egyben az Alapjogi Charta sérelmét is okozza. Mindennek megfelelően az Alaptörvény Q) cikk (2) bek-ének sérelmével is jár az egyes alapjogok ismertetett sérelme, hiszen a Törvény megalkotásával Magyarország megszegte a Q) cikk (2) bek. szerinti, a magyar jog és a nemzetközi jog összhangjának biztosításra vállalt kötelezettségét azzal, hogy megsértette az Európai Unió Alapjogi Chartáját, az EUMSZ-t, valamint az Emberi Jogok Európai Egyezményének jelen beadvány IV. fejezetében ismertetett szakaszait.
285. A fentieken túl releváns, hogy az Európai Unió Alapjogi Chartájának 51. cikke kifejezetten kimondja a Chartában biztosított jogok vonatkozásában: *„(1) E Charta rendelkezéseinek címzettjei – a szubszidiaritás elvének megfelelő figyelembevételével – az Unió intézményei, szervei és hivatalai, valamint a tagállamok annyiban, amennyiben az Unió jogát hajtják végre. Ennek megfelelően saját hatáskörükben és a Szerződésekben az Unióra ruházott hatáskörök korlátaiban belül tiszteletben tartják az ebben a Chartában foglalt jogokat és betartják az abban foglalt elveket, valamint előmozdítják azok alkalmazását.”*
286. A Charta 47. cikke szerint: *„Mindenkinek, akinek az Unió joga által biztosított jogait és szabadságait megsértették, az e cikkben megállapított feltételek mellett joga van a bíróság előtti hatékony jogorvoslathoz. Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja.”* A Charta 17. cikke értelmében *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogszerűen szerzett tulajdonát birtokolja, használja, azzal rendelkezzen, és azt örökül hagyja. Tulajdonától senkit sem lehet megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből, a törvényben meghatározott esetekben*

és feltételekkel, valamint az ezáltal elszenvedett veszteségekért kellő időben fizetett méltányos összegű kártalanítás mellett történik. A tulajdon használatát, az általános érdek által szükségessé tett mértékben, törvénnyel lehet szabályozni.”

287. A Charta 52. cikkének (3) bekezdése szerint: „Amennyiben e Charta olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményben biztosított jogoknak, akkor e jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek. Ez a rendelkezés nem akadályozza meg azt, hogy az Unió joga kiterjedtebb védelmet nyújtson.”
288. E rendelkezésekre figyelemmel az alkotmányjogi panaszunkban az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikke és 1. Kiegészítő jegyzőkönyvének 1. cikke megsértése tekintetében kifejtettek (jelen beadvány IV. fejezete) a Charta értelmezése és alkalmazása vonatkozásában is irányadók. Ebből következően álláspontunk szerint a törvényhozó a Törvény kifogásolt rendelkezéseinek elfogadásával, az uniós jog – a 93/13 irányelv – végrehajtása körében eljárva, megsértette a Charta 47. cikkét is.
289. A C-169/14. sz. Juan Carlos Sánchez Morcillo María del Carmen Abril García kontra Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, SA ügyben 2014. július 17-én hozott ítéletében az Európai Unió Bírósága egyértelműen elismerte a fenti összefüggést, megerősítve, hogy a releváns tagállami eljárási szabályok az irányelv hatálya alá tartoznak, és a 93/13 irányelv végrehajtása során a Charta 47. cikke is alkalmazandó.

E) **Megsemmisítés hatálya**

290. A megsemmisítés hatályának megállapítása körében előadom, hogy tekintettel a fentebb előadottakra, a Törvény, az azt módosító Elszámolási Törvény és a 2/2014. PJE határozat olyan súlyos alaptörvény-ellenességet valósít meg, amelyek vonatkozásában indokolt, hogy azok a magyar jogrendszer részét egyáltalán, rövid ideig se képezzék, azokból a jogalanyokra nézve jogok és kötelezettségek ne származzanak. Ennek megfelelően indítványozom, hogy a t. Alkotmánybíróság a Törvény és az Elszámolási Törvény, valamint a 2/2014. PJE határozat) támadott szakaszait *ex tunc* hatállyal semmisítse meg.

V. **AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI EGYEZMÉNYÉNEK SÉRELME**

291. Álláspontunk szerint a jelen indítványban írtak, az alábbiak szerint az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett Európai Emberi Jogi Egyezmény (a továbbiakban: „Egyezmény”) 6. Cikkének, valamint az Egyezmény 1. Kiegészítő Jegyzőkönyve 1. Cikkének sérelmét is megvalósítják. Tekintettel arra, hogy az Egyezményben foglalt, itt hiv. jogok az Alaptörvényben is megközelítőleg azonos tartalommal jelennek meg, valamint arra, hogy az Alkotmánybíróság mindig kiemelt figyelemmel követte az EJEB gyakorlatát, az Egyezményben foglalt jogos érelmének részletes ismertetése azok magyar alkotmányjogi vetületére figyelemmel is szükségesnek mutatkozik.
292. Álláspontunk szerint a Törvénynek különösen az alábbi rendelkezései ütköznek az Egyezménybe azzal, hogy a Törvény egyéb rendelkezései vonatkozásában is megállapítható lehet az Egyezmény sérelme:
- 1. § (1) bekezdésének első mondata (a Törvény hatályának a kihirdetése előtt kötött szerződésekre való kiterjesztése)
 - 4. § (1) bekezdése (tisztességtelenség vélelmezése és feltételei)
 - 4. § (2) bekezdése (semmisség kimondása)
 - 6. § (tisztességtelenség vélelmezése, a vélelem-megdöntés terhének a pénzügyi intézményre telepítése)
 - 7. § (5) bekezdése (kézbesítési szabályok garanciális elemeinek kiiktatása)

- 7. § (7) bekezdés b), h) és g) pont (keresetváltoztatás kizárása, hiánypótlás kizárása, alperesi mulasztás általános szankciójának kizárása)
- 8. § (1) bekezdés a) pont (keresetindítás határideje)
- 8. § (2) bekezdés (mulasztás igazolásának kizárása)
- 8. § (4) bekezdés (a kereset tárgyának korlátozása)
- 8. § (6) bekezdés (kereset ismételt benyújthatóságának határideje)
- 9. § (3) bekezdés (a kereset elbírálásának határideje)
- 10. (3) bekezdés (bizonyítás lehetőségének korlátozása)
- 10. § (4) bekezdés (tárgyalások számának limitálása)
- 11. § (1) bekezdés (a kikötés tisztességessége megítélésének kizárólag a Törvény 4. §-ának való megfeleléstől függővé tétele)
- 13. § (1) bekezdése (a fellebbezés határideje)
- 13. § (3) bekezdése (hiánypótlás kizárása fellebbezés során)
- 13. § (4) bekezdése (a fellebbezés elbírálásának határideje)
- 13. § (7) bekezdés (fellebbezési tárgyalások számának limitálása)
- 15. § (1) bekezdése (a felülvizsgálat benyújtásának határideje)
- 15. § (4) bekezdése (a felülvizsgálati eljárás lefolytatásának határideje).

293. Minthogy a korábbiakban az alaptörvény-ellenesség részletes indokolása körében a Törvény fentebb megjelölt szabályainak idézése és részletes bemutatása megtörtént, annak megismétlésétől itt eltekintünk. A továbbiakban azt fejtjük ki, hogy az Egyezményt hogyan és mennyiben sérti a Törvény.

a) Tisztességes eljáráshoz való jog megsértése

294. A tisztességes eljáráshoz való jogot az Egyezmény 6. Cikk (1) bekezdése biztosítja, az alábbiak szerint.

6. Cikk - Tisztességes tárgyaláshoz való jog

1. Mindenkinnek joga van arra, hogy ügyét a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen nyilvánosan és ésszerű időn belül tárgyalja, és hozzon határozatot polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában, illetőleg az ellene felhozott büntetőjogi vádak megalapozottságát illetően. Az ítéletet nyilvánosan kell kihirdetni, a tárgyalóterembe történő belépést azonban meg lehet tiltani a sajtónak és a közönségnek a tárgyalás teljes időtartamára vagy egy részére annyiban, amennyiben egy demokratikus társadalomban ez az erkölcsök, a közrend, illetőleg a nemzetbiztonság érdekében szükséges, ha e korlátozás kiskorúak érdekei, vagy az eljárásban résztvevő felek magánéletének védelme szempontjából szükséges, illetőleg annyiban, amennyiben ezt a bíróság feltétlenül szükségesnek tartja, mert úgy ítéli meg, hogy az adott ügyben olyan különleges körülmények állnak fenn, melyek folytán a nyilvánosság az igazságszolgáltatás érdekeit veszélyeztetné.

295. Az EJEB állandó esetjoga alapján a 6. Cikk lényege, hogy az igazságszolgáltatás megfelelő működését és a felek érdekeit biztosítsa, így az érdekelteknek megfelelő hatékonysággal képesnek kell lenniük előadni ügyüket. (NideröstHuber v. Switzerland, § 30., H. v. Belgium, § 53). A tisztességes eljárásnak minden egyes ügyben érvényesülnie kell (Dombo Beheer B.V. v. the Netherlands, § 33 in fine).

296. A tisztességes eljáráshoz való jog alapeleme a bírósághoz fordulás joga.

297. A Bíróság esetjogának esszenciája az, hogy mindenkinek joga van arra, hogy olyan bíróság elé vigye az ügyét, melynek hatásköre és valódi lehetősége van azokat a jog- és ténykérdéseket megvizsgálni, melyek az ügy szempontjából relevánsak, és e fórumnak joga van ezekben a kérdésekben kötelező döntést hozni (Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium, 23

June 1981, § 44, Series A no. 43., és Golder v. the United Kingdom, 21 February 1975, § 36, Series A no. 18).

298. Az eljárási határidők teremtette korlátokat is e körben értékeli az EJEB – eljárási határidők előírhatók, de a bírósághoz fordulás jogának lényegét nem korlátozhatják (Hadjianastassiou v. Greece, §§32-37).
299. Az eljáró bíróságot a Törvény a következő eszközökkel korlátozza abban, hogy a szerződéses kikötések tisztességességét érdemben meg tudja ítélni, s ezáltal megfosztja az indítványozókat a bírósághoz fordulás jogától, illetve e jogukban súlyosan korlátozza:
- A tisztességesség megítélésének szempontrendszere a 4. § szerinti körülményekre szűkített, így a bíróság el van zárva attól, hogy az eset minden releváns körülményét figyelembe vegye; továbbá a kereset korlátozott, és nem vizsgálható a Törvény hatálya alá tartozás sem.
 - A bizonyítás lehetősége erőteljesen korlátozott, így a releváns tények összessége nem vehető figyelembe.
 - A pert – a jogvita jellegéhez és súlyához mérten – aránytalanul rövid idő alatt be kell fejezni, ami kizárja a jogvita alapját képező jogok és tények érdemi elbírálását.
 - Az indítványozóknak, mint felpereseknek – az ügy összetettségéhez, az érintett szerződéses kikötések nagy számához mérten – aránytalanul rövid felkészülési ideje van a perindításra, így az eljárásban nem tudják ügyüket előadni.
300. A tisztességes eljárás másik fontos komponense a „fegyverek egyenlősége”.
301. Az EJEB esetjogában nagy hangsúlyt kap ez az elv, melynek betartását az EJEB az egész eljárásra vetítetten vizsgálja (Ekbatani kontra Svédország ügy, 1988. május 26., No. 10563/83, 30.§). A fegyveregyenlőség elve az EJEB állandó gyakorlata szerint azt jelenti, hogy az eljárásban részt vevő minden félnek ésszerű lehetőséget kell biztosítani arra, hogy olyan körülmények között képviselhesse ügyét, és adhassa elő álláspontját és bizonyítékait, amely során nem kerül hátrányba a másik féllel szemben (Dombo Beheer kontra Hollandia ügy 33.§; Platakou kontra Görögország ügy, 2001. szeptember 5., No. 38460/97, 47.§; Wynen kontra Belgium ügy, 2002. november 5., No. 32576/96, 32.§; Kress kontra Franciaország ügy, 2001. június 7., No. 39594/98, 72.§, Peric kontra Horvátország ügy, 2008. június 27., No. 4499/06, 17-26.§).
302. A fegyveregyenlőség követelménye kiterjed a bizonyítékok előadásának lehetőségére, az ellenérdekű fél bizonyítékainak támadására, érvek előadásának lehetőségére (H. v. Belgium, §§ 49-55).
303. A Törvény a következő rendelkezéseivel sérti a fegyveregyenlőség elvét:
- Felállítja a szerződéses kikötések tisztességtelenségének vélelmét, melynek megdöntését olyan eljárásban teszi lehetővé, melynek specialitásai (extrém rövid határidők, általános Pp. szabályoktól eltérések, bizonyítás lehetőségének korlátozottsága) értelemszerűen indítványozók terhére esnek, ugyanis a perlés sikertelensége esetén a vélelmezett tisztességtelenség a felperesi oldal terhére válik végérvényessé. A vélelemből következően az eljárási korlátok felperest (indítványozókat) sokkal erőteljesebben sújtják, mint alperest.
 - A Törvény által a perindításra, jogorvoslatok előterjesztésére, így az ezekhez szükséges felkészülésre biztosított idő rövidsége is felperesek, azaz indítványozók terhére esik.

- A perbeli mulasztás szabályozása is egyenlőtlen helyzetet teremt, mivel nem egyformán érinti a feleket (felperes mulasztása pervesztességet eredményez, alperes mulasztásának ilyen következménye nincs.)
304. Speciális aspektusa a tisztességes eljárás követelményének az, hogy e jogot sértheti az olyan visszamenőleges hatályú szabályozás, mely beavatkozik egy jogvita eldöntésébe, különösen, ha az állam a peres fél, és a jogalkotással a saját javára dönti el az ügyet. Ezt a követelményt az EJEB kiterjesztette olyan ügyekre is, melyben az állam nem volt peres fél, hanem harmadik felek perébe avatkozott be jogalkotással (Ducret v. France, §§ 33-42).
305. Az EJEB több alkalommal kifejtette, hogy ugyan a jogalkotó nincs eleve elzárva attól, hogy már létező jogokat visszamenőleges hatállyal szabályozzon, ugyanakkor a jogállamiság elvéből és a tisztességes eljáráshoz való jogból az következik, hogy már folyamatban lévő jogvitákba ilyen módon csak rendkívül nagysúlyú közérdek megléte esetén lehet beavatkozni. (Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece, 9 December 1994, § 49, Series A no. 301-B; National & Provincial Building Society, Leeds Permanent Building Society and Yorkshire Building Society v. the United Kingdom, 23 October 1997, § 112, Reports 1997-VII;). A Bíróság azt is több alkalommal leszögezte, hogy gazdasági érdekek és megfontolások önmagukban nem indokolják a visszamenőleges hatályú jogalkotást (lásd Scordino v. Italy (no. 1) [GC], no. 36813/97, § 132, ECHR 2006-V, és Cabourdin v. France, no. 60796/00, § 37, 11 April 2006).
306. Visszamenőleges hatályú beavatkozásnak minősül a Törvény az alábbiakra tekintettel:
- A szerződéskötéskor hatályos jog helyett egy utólag megalkotott szabályt (a 4. §-t) rendel alkalmazni a tárgybeli szerződéses kikötésekre.
 - Semmissé nyilvánítja azokat a kikötéseket is, melyek 2004.05.01. és 2006. 03.01. között kötött szerződésekben szerepeltek, noha ebben az időszakban a Ptk. alapján a tisztességtelenség jogkövetkezménye megtámadhatóság volt, és nem semmisség.
 - Vélelmezi a szerződéses kikötések tisztességtelenségét, noha a 2014. július 18. előtti jogállapot szerint annak kellett bizonyítania perben a tisztességtelenséget, aki erre hivatkozott, vagyis jogszabály nem vélelmezte a szerződéses kikötések tisztességtelenségét.
 - Korlátozza azokat a szempontokat, melyet a bíróság a tisztességtelenség megítélése során figyelembe vehet (csak a 4. §-nak megfelelés vizsgálható), noha a 2014. július 18. előtti jogállapot szerint az eset összes körülményét tekintetbe véve kellett döntenie a tisztességtelenségről a Ptk. alapján.
 - A bíróságok helyett, továbbá nem a jövőre nézve, hanem a Törvény kihirdetése előtt kötött szerződések megítélésére kihatóan eldönti azt a jogértelmezési kérdést, hogy a Hpt. korabeli szabályai és a Ptk. tisztességtelenségi szabályai milyen viszonyban álltak egymással: lehetőség volt az együttes alkalmazásukra (a Törvény e mellett az álláspont mellett „teszi le a garast”), vagy a Hpt. és később a 275/2010. (XII.15.) Korm. rendelet kimerítően szabályozta az egyoldalú módosítás jogát, ami kizárta a Ptk. párhuzamos alkalmazását (felperes-indítványozók, az érintett pénzügyi intézmények és a felügyeleti hatóság korabeli gyakorlata ezt az értelmezést támogatja). E jogalkotói beavatkozásra úgy kerül sor, hogy az egy olyan per kimenetelét is meghatározóan befolyásolja, melyben a Magyar Állam peres fél. A visszaható hatályú szabályozás szándékát egyértelművé teszi az, hogy a Törvény a jövőre nézve nem irányadó, csak a múltban létrejött jogviszonyokra.

b) *A tulajdonhoz való jog megsértése*

307. Az Egyezmény 1. Kiegészítő Jegyzőkönyve 1. Cikke a következőképpen rendelkezik:

1. Cikk - Tulajdon védelme

Minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához. Senkit sem lehet tulajdonától megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből és a törvényben meghatározott feltételek, valamint a nemzetközi jog általános elvei szerint történik. Az előző bekezdésben foglaltak nem korlátozzák az államok jogát olyan törvények alkalmazásában, melyeket szükségesnek ítélnék ahhoz, hogy a javaknak a köz érdekében történő használatát szabályozhassák, illetőleg az adók, más közterhek vagy bírságok megfizetését biztosítsák.

308. Az Egyezmény szerinti tulajdonjogi védelem nem csak a nemzeti polgári jogban tulajdonjogként klasszifikált jogra terjed ki, hanem a tulajdonhoz való jogot autonóm módon meghatározva az alá sorolja a jogos várományokat, követeléseket is.
309. Jelen esetben a védelem hatálya alá az a követelés esik, mely felperes-indítványozókat a jogszerű kölcsönszerződések alapján megilleti, egyrészt a kölcsönadott összeg visszafizetése, másrészt a kölcsön ellenértéke (kamata) tekintetében. A Törvény jelen perben alkalmazandó rendelkezései a kamat-, díj-, és költségkövetelések, valamint árfolyamrés alapján kifizetendő összegek tekintetében sértik indítványozók tulajdonát. E követelések múltbeli megfizetésük esetén megszerzett tulajdonnak, jövőbeni esedékesség esetén pedig jogos várománynak minősülnek. E vonatkozásban utalunk a korábban az alaptörvény-ellenesség indokolása körében kifejtettekre.
310. A fenti értelemben vett tulajdonától indítványozókat a Törvény azáltal fosztja meg, hogy azokat a szerződési kikötéseket, melyek alapján indítványozók jogszerűen érvényesítették az árfolyamrés, ill. amelyek alapján indítványozókat jogszerűen emelték meg a kölcsönök kamatát, díját, költségeit 2004. május 1. és 2014. július 19. között, a 2014. július 18-án kihirdetett Törvény tisztességtelenné és ezen okból semmisnek minősíti, visszamenőleges hatállyal, melynek következtében az indítványozók a korábban megemelt kamatok, díjak és költségek visszafizetésére lesz köteles, a jövőre nézve pedig nem követelheti e megemelt kamatok, díjakat, költségeket. A szerződéses kikötések tisztességtelenné minősítésére olyan szempontrendszer alapján kerül sor a Törvény 4. §-a alapján, mely ellentétes azokkal a szabályokkal, melyekre figyelemmel ezek a szerződéses kikötések a Törvény hatályba lépése előtt jogszerűnek minősültek. Az érintett kölcsönszerződések megkötésére hatósági engedély alapján folytatott tevékenység keretében került sor. A Magyar Állam felügyeletre jogosult szerve (PSZÁF majd MNB) e szerződéses gyakorlatot nem kifogásolta, noha erre hatásköre lett volna. A szerződéses kikötések tisztességtelenné minősítésére a Törvény révén úgy kerül sor, hogy indítványozóknak érdemi orvoslási, védekezési lehetősége ezzel szemben nincs.
311. A tulajdonhoz való jog nem abszolút jog, közérdekből korlátozható az Egyezmény szerint. Azonban a megszerzett tulajdont, illetve tulajdoni várományt a Törvény úgy vonja el, hogy ezt semmiféle elfogadható, a korlátozást szükségessé tévő közérdekkel nem indokolja, illetve a felmutatott közérdek (kölcsönvevők fizetési képességének csökkenése) nem áll arányban az okozott tulajdoni korlátozással. Ezt az álláspontunkat a következők támasztják alá.
312. Az EJEB esetjoga szerint minden jogkorlátozásnak, így a tulajdonjog korlátozásnak „legitim célt” kell szolgálnia, „jogszerűnek” kell lennie, és a jogkorlátozásnak az elérendő céllal arányban kell állnia.
313. Az EJEB Bíróság állandó gyakorlata, hogy a „jogszerűség” fogalma az összes egyezményes jog tekintetében érvényesülő előírás (Rekvényi v. Magyarország, Grand Chamber judgment, no. 25390/04, 20 May 1999, § 59, Korbély v. Magyarország, Grand Chamber judgment, no. 9174/02, § 70, 19 September 2008). A jogszerűség fogalmába egyfelől beletartozik az, hogy a jogkorlátozásra formai szempontból a nemzeti jog előírásai szerint kerüljön sor. Másfelől, a jogkorlátozás alapjául szolgáló jogszabályra tartalmi, illetőleg minőségi követelmények is vonatkoznak. Ilyen az előreláthatóság, és általánosságban véve az önkényességtől való mentesség (Rekvényi, § 59.).

314. Az EJEB esetjoga szerint a közérdek fogalma tág, tehát abba, mint legitim törvényhozói cél, beleférhet egy tulajdonkorlátozó jogszabály indoklásából kitűnő társadalmi cél. Azonban az EJEB állandó gyakorlata értelmében a tulajdon békés élvezetébe történő beavatkozásnak – így természetesen a tulajdontól való megfosztásnak is – olyannak kell lennie, mely „tisztességes egyensúlyt” teremt a közérdek és az egyén alapvető jogai védelmére vonatkozó elvárások között. Így különösen egy ésszerű arányossági kapcsolatnak kell lennie az alkalmazott eszközök és az elérni kívánt cél között, amennyiben tulajdontól való megfosztásról beszélünk (*Scordino v. Italy*, no. 6813/97, § 93, 29 March 2006.)
315. Az EJEB elismerte, hogy az államok a tulajdonhoz való korlátozás kapcsán széles mérlegelési szabadsággal rendelkeznek abban a tekintetben, hogy mik az elérni kívánt célok, és hogy azokat hogyan érik el (*Chassagnou and Others v. France* [GC], nos. 25088/94, 28331/95 és 28443/95, § 75, ECHR 1999-III, és *Herrmann v. Germany* [GC], no. 9300/07, § 74, 26 June 2012).
316. Az EJEB ugyanakkor azt is leszögezte, hogy a kártalanítás nagyon fontos tényező az arányosság, valamint annak megítélésakor, hogy az indítványozónak nem kellett-e aránytalan terhet magára vennie a tulajdonjogának korlátozásával. A Bíróság állandó gyakorlata szerint a tulajdontól való megfosztás a tulajdon értékéhez ésszerűen viszonyuló kártalanítás nélkül általában az Egyezmény sérelmére vezet (lásd: *Former King of Greece and Others v. Greece* [GC] (just satisfaction), no. 25701/94, § 78, 28 November 2002; valamint, mutatis mutandis, *Papachelas v. Greece* [GC], no. 31423/96, § 48, ECHR 1999-II; és *Efstathiou and Michailidis & Co. Motel Amerika v. Greece*, no. 55794/00, § 26, ECHR 2003-IX).
317. Összefoglalóan az EJEB a következő tesztet dolgozta ki: amennyiben egy adott állam egy „külső gazdasági körülmények okozta” anomáliát kíván helyrehozni, úgy annak lényeges, megfelelő és meggyőző indokát kell adnia. (*Sud Parisienne de Construction v. France* - 33704/04., Judgment 11.2.2010., §§ 28-44.) Amennyiben a jogkorlátozás/jogi beavatkozás a kérelmező tulajdonjogának lényegét érinti, úgy az nem felel meg az Egyezménynek.
318. A Magyar Állam jelen ügyben nem jelölt meg olyan indokot vagy célt, mely az EJEB esetjoga alapján alapjául szolgálhatna a tulajdonhoz való jog korlátozásának. Ezért a Törvény fentebb említett rendelkezései az Egyezménybe ütköznek.
319. Továbbá, még ha nevesítésre is kerülne az a közérdek, mely tulajdonjogi korlátozást indokolna a pénzügyi intézmények terhére, annak a szükségesség és arányosság követelményének is meg kellene felelnie. A visszaható hatályú szabályozás az arányossági követelményt sérti.
320. Az EJEB számos esetben vizsgált olyan ügyeket, melyekben a jogalkotó visszamenőleges hatállyal rendezett jogviszonyokat. Az EJEB akkor tartotta a visszaható hatályú jogalkotást aránytalan (tulajdon) jogkorlátozásnak, ha az az ügy érdemét „megsemmisítette”, és alapjaiban befolyásolta annak bíróságok előtti kimenetelét (lásd pl.: *Aubert et autres c. France*, nos 31501/03, 31870/03, 13045/04, 13076/04, 14838/04, 17558/04, 30488/04, 45576/04 et 20389/05, § 84, 9 January 2007).

VI. BIZONYÍTÁSI INDÍTVÁNYOK

321. Kérjük a t. Alkotmánybíróságot, hogy az Abtv. 57.§ (2) bek. alapján szíveskedjen véleményadás céljából megkeresni az Európai Unió Bíróságát annak érdekében, hogy az Európai Unió Bírósága, mint a jelen eljárásban vizsgálendő jogterületet (fogyasztóvédelem, tisztességtelen általános szerződési feltételek) érintő jogszabályok alapjául fekvő EU-jogi szabályok értelmezésére egyedül jogosult testület nyilvánítson véleményt abban a tekintetben, hogy (i) a magyar jogrendszerbe 2009/máj/22-e előtt implementálásra került-e, így annak részét képezte-e a Törvény 4.§ (1) bek. e) pontjában, ill. a PJE 2. pontjában hivatkozott ún. átláthatóság elve, ill. (ii) foglaljon állást abban a kérdésben, hogy a 93/13. EGK Irányelv 1. cikk (2) bek-ét

figyelembe véve a régi Hpt.-vel és a 275/2010. Korm.rend-del szabályozott tartalmú szerződéses kikötések vizsgálhatóak-e a tisztességtelenség égisze alatt. Az (i) kérdésbeni állásfoglalásra a Törvény és a PJE. visszamenőleges hatályának kérdése körében, a (ii) alpont szerinti állásfoglalásra a Törvény hatályának a jogbiztonságot sértő szabályozására vonatkozó alkotmányosságai kérdésvizsgálata körében van szükség.

322. Kérjük a t. Alkotmánybíróságot, hogy az Abtv. 57. §(1) bek-e és az Ügyrend 40.§-a alapján szíveskedjen közgazdasági szakértőt, aki a Törvény és a PJE mögötti közgazdasági hátteret részletesen és kimerítően be tudja mutatni.

VII. EGYEBEK

323. Kérjük a t. Alkotmánybíróságot, hogy amennyiben az indítványozók fent hivatkozott, 16.Gf.40.610/2014, 16.Gf.40.572/2014. és 16.Gf.40.589/2014. sz.a. folyamatban lévő egyedi polgári peres ügyeinek bármelyikében másodfokú, jogerős ítélet születne a t. Alkotmánybíróság érdemi határozatának meghozatal előtt, úgy az Abtv. 61.§ (1) bek. alapján a jogerős ítélet(ek) végrehajtásának felfüggesztésére hívja fel az eljáró bíróság(oka)t tekintettel arra, hogy a jogerős ítélet végrehajtása esetén az indítványozókat súlyos és helyrehozhatatlan kár ill. hátrány érné, mivel a Törvény 3. § -a ill. 4.§ (2) bek-e alapján a fogyasztókkal el kell számolniuk, részükre kifizetést kell teljesíteniük úgy, hogy az alapul fekvő jogszabályi rendelkezések alkotmányossága kérdéses és felülvizsgálat alatt áll.
324. Az Abtv. 52. § (5) bek. értelmében úgy nyilatkozunk, hogy adataink nyilvánosan kezeléshez nem járulunk hozzá, kérjük a t. Alkotmánybíróságot, hogy indítványunkat az Ügyrend 56. § (2) bek-e alapján anonimizálni szíveskedjen.
325. Kérjük a t. Alkotmánybíróságot, hogy a jelen utólagos normakontroll iránti eljárásban keletkezett iratokat az Ügyrend 26. §(3) bek-re is figyelemmel elsődlegesen az alábbi elektronikus levelezési címre [REDACTED] ennek valamely okból lehetetlensége esetén az alábbi postacímre: [REDACTED] megküldeni szíveskedjen.

Tisztelettel,

[REDACTED]

indítványozók
képv.: